

Jelentés a Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság 2017. évi szakmai tevékenységéről

**Fertő-Hanság
Nemzeti Park**

Sarród, 2018. július 19.

PH.

.....
Reischl Gábor
igazgató

A jelentést elfogadom.

.....
Balczó Bertalan
helyettes államtitkár

Összeállították:

Reischl Gábor igazgató
Kassai Terézia gazdasági igazgatóhelyettes
Kozák Gábor igazgatóhelyettes
Fersch Attila osztályvezető
dr. Ambrus András szakreferens
Burda Brigitta szakreferens
Goda István osztályvezető
dr. Huiber Tibor osztályvezető
Kiss Miklós turisztikai szakreferens
Mészáros Krisztina szakreferens
Mogyorósi Sándor őrszolgálat-vezető helyettes
Pellinger Attila osztályvezető
Peszlen Roland osztályvezető
Szalai Imre szakreferens
Takács Gábor szakreferens
Udvardy Ferenc területfelügyelő
Vácz Miklós őrszolgálat-vezető

Sarród, 2017. május 11.

1.	Bevezetés.....	4
2.	Személyi állomány.....	5
3.	Oltalom alatt álló természeti értékek és területek adatai, információi	7
3.1	Országos jelentőségű védett, védelemre tervezett természeti, Natura 2000 és egyéb területek és ezek változásai.....	7
3.2	Területvásárlások, kisajátítások adatai.....	12
3.3	Saját vagyonkezelésű területek.....	12
3.4	Terület nélküli, egyedi jogszabállyal védett és védelemre tervezett természeti értékek	16
3.5	Egyéb, speciálisan megkülönböztetett védelemben részesülő területek	16
3.6	Magas Természeti Értékű Területek	17
4.	Kutatás és monitorozás	17
4.1	Kutatás	17
4.2	Monitorozás	34
4.3	TIR-be betöltött és betöltésre előkészített adatok modulonként	42
4.4	Jelentési kötelezettség.....	42
5.	Természetvédelmi kezelési tevékenység	49
5.1	A) Természetvédelmi kezelési tervek	49
5.1	B) Natura 2000 fenntartási tervek.....	50
5.2	Élőhely-fenntartás, kezelés	50
5.3	Élőhely-rehabilitáció.....	54
5.4	Fajmegőrzési tevékenység.....	57
5.5	Idegenhonos invázós fajokkal kapcsolatos gyakorlati tevékenység	66
5.6	Génmegőrzés	66
5.7	Erdőterületek, erdőgazdálkodás.....	68
5.8	Vadászterületek, vadgazdálkodás	70
5.9	Halgazdálkodási vízterületek.....	71
5.10	Természetvédelmi mentőtevékenység	73
6.	Tájvédelem	74
6.1	Egyedi tájértékek	74
6.2	Településrendezési eszközök és területrendezési tervek véleményezése, közreműködés az elkészítésben, adatszolgáltatás	76
6.3	Fejlesztési koncepciók és egyéb tervek véleményezése, közreműködés az elkészítésben.....	77
6.4	Tájvédelmi szakértői tevékenység.....	78
7.	Projektek.....	78
8.	Jogi és ügyiratforgalommal kapcsolatos tevékenység	94
8.1	Az Igazgatóság ügyiratforgalma	94
8.2	Szabálysértés	95
8.3	Természetvédelmi és egyéb közigazgatási bírság.....	95
8.4	Büntető ügyek.....	95
8.5	Polgári perek.....	95
9.	Természetvédelmi Őrszolgálat	96
9.1	Alapadatok.....	96
9.2	Feladatellátás	97
10.	Költségvetés és vagyon.....	99
10.1	Kiadások	99
10.2	Bevételek	100
10.3	Vagyon	101
10.4	Épületek.....	102
10.5	Eszközök.....	102
11.	Bemutató, oktatás, társadalmi kapcsolatok.....	103
11.1	Ökoturisztikai és környezeti nevelési infrastruktúra.....	103
11.2	Ökoturisztikai és környezeti nevelési programok, szolgáltatások	109
11.3	Társadalmi kapcsolatok	119
11.4	Tervezett fejlesztések.....	121

11.5	Együtműködési megállapodások	121
11.6	Fontosabb események	125
12.	Közfoglalkoztatás	126
12.1	Alapfeladatok, személyi feltételek	126
12.2	Elvégzett feladatok, eredmények	127
12.3	Tapasztalatok	128
12.4	Javaslatok	129
13.	Kapcsolattartás hazai partnerszervezetekkel	129
	Együtműködés hivatalokkal, intézményekkel:	129
	Együtműködés civil szervezetekkel	130
14.	Belföldi és külföldi együtműködés	131
15.	Ellenőrzés	134
16.	Éves munka legfontosabb eredményeinek összefoglalása	134
17.	Fontosabb célkitűzések a következő évre (Munkaterv)	137
	Számvitel, pénzügy és munkaügy téren	137
	A bemutatás, az oktatás, látogatás téren	137
	Társadalmi kapcsolatok téren	138
	Természetvédelmi, tájvédelmi és erdészeti téren	138
	Hatósági tevékenység téren	138
	Pályázatok téren	138

1. Bevezetés

A Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság egy eredményes 2017-es esztendőt tudhat maga mögött. Ezeket az eredményeket nem tudtuk volna elérni munkatársaim mély szakmai elhivatottsága, természet szerete, szorgalma nélkül.

Úgy vélem, hogy a tavalyi évben elért eredményeink magukért beszélnek: tucatnyi sikeres európai uniós projekt, növekvő biodiverzitás, az élőhelyek gyarapodása, védett állat és növényfajok egyed számának emelkedése, elkötelezett, lelkes vezető és beosztott személyi állomány félmjelzi tavalyi sikereinket. Mindehhez komoly társadalmi megbecsülés és elismertség tartozik.

Igazgatóságunk sikeresen megkezdte a korábban benyújtott 2014-2020 időszakra vonatkozó Európai Unió pályázatok megvalósítását (KEHOP, INTERREG és LIFE projektek).

Természetvédelmi őrszolgálatunk a védett természeti területek és értékek védelme során eredményesen együtműködött a megye hatóságaival. Kiemelt feladatként őriztük a tavaszi tőzike virágzását a csáfordjánosfai erdőben, a hóvirágot a Szigetközben, a medvehagymát a Fertő-melléki domboson. Hétvégi ügyeletet láttunk el a Fertő és a Hanság védett területein. Őreink ellenőrizték a zöldhatóság határozataiban foglaltak betartását, részt vettek idegenforgalmi, oktatási tevékenységünk végzésében, monitoring feladatokat láttak el a védett területeken, biztosították rendezvényeinket, de részt vettek a körzeti erdőtervezésben is.

Az ökoturisztika és a környezeti nevelés területén dolgozó munkatársaim az év során közel 60 rendezvényen (workshopok, kiállítások, szakmai találkozók, stb.) vettek részt, gyarapították szakmai tudásukat: FeHoVa, Utazás 2017, Tízforrás Fesztivál, Bird Experience Austria, MNPH rendezvény, Volt Fesztivál – Sopron, Bikavásár, stb. 2017-ben 4 fogadóhelyet, szálláshelyeket üzemeltettünk, bentlakásos erdei iskolai programokat bonyolítottunk le.

Eredményesen teljesítettük vagyongazdálkodási feladatainkat is. Állatállományunk a 2017 év végi állapot szerint 1101 szürkemarhából, 429 bivalyból és 724 db juhból állt. Ökológiai alapokon nyugvó gazdálkodásunkat a Biokontroll Hungária ellenőrizte. Igazgatóságunk 1208,70 ha-on végez erdőgazdálkodási tevékenységet, ellátja a Fertő-tó vadgazdálkodási és halgazdálkodási feladatait is. Minde mellett elmondható, hogy sikeres közfoglalkoztatási programot bonyolítottunk le az év során.

2017 év során részt vettünk nemzetközi természetvédelmi szervezetek munkájában. Az osztrák oldali partnerünkkel, a Nationalpark Neusiedler-See – Seewinkellel és a Fertői Biológiai Állomás munkatár-

saival szoros szakmai együttműködést folytatunk. Jól működő kapcsolatunk van a szlovákiai partnerekkel a Dunamenti Erdők Tájvédelmi Körzettel.

Bevezetőm zárásaként szeretnék köszönetet mondani munkatársaimnak a védett természeti értékek megőrzése során kifejtett áldozatos munkájáért, valamint szeretnék köszönetet mondani a Földművelésügyi Minisztérium vezetésének, kiemelten a Környezetügyért, agrárfejlesztésért és hungarikumokért Felelős Államtitkárság vezetőinek és munkatársainak azért a sokrétű támogatásáért, amellyel munkánkat segítette.

Sarród, 2018. május 11.

Reischl Gábor
igazgató

2. Személyi állomány

Az Igazgatóság személyi állománya megfelelő, jó képzettséggel rendelkező elhivatott szakemberekből áll.

A fizikai állomány tekintetében a személyzeti munkát jellemzi, hogy részben az Igazgatóság területi elhelyezkedése következtében, részben az „általános szakember hiányt” tekintve egyre nehezebb szakembereket találni turisztikai, állattenyésztési, és mezőgazdasági munkakörökre. Ezekben a területeken a szakmai feladatok hiánytalan elvégzése kevesebb személyi állománnyal hatékonyabb munkaszervezést igényel.

Tudományos fokozattal, (Phd., illetve kandidátusi) 1 fő rendelkezik, egyetemi szintű posztgraduális végzettséggel rendelkezik 11 fő (halászati, növényvédelmi, vadgazdálkodási, környezetvédelmi, ingatlan-kataszteri szakmérnök; mérnök-tanár, zoológus).

1. táblázat: A személyi állomány nyelvismereti szintje

Nyelv	Típus	Fő
német felső	“C” típus	2 fő
német közép	“B” típus	1 fő
német közép	“C” típus	9 fő
német közép	“A” típus	1 fő
német alap	“C” típus	4 fő
angol felső	“C” típus	2 fő
angol közép	“C” típus	7 fő
angol közép	“A” típus	4 fő
angol alap	“C” típus	5 fő

2. táblázat: A személyi állomány összetétele

Szakképzettség

		Alapfokú	Középfokú	Felsőfokú	Nyelvismeret (fő/nyelvek száma)	Továbbképzések, 2016-ben szerzett oklevelek, diplomák
dolgozók (fő)	Kormánytisztviselő		9	23	19	0
	Ügykezelő		1			0
	MT hatálya alá tartozó	16	8	12	14	0
	Szerződéses					0
Összesen		16	18	35	33	0

3. táblázat: Személyi állomány - nem hazai költségvetési források terhére foglalkoztatottak száma

1. A nemzeti park igazgatóságok részéről a védett természeti területek és a Natura 2000 területek természetvédelmi kezelése kapcsán nem hazai költségvetési források terhére foglalkoztatottak száma (fő)	
1.1. Kormánytisztviselők - teljes munkaidőben	33
1.2. Szerződéses munkavállalók - teljes munkaidőben	0
1.3. MTvK munkavállalók - teljes munkaidőben	0
1.4. Kormánytisztviselők - részmunkaidőben	0
1.5. Szerződéses munkavállalók - teljes munkaidőben	0
1.6. MTvK munkavállalók - teljes munkaidőben	50
2. A védett természeti területek és Natura 2000 területek természetvédelmi kezelése kapcsán alkalmazott közfoglalkoztatottak száma (fő)	18
3. A védett természeti területek és Natura 2000 területek természetvédelmi kezelése kapcsán az igazgatósággal írásos megállapodás alapján együttműködő vállalkozások érintett munkavállalóinak becsült száma (fő)	
3.1 Turisztikai szolgáltatók	50
3.2. Megbízott tervező/kivitelező vállalatok	50
3.3. Gazdálkodók, mezőgazdasági, erdészeti vállalkozások	31
3.4. Egyéb	3

3. Oltalom alatt álló természeti értékek és területek adatai, információi

3.1 Országos jelentőségű védett, védelemre tervezett természeti, Natura 2000 és egyéb területek és ezek változásai

3.1.1 Országos jelentőségű, egyedi jogszabállyal létesített védett és védelemre tervezett természeti területek

Az Igazgatóság területén 2017-ben új természetvédelmi terület nem került kialakításra

4. táblázat: Országos jelentőségű, egyedi jogszabállyal létesített védett természeti területek adatai

Név	Törzskönyvi szám	Kiterjedése (ha)	Ebből fokozottan védett (ha)
Fertő-Hanság Nemzeti Park	238/NP/91	23880,1643	7659,4587
Pannonhalmi Tájvédelmi Körzet	253/TK/92	8271,5081	63,8697
Soproni Tájvédelmi Körzet	40/TK/77	5046,7336	734,2594
Szigetközi Tájvédelmi Körzet	187/TK/87	9681,6974	1426,5741
Soproni Botanikus Kert Természetvédelmi Terület	169/TT/78	17,2064	0
Liget-patak menti Természetvédelmi Terület	302/TT/06	27,3223	0
Ikva-patak menti Természetvédelmi Terület	304/TT/06	18,0385	0
Bécsi-domb Természetvédelmi Terület	303/TT/06	7,8512	0
Pannonhalmi Arborétum Természetvédelmi Terület	81/TT/63	25,6133	0
Ebergőci láprét Természetvédelmi Terület	324/TT/12	48,8905	0
Iváni szikések Természetvédelmi Terület	325/TT/12	96,2737	0
Várbalogi héricses Természetvédelmi Terület	328/TT/12	50,0080	0
Nagycenki hársfasor Természetvédelmi Terület	7/TT/42	11,0929	0
Összesen:		47182,4002	9884,1619

A Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság működési területén jelenleg öt védetté nyilvánítási eljárás (országos jelentőségű) van folyamatban. Ezek mindegyike meglévő országos jelentőségű védett természeti terület bővítésére irányul. A bővítések közül a legnagyobb területtel a Szigetközi Tájvédelmi Körzet (5923 hektár) érintett, de jelentősnek nevezhető a Pannonhalmi Tájvédelmi Körzet bővítése (693 hektár) is. A Pannonhalmi Tájvédelmi Körzet esetében a

közelmúltban Győr környékén történt ipari és közúti fejlesztések miatt felülvizsgáltuk a védelemre tervezett területeket, amelyek kiterjedése 195 hektárral csökkent.

5. táblázat: A működési területen található védelemre tervezett területek összefoglaló adatai

Név	Terület (hektár)	Ebből átminősítés (hektár)	Védetté nyilvánítás helyzete
Fertő-Hanság Nemzeti Park bővítése II.	58	0	Előkészítés alatt
Soproni Tájvédelmi Körzet bővítése II.	8	0	Előkészítés alatt
Pannonhalmi Tájvédelmi Körzet bővítése	498	0	Átdolgozás alatt
Szigetközi Tájvédelmi Körzet bővítése	5923	446	Előkészítés alatt
Védelemre tervezett összesen:	6487	446	

Az év során elkészült Fertőrákos: Piusz-puszta földtani alapszelvény országos jelentőségű védett természeti területté (természeti emlékké) nyilvánításának szakmai előkészítése, ezen belül a tervezési terület természetvédelmi kezelési tervének megalapozó dokumentációja.

A tavalyi év során, egy védett területen kívül fakadó, nem „ex lege védett” forrás hidrológiai felmérését kezdtük meg, a védetté nyilvánítási dokumentáció megalapozásához. A védetté nyilvánítás indoka, hogy a terület környezetéből adódóan magas természeti értékkel bír, mivel agrár-környezetbe ékelődő kis vízfolyást táplál. A védetté nyilvánítási eljárást a felmérési adatok ismeretében, illetve elemzésük tükrében kívánjuk lefolytatni.

3.1.2. „Ex lege védett” természeti területek:

A Vidékfejlesztési Értesítő 2012. január 13-i számában (LXII. évf. 1. szám) megjelent az ex lege védett lápterületek és szikes tavak helyrajzi számos listája. Az 1. és 3. számú melléklet az egyedi határozattal lehatárolt, a 2. és 4. számú melléklet a lehatárolásra váró ingatlanok listája. Mivel a területadatok a 2. (és 4.) számú melléklet ingatlanjai esetében majd csak a jogerőre emelkedések után tekinthetők ténylegesnek, ezért a lápok (és szikes tavak) esetében az összterület nagysága csak tájékoztató jellegű. Igazgatóságunkon 2017-ben folytattuk a 2011-ben felülvizsgált lápkataszter új területeinek határozattal való kihirdetésének előkészítését, de kapacitások hiányában viszonylag kevés előrelépés történt.

2017-ben, védett természeti területen kívül elhelyezkedő ex lege források felmérését végeztük. Azok a források, melyek természetvédelmi szempontból értékesnek bizonyultak, kezdeményeztük védett természeti értéké nyilvánítását. A védetté nyilvánítás előkészületei munkái jelenleg is folynak.

Az egyéb ex lege védett természeti területek szikes tavak, kunhalmok, földvárak, források és víznyelők számában és állapotában nincs változás.

Ex lege védett természeti terü- letek	Egyedi jogszabállyal védett termé- szeti területen elhelyezkedő		Egyedi jogszabállyal védett termé- szeti területen kívül elhelyezkedő	
	Száma (db)	Kiterjedése (ha)	Száma (db)	Kiterjedése (ha)
Lápok	22	715	4	35

Szikes tavak	1	31 000	0	0
kunhalom	0	0	33	97
földvár	7	59	7	18
forrás	16	-	11	-
víznyelő	0	0	0	0

3.1.3 „Ex lege védett” természeti értékek

Az „ex lege védett” természeti értékek számában 2017-ben nem történt változás.

3.1.4 Natura 2000 területek

A Natura 2000A Natura 2000 területek kiterjedése 2016-ban nem változott, a szokásos éves felülvizsgálat során frissítettük az egyes területek adatlapjait augusztus folyamán. A Natura 2000 területet jelző kiegészítőtáblák részben kihelyezésre kerültek, másik részük elhasználódás, vagy rongálás miatt cserére szorul.

Azonosító	Név	Terület (ha)	Típus
HUFH10001	Fertő-tó	8703,86	KMT
HUFH10004	Mosoni-sík	13209	KMT
HUFH30004	Szigetköz	17184,9	KMT
HUFH30005	Hanság	13557,4	KMT
HUDI20001	Ácsi-gyeppek	6,99	KJTT
HUFH20001	Rábaköz	6143,25	KJTT
HUFH20002	Fertő-tó	11316	KJTT
HUFH20003	Fertőmelléki- dombok	2540,47	KJTT
HUFH20006	Dudlesz-erdő	1092,66	KJTT
HUFH20007	Péri repülőtér	213,96	KJTT
HUFH20008	Pannonhalmi-dombság	7554,92	KJTT
HUFH20009	Gönyűi- homokvidék	2021,77	KJTT
HUFH20010	Répcse- mente	746,75	KJTT
HUFH20011	Rába	4379,37	KJTT
HUFH20012	Soproni- hegység	5331,46	KJTT
HUFH20013	Határmenti- erdők	2246,97	KJTT
HUFH30004	Szigetköz	17184,9	KJTT
HUFH30005	Hanság	13557,4	KJTT

3.1.5 Nemzetközi jelentőségű területek

Az idei évben folytattuk a MAB bioszféra-rezervátumokat jelző táblák kihelyezését, illetve önkormányzati ülésen tájékoztattuk a képviselőtestületeket a Bioszféra rezervátumokkal kapcsolatos tudnivalókról.

	Név	Azonosító	Kiterjedés (ha)	Alapítás éve
Ramsari területek	Fertő tó	3HU011	8433	1989
	Nyirkai- Hany	3HU024	416	2006
Összesen			8849	

Bioszféra rezervátum	Fertő tó		23193	1979
Összesen			23193	
Világörökség	Fertő/Neusiedlersee kultúrtáj		13736	2001
	Az Ezeréves Pannonhalmi Bencés Főapátság		8	1996
Összesen			13744	

3.1.6 Országos jelentőségű védett természeti területek speciális természetvédelmi kezelési tervű, meglévő és tervezett részterületei

Nem releváns.

6. táblázat: Országos jelentőségű, egyedi jogszabállyal létesített védett és védelemre tervezett természeti területek összesítő adatai

Működési terület (ha)	Védett természeti terület		Ebből fokozot- tan védett (ha)	Változás a tárgy- évben (ha)	Védelemre tervezett	
	Száma (db)	Kiterjedése (ha)			Száma (db)	Kiterjedése (ha)
Nemzeti park	1	23 880,16	7 659,46	0	1	58
Tájvédelmi körzet	3	22 999,94	2 224,70	0	3	6 429
Természetvédelmi terület	9	285,09	0	0	0	0
Természeti emlék	9	-	0	9	0	0
Védelemre tervezett földta- ni alapszelvények				0	1	-
Védelemre tervezett földta- ni képződmények				0	0	0
Összesen	13	47 165,19	9 884,16	0	13	6 487

3.2 Területvásárlások, kisajátítások adatai

Igazgatóságunk vagyonkezelésében 12.299,93 ha terület van 2017. december 31-i állapot szerint. Az 1995. évi XCIII. törvény végrehajtása kapcsán 2016. évi keret terhére 14.307.000 Ft.

- Gyep: 0,5493 ha
  - Szántó: 0,5485 ha
  - Erdő: 6,0307 ha
- Összesen: 7,1285 ha**

A 2017 éves keretből 2017-ben 1,0028 ha gyümölcsös, 3,0374 ha erdő területet vásároltunk 8.386.000 Ft értékben. A területvásárlás az osztatlan közös terület megszüntetésére, valamint az állatállományunk takarmány előállítására szolgáló terület növelésére irányult.

3.3 Saját vagyonkezelésű területek

a) Rét, legelő (6.581,47 ha)

Az összterülethez viszonyítva legnagyobb arányban gyepterületeket vásároltunk korábban a védett természeti területek védettségi szintjének helyreállításáról 1995. évi XCIII. törvény alapján. A területek nagyobb részét az Igazgatóság gépi eszközeivel, ill. saját állatállományával kezeli. 205 ha-t szigorú, természetvédelmi előírásokkal, 10 évre kötött haszonbérleti szerződésekkel hasznosítja. A maradék területet pedig kisebb beavatkozások kivételével érintetlenül hagyja. 2.647,18 ha-t állandó kaszálóként 1.690,09 ha-t állandó legelőként hasznosítunk.

7. táblázat: AKG támogatás 2015-2020 időszakra

Célprogram tematikus csoport	Terület (ha)	Támogatás (Ft/ha)	Támogatás (Ft)
Horizont gyep 1	517,14	25500	13 187 070
Horizont gyep 2	615,14	25500	15 686 070
MTÉT lepke	22,56	36000	812 160
MTÉT kaszáló	1 303,87	36000	46 939 320
MTÉT legelő	1 620,19	54900	88 948 431
Összesen:	4 078,90		165 573 051

b) Erdő (1.222,96 ha)

Igazgatóságunk erdőgazdálkodási tevékenységet a Fertő-Hanság Nemzeti Park, Szigetközi Tájvédelmi Körzet, Soproni Tájvédelmi Körzet és a Pannonhalmi Tájvédelmi Körzet területén folytat. Igazgatóságunk vagyonkezelésében 1.222,96 ha erdő található a fásított területtel együtt. Az erdőrészek 28 községhatárban helyezkednek el. Az állományok összetétele a termőhelynek megfelelően változatos. A tevékenységet az erdészeti hatóság által készített erdőtervek szerint végezzük.

Az Igazgatóság erdőművelési és fahasználati munkáit jellemzően vállalkozók bevonásával végzi. (Részletes éves beszámolót lásd. 5.6.2. fejezet.)

c) Nádas (2.460,49 ha)

A vagyonkezelésben lévő nádasok 77 %-a a Fertő-tó jogi partvonalán belül található a natúr-zónában. Ez összesen 1912 ha-t jelent. A területek aratását és egyéb használatát a KÖTEFE hatósági határozatban engedélyezi, amelyhez szakvéleményt készít az Igazgatóság. A Fertő-tó nádas területein a tulajdoni lapon a Fertő-tavi Nádgazdasági Zrt. használati joga szerepelt, amit a földhivatal a 2013 évi CXXII. törvény 37.§. (1) bekezdésre hivatkozva törölt 2014. decemberében. A ZRT ezt bíróságon megtámadta, az eljárás még folyamatban.

d) Halastó (410,62 ha)

A Nyirkai-Hany vizes élőhely-rekonstrukciós területen, ökológiai célú gazdálkodást végzünk. Elkészült a Osl-Hanyi vizes élőhely rekonstrukció 300 ha terület elárasztásával. A terület át-minősítése folyamatban.

e) Szántó(260,75 ha)

A védett területek fenntartásában nélkülözhetetlen szereppel bíró régi magyar háziállataink takarmány szükségletét egészítjük ki a 69,16 ha művelt szántó területtel. A többi szántó művelési ágú ingatlan gypesítése folyamatban van. 23 ha szántót haszonbérbe adtunk Fertőrákos, Répceszemere, Sopron, Fertőszéplak községhatárokonban.

A szántó művelési ágú területeink nagy részén már vetett gyeper vagy természetes módon települt gyeper található, ezeket kaszálóként hasznosítjuk.

8. táblázat: Saját vagyonkezelésű területek

2017 évben a szántóterület vetésszerkezete:

vetett növény	terület (ha)	termés (t)
lucerna	24,81	159,2
napraforgó	1,16	1
őszi búza	9,19	28
tritikale	16,32	50
kukorica	17,68	18
összesen:	69,16	

9. táblázat: Saját vagyonkezelésű területek

Terület	szántó	gyep	gyüm.	nádas	halastó	erdő	kivett	összesen
Bécsi-domb TT		7,8880						7,8880
Ex lege		72,5036		15,8228		24,5212	41,1344	153,9820
Fertő-Hanság NP	255,0427	5 817,9197	0,4827	2 365,1281	410,6208	381,0742	1 255,0428	10 485,3110
helyi védett		19,1215					1,5414	20,6629
Ikva-patak menti TT		11,0342					1,5454	12,5796
Iváni szikések TT		3,5242						3,5242
Liget-patak menti TT		23,6976					0,6828	24,3804
Nem védett		3,3502				1,7358	15,8712	20,9571
Pannonhalmi TK	4,4449	150,7784		11,9431		72,9874	8,9745	249,1283
Soproni TK		132,2920	1,1148	3,0570		148,7859	6,3221	291,5718
Szigetközi TK	0,8646	327,9459		64,5427		559,7188	37,6277	990,6997
Várbalogi héricses TT		14,8891				23,8626		38,7517
Összesen:	259,3870	6 581,4744	1,5975	2 460,4937	410,6208	1 222,9660	1 368,7423	12 299,9416

10. táblázat: Saját vagyonkezelésű területek hasznosítási módja

Művelési ág	Tárgyévben átvett terület (ha)	Összes terület (ha)	Saját használatban		Haszonbérbe adva	
			ha	%	ha	%
Szántó	0	260	237	91	23	9
Gyep	0	6 584	6 402	97	182	3
Kert	0	0	0	0	0	0
Szőlő	0	0	0	0	0	0
Gyümölcsös	0	2	1	100	0	0
Nádas*	0	2 460	2 460	100	16	1
Halastó	0	411	411	100	0	0
Erdő	0	1 212	1 212	100	0	0
Kivett	0	1 368	1 368	100	0	0
Összesen	0	12 299	12 094	98	205	2

3.4 Terület nélküli, egyedi jogszabállyal védett és védelemre tervezett természeti értékek

3.4.1 Védett mesterséges üregek

Az év során folytatódott a védelemre tervezett mesterséges üregek felmérése. Az igazgatóságunk működési területén két ilyen mesterséges üreg van (Breuer-táró Brennbergbánya, Szent István akna lőportároló). A brennbergi üreg már egyeztetési folyamatban van. Mindkét mesterséges üreg a Soproni Tájvédelmi körzet területén fekszik.

11. táblázat: Terület nélkül értékek összefoglaló táblázata

Objektum	Nyilvántartott összesen (db)	Ebből a tárgyévben nyilvántartásba vett (db)
Forrás	27	0
Barlang	16	0
Víznyelő	0	0
Kunhalom	33	0
Földvár	14	0
Egyedi tájérték	1716	0

3.5 Egyéb, speciálisan megkülönböztetett védelemben részesülő területek

3.5.1 Nemzeti Ökológiai Hálózat

Az Országos Területrendezési Tervről szóló 2003. évi XXVI. törvény által meghatározott Nemzeti Ökológiai Hálózat területeiben három esetben (Hédervár, Fertőendréd és Dunasziget) történt változás 2016-ban.

12. táblázat: A Nemzeti Ökológiai Hálózat térségi övezetinek kiterjedése az FHNPI működési területén

Övezet	Kiterjedés (ha)
Magterület	70276,0
Ökológiai folyosó	24832,0
Pufferterület	46387,0
Összesen	141495,0

3.5.2 Erdőrezervátum

A Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság működési területén található erdőrezervátumokat a 13/2000. (VI. 26.) KöM rendelet hirdette ki. A működési területen 4 erdőrezervátum található, amelyek összes kiterjedése 695,71 ha, ebből 242,82 ha a magterület, amely fokozottan védettnek minősül.

13. táblázat: Erdőrezervátumok a működési területen

Név	Terület (ha)	Magterület területe (ha)	Kihirdetés éve	Kihirdető jogszabály
Bikafej	285,62	74,51	2000	13/2000. (VI. 26.) KöM rendelet
Dombos-ház	287,59	83,21	2000	13/2000. (VI. 26.) KöM rendelet
Erebe-szigetek	64,4	64,4	2000	13/2000. (VI. 26.) KöM rendelet
Hidegvíz-völgy	58,1	20,7	2000	13/2000. (VI. 26.) KöM rendelet
Összesen	695,71	242,82		

3.5.3 Világörökségi területek

A működési területünkön található „Fertő/Neusiedl See kultúrtáj” és az „Ezeréves Pannon-halmi Bencés Főapátság és természeti környezete” világörökségi terület 2013-ban bekerült a Hungarikumok Gyűjteményébe.

3.6 Magas Természeti Értékű Területek

A 2015-2020-ig tartó támogatási időszakban a Vidékfejlesztési Program keretében kiírásra került új Agrár-környezetgazdálkodási pályázatokon belül az MTÉT programok támogatottsága visszaszorult a horizontális programokhoz képest annak ellenére, hogy a megyei MTÉT-ek köre kibővült a Fertő MTÉT-tel, valamint, hogy nőtt a területeken belül választható programkínálat is. Míg az előző időszakban a Mosoni-síkon 5500 ha támogatott terület volt a programban, 2016-tól ez 161 ha-ra csökkent, ráadásul a programba a tűzok szempontjából kevésbé frekvenciált helyek kerültek bele. A Hanság MTÉT-en a korábbi támogatott 1000 ha-ról 92,9 ha-ra csökkent az MTÉT-ben résztvevő területek nagysága. Ennek megfelelően 2017. évben a gazdálkodókkal folytatott kapcsolattartás intenzitása is csökkent. A Magyar Államkincstárral történő együttműködés keretében egy gazdálkodó ellenőrzése során vettünk részt szakértőként a helyszínen.

4. Kutatás és monitorozás

4.1 Kutatás

Az Igazgatóság működési területén többek között az MTA Tihanyi Limnológiai Kutatóintézete, a Nyugat-Magyarországi Egyetem, Savaria Múzeum, a Pannon Egyetem, a Szegedi Tudományegyetem és a Magyar Természettudományi Múzeum végeznek természetvédelmi szempontból is jelentős kutatásokat. Kisebb kutatási programokat saját forrásból szerveztünk meg a természetvédelmi kezelési és fenntartási munkák, illetőleg egyes fajok és közösségek hatékonyabb védelme érdekében. Ugyanakkor saját szakembereink is bekapcsolódtak más területeken zajló kutatási programokba, kutatási tevékenységekbe is, melyek eredményei várhatóan a saját területeinken végzendő kezelési-fenntartási munkákban és fajvédelmi tevékenységekben is hasznosulhatnak. Így egyebek közt egyes lepkefajok felmérésével (Erannis ankeraria, Gortyna borelii, Chondrosoma fiduciarium), élőhelyi igényeik pontosabb meghatározásával jövőbeli visszatelepítési munkák megvalósításához szükséges megalapozó vizsgálatok zajlottak hazai és külföldi területeken egyaránt.

A gyakorlati természetvédelmi munkákról, a kutatási eredmények gyakorlatba való átültetéséről, különböző felsőfokú oktatási intézmények hallgatói számára – a Soproni Egyetemmel együttműködve, a FHNPI keretei között létesített Alkalmazott Természetvédelmi Kihelyezett Intézet keretei között – rendszeresen tartunk előadásokat, gyakorlatokat és bemutatókat. Egy önálló, meghirdetett tantárgy tematikája is körvonalazódik, mely a következő évben kerülne meghirdetésre. Ugyancsak az Intézet tevékenységei közé tartozik az egyetemi hallgatók szakmai gyakorlatának, TDK és szakdolgozatainak témavezetése, PhD hallgatók számára konzulensi, szükség esetén opponensi tevékenység szolgáltatása.

a) Kezelések hatása a hangyaboglárka (*Maculinea sp.*) fajokra

A Fertő mentén, Ebergőc és Cirák térségében, valamint a Hanságban található vérfüves rétek hangyaboglárka (*Maculinea teleius*, *M. nausithous* és *M. alcon*) és nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*) állományainak részletes populáció vizsgálatát végezzük folyamatosan. Ahol az lehetséges volt, az állományok igényeinek megfelelő beavatkozások, kezelések saját kivitelezésével párhuzamosan, illetve azt követően. A cél az érintett fajok számára optimális kezelési eljárások, kaszálási mintázat kialakítása (tér- és időbeli megosztás, fenntartandó, kaszátlan területek kijelölése) és alkalmazása a fenológiai viszonyoknak megfelelően, továbbá a megfelelő hidrológiai viszonyok fenntartása, valamint a nádasodás megállítása és az elnásosodott területek eredeti állapotának visszaállítása.

Újszerű feladatként jelentkezett az egyes állománybecslési módszerek hatékonyságának becslése, a költségigényes, ám a legpontosabbnak tekinthető jelölés-visszafogásos módszerhez viszonyítva.

Vizsgálataink alapján indokoltnak tartjuk azt, hogy – *Maculinea*s rétek kaszálása esetében – nem elegendő az előírt 5-10 %-nyi menedék terület fennhagyása, ennél lényegesen nagyobb, a gyakorlat által alátámasztott, mintegy 30-40 %-nyi menedék terület fennhagyása látszik szükségesnek az állomány fentartása érdekében.

A *Maculinea*s területen található nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*) állomány többé-kevésbé stabil, de elég alacsony abundanciát mutat, ennek azonban inkább klimatikus (csapadék viszonyok, vízborítottság mértéke), mint kezelési okai lehetnek.

Az állományok populáció méretének becslésére és a mozgási mintázatok elemzésére, illetőleg a 2, illetve 3 *Maculinea* faj együttes előfordulása esetén megfigyelhető niche-szegregáció vizsgálatára jelölés-visszafogásos módszerrel történtek felmérések. A vizsgálatokba külföldi és hazai szakemberek és önkéntesek az elmúlt évben is bekapcsolódtak.

A hansági állomány vizsgálatával a több, eltérő kaszálási módszer alkalmazását együttesen szükségessé tevő (hangyaboglárkás+harisos réket) területek optimális kezeléséhez tudunk értékes adatokat szolgáltatni.

A Harkai-láprétre tervezett és engedélyezett hangyaboglárka visszatelepítés eredményeként a *Maculinea teleius* utód népszerűség kimutatható volt a területen, a számukra megfelelő, mozaikos kaszálási rendszer bevezetése mellett.

b) Ezüstsávós szénalepke (*Coenonympha oedippus*) érdekében végzett kísérleti beavatkozások

Az ezüstsávós szénalepke 2009-ben megtalált állományának elsőként fölfedezett élőhelyén – a szárazodás, vízellátottság romlása miatt – az aranyvessző térhódítása tapasztalható. Ennek visszaszorítására kisebb mintaterületeken kaszálási kísérleteket indítottunk be. A terület szokványos kaszálással nem kezelhető, mivel a rétek egyik legfontosabb tulajdonságát, a zsombékoló szerkezetet tenné tönkre, ezért csak egytengelyű önjáró alternáló kaszával történtek meg kisebb foltokban a kezelések. Kísérleti jelleggel a becserjésedett és Solidagoval

erősen benőtt foltokon szárazúzóval való kezelések zajlottak le, melyek biztató eredményt mutatnak. Az eredményekről 2015-ben történt konferencia előadás Túrkevéen és a jelenleg zajló Madárvárta II. Interreg program keretében további módszertani és gyakorlati kezelési vizsgálatok történnek a faj érdekében. Az eredetileg ismert élőhelyre való visszatelepítés lehetőségei és kezelési igényei is vizsgálat tárgyát képezték, illetve képezik.

c) A sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catax*) állományok felmérésével kapcsolatos ökológiai vizsgálatok

A nemzeti park igazgatóság illetőségi területén az országosan zajló sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catax*) állomány felméréshez csatlakozva, az előző év tapasztalataira támaszkodva (Sáfián Szabolccsal megkezdett munkák eredményei nyomán, azokat tovább fejlesztve) folytatódott a faj népségének felmérése és bizonyos területeken ismételt állapotfelvételre is sor került. A monitorozáshoz elengedhetetlenül szükséges paraméterek felvétele mellett számos további, a faj ökológiai igényeinek, fenológiai és rajzási tulajdonságainak ismeretét bővítő adattal szolgáltak a felmérések. Néhány, kiemelkedően magas denzitású területen kvantitatív felméréseket is végeztünk, mintaterületeken, külső segítség és önkéntesek bevonásával is. Az alap adatok kiértékelése után egyértelművé vált, hogy régióinkban számos, országosan is kiemelkedő kolónia található, főként felhagyott, vagy alacsony intenzitással használt legelőkhöz. Szórvány populációk bizonyos területeken, főként zavart (vadragott) cserjesorokhoz, sövényekhez kapcsolódnak, de a sűrű, egybefüggő szegélyekből és cserjés foltokból kiszorul a faj. Az extenzív legelőkhöz kötődő élőhely veszélyeztetettségi foka igen magas, az elmúlt, vizsgált időszakban néhány terület – vagy egyes terület foltok – ismét művelésbe lettek vonva, illetve a legeltetés számára „alkalmasság” téve. Ez a tevékenység sok esetben jelentős mértékű cserjeirtással járt, melynek befolyásolására, szabályozására (nem Natura 2000 területek esetében) nincs is módunk. Ugyanakkor az adott szukcessziós stádium fenntartásához (illetve a cserjés bezáródásának megakadályozásához, ami a sárga gyapjasszövő számára is a területről való eltűnéssel jár) bizonyos mértékű cserjeirtás, záródás megbontás szükséges.

A jelenlegi tapasztalatok szerint a sárga gyapjasszövő számára optimális az a szukcessziós stádium, amikor a cserjék (kökény, galagonya, vadkörte) egymástól való távolsága 1-2 cserje magasságnál nem nagyobb, kisebb csoportok még kialakulhatnak, de az állomány - összességében – nem ér össze, nem záródik, a napsütés körbe éri és bizonyos mértékű (legelő állatoktól, vagy vadtól származó) rágás is tapasztalható. A felmérések és vizsgálatok eredményei helyi gazdálkodókkal és a mezőgazdasági szakigazgatás szakembereivel megvitatásra kerültek, az összefoglaló előadási anyag interneten elérhető. A Helyes Mezőgazdasági és Környezeti Állapot (HMKÁ) bizonyos mértékű módosítása és egyes előírások megváltoztatása megtörtént, azonban a rendszer nagymértékű tehetetlensége miatt ezen módosítások hatása még nem érződik és természetesen visszamenőletgesen nem is fogja éreztetni hatását, a megszüntetett élőhelyek még hosszú ideig – vagy akár véglegesen – alkalmatlanná váltak a *catax* számára. A szabályok gyakorlatba ültetése érdekében arra lenne szükség, hogy a gyepterületek (elsősorban legelők) területéről a fászszerű növényzet eltávolítása előtt a kívánt mérték megállapítása érdekében ki kelljen kérni a területileg illetékes NPI. szakembereinek véleményét. Amennyiben *E. catax* előfordul a területen, csak meghatározott mértékű gyérítést szabad elvégezni. A jelenlét megállapításának ideje április, a munkák kivitelezésének időszaka (*E. catax* jelenléte esetében) augusztus-szeptember közepe.

A monitoring adatok felvétele – minden lepkés vizsgálat esetében – az Epicollect nevű, ingyenes, Androidos alkalmazás segítségével történt. Az applikáció közösségi jellegű adatfelvételt is támogat, így a vizsgálatokba önkéntesek is bevonhatók – és bevonásra is kerültek. Az év folyamán a faj számára alkalmas élőhelyek közül további területek lettek cserjéltlenítve,

a művelési ágnak megfelelő művelési mód helyreállítása címén. Jelenleg csupán egyetlen olyan élőhely maradt, ahol a faj számára a további fennmaradás biztosítottnak mondható és még mindig jelentősnek tekinthető a népesség: Himód-Gyóró térségében, ahol a szintén védett barna gyapjasszövő (*Eriogaster lanestris*) állomány már jelentős abundanciát is ért el. Dénesfa térségében szintén kimutatható a *E. catax* népesség némi erősödése, de itt is túlsúlyban van (még) a *lanestris*, az élőhely azonban kezd egyre alkalmasabbá válni a *catax* számára is. A többi állomány – ha meg is maradt – csak nyomokban mutatható ki, nagy területeken pedig teljességgel megszűntek a korábban alkalmasnak számító élőhelyek.

d) Lápi póc (*Umbra krameri*) és réti csík (*Misgurnus fossilis*) állományok felmérése

A két faj állományainak vizsgálatára indított korábbi felmérések ebben az évben is folytatódtak a Szigetközben, a korábban megkerült (korábban kipusztultnak hitt) lápi póc népesség kiterjedésének további behatárolására. Szerencsére az állomány egy része túlélte a száraz periódust, azonban a beavatkozásokkal – kotrás, iszapolás – érintett szakaszokon jelentős mértékű volt a népesség visszaesése. A Lajmák területén továbbra sem történt meg a póc népesség megtelepedése, a vízborítás változatlanul nyers (időszakos jellegű), messze áll még a lápi jellegtől.

A Nyirkai-Hany területén is történt a szárazság miatt bizonyos mértékű élőhely veszteség, azonban ott is fenn tudott maradni a populáció. A réti csík mindkét helyen megmaradt.

Több, korábban nem ismert élőhelyről (csatornából) is sikerült kimutatni a pócot és a csíkot az Észak-Hanságban, ezek egy része N 2000 területen kívül van és az erdészeti munkák céljára történő csatorna kotrási munkák veszélyeztetik az állományokat. A FHNPI egyes területein a NBmR keretében halfaunisztikai vizsgálatok zajlottak, melyek során mind a Szigetközből, mind pedig az Észak-Hanságból újabb póc és réti csík adatok kerültek elő.

A vízügyi csatorna fenntartási munkák előkészítése és tervezése során a Kepés-Lesvári-csatorna vízrendszeréből került kimutatásra a lápi póc és réti csík, így az itt tervezett kotrási munkáknak a fajok igényeinek megfelelő módon való megvalósítása érdekében további vizsgálatok zajlanak a területen, melyek kiterjesztését a vízrendszer több, eddig nem vizsgált elemére is tervezzük kiterjeszteni.

e) Ragadozómadarak területhasználatának és táplálkozásának vizsgálata

A korábban megkezdett telemetriás jelöléseket tárgyévben folytattuk – egerészölyv (*Buteo buteo*), barna rétihéja (*Circus aeruginosus*) és darázsölyv (*Pernis apivorus*) esetében – adataik részben publikálásra kerültek. Megkezdtük a Madárvárta II. pályázat keretein belül a barna rétihéja (*Circus aeruginosus*) és rétisas (*Haliaeetus albicilla*) jeladók felszerelését. A 2014-ben indult „A veszélyeztetett parlagi sas és kerecsensólyom populációk zsákmánybázisának biztosítása a Kárpát-medencében” LIFE program keretében kamerával vizsgáltuk 3 pár kerecsensólymot (*Falco cherrug*) és egy pár parlagi sast (*Aquila heliaca*), ahol egy fióka is jelölve lett műholdas jeladóval. Ez a program szintén folyamatosan zajlik jelenleg is.

A Nyirkai-Hany és az Osli-Hany vizes élőhely rekonstrukciók vízkémiai, üledék, algológiai és makrozoobenton kutatása

A Nyirkai-Hany és Osli-Hany alapvető vízkémiai és trofitási viszonyainak feltárása során megállapíthatjuk, hogy a felszíni víz fizikai-kémiai paramétereit tekintve a vezetőképességben, az átlátszóságban és a szerves szén formák koncentrációját tekintve tapasztaltunk különbséget, tehát vízkémiai szempontból a két terület hasonló egymáshoz. A vezetőképesség, az oldott szén és összes szerves szén koncentrációja az Osli-Hany, míg az átlátszóság és a partikulált szerves szén koncentrációja az Nyirkai-Hany mintavételi helyein volt szignifikánsan nagyobb.

A két terület hasonlóságát megerősíti az üledék pórusvíz kémiai összetétele, mivel a vizsgált paraméterek a két mintavételi terület esetében nem különböztek szignifikánsan egymástól. A nyílt víz és makrofita állománnyal rendelkező habitatok felszíni víz fizikai-kémiai és az üledék kémia paraméterei alapján szintén megállapíthatjuk, hogy nincs különbség a habitatok között. A felszíni víz esetében a hőmérséklet, pH és ammónium-ion koncentrációban tapasztaltunk szignifikáns különbséget a vizsgált hónapok tekintetében. Az augusztusi mintavétel során tapasztaltunk magasabb hőmérséklet és pH értéket, míg az ammónium-ion koncentráció a júniusi mintavétel során volt magasabb. A hasonlóságot magyarázhatja a kis vízmélység, mely mind a Nyirkai-Hany, mind az Osl-Hany vizsgált területeire jellemző. A sekély vizes élőhelyek esetében jelentős felkavaró hatása van a szélnek. A be- és kifolyó áteresztők mentén vett minták, illetve a Rábca víz és üledék kémiai vizsgálatai alapján megállapítható, hogy jelentős különbség nincs a befolyó és távozó vizek összetételében. A hipertrófikus állapot csökkentésének egyik lehetséges módja lehet az áteresztők igénybevétele, a Rábca folyóval való feltöltés.

Az algológia vizsgálatok alapján kijelenthetjük, hogy Nyirkai-Hany és az Osl-Hany területén igen eltérő fajösszetételű mintavételi helyeket találtunk. Ritka, kuriozitásnak tekinthető alga-faj nem fordult elő. Számos mintavételi helyen nagy mennyiségben fordultak elő cianobaktérium szervezetek. Ezek igen kedvezőtlen vízminőséget jeleznek. Még akkor is, ha könnyen felmelegedő, sekély vizekrekről beszélünk. A Cryptophyta, Euglenophyta dominanciával jellemezhető vizek azok, melyek az adott víztípusnak nyáron előforduló tipikus algaközösségei, melyek jó, vagy kedvező vízminőséget jelentenek.

A Nyirkai-Hany és az Osl-Hany területén elhelyezkedő víztestekben a makroszkópikus gerinctelen fauna intenzív vizsgálatát 2016 és 2020 között végezzük a Fertő-Hansági Nemzeti Park Igazgatóságának megbízásából. A 2017. évben a projekterület 15 mintavételi szelvényében végeztük el a terület vízi makroszkópikus gerinctelen faunájának felmérését két alkalommal, május 26. és 28. között, illetve július 31. és augusztus 3. között. A felmérések során faunisztikai és mennyiségi típusú mintavételt végeztünk. Az vizsgálatra kijelölt mintavételi szelvényekben összesen 9 nagyobb rendszertani csoportba tartozó, 129 makrogerinctelen taxon jelenlétét igazoltuk. Az előkerült fajok közül 4 a kagylók (*Bivalvia*), 18 a csigák (*Gastropoda*), 12 a piócák (*Hirudinea*), 4 a magasabb rendű rákok (*Malacostraca*), 2 a kérészek (*Ephemeroptera*), 22 a szitakötők (*Odonata*), 25 a poloskák (*Heteroptera*), 37 a bogarak (*Coleoptera*) és 4 a tegzesek (*Trichoptera*) csoportjába sorolható.

A felmérések eredményei alapján a vizsgált víztestek makrogerinctelen faunájában jellemző faunaelemek a védett a lápos, mocsaras, makrovegetációban gazdag állóvizeket preferáló *Aeschna isosceles* és a jól felmelegedő sekély élőhelyi körülményeket preferáló, hazánkban ritka *Hirudo verbana* faj példányai is kimutatásra kerültek a felmérés során. Habár a területen megtalálható élőhelyek kevés védett makrogerinctelen taxonnak adnak otthon, állományainak megóvása országos viszonylatban is fontos, így a területen való jelenlétük is fontos információkkal szolgál, amely a védelmük érdekében kiaknázható. Azonban inváziósan terjedő fajok jelenléte is bizonyította a területről (*Physella acuta*, *Sinanodonta woodiana*). Ezek közül a *S. woodiana* jelenléte bizonyítottan kedvezőtlen hatással van az őshonos kagylók populációira. Kedvező környezeti feltételek mellett, megfelelő kezeléssel, az őshonos populációinak növekedésére, az idegenhonos faunaelemek visszaszorulására lehet számítani.

A kutatás a INTERREG V-A Ausztria-Magyarország Programban keretében a ATHU 2 Vogelwarte Madárvárta 2 projekt segítségével valósult meg.

A HUFH20008 Fertőmelléki-dombsor élőhelyterképezése

A határ mindkét oldala magas biológiai sokféleséggel és értékes ökoszisztémák széles körével rendelkezik, a Fertőmelléki dombsor az élőhelyek változatosságában kiemelkedő értékkel bír.

Az élőhelyterképezés keretében elkészült a Fertőmelléki-dombsor természetességi térképe, a közösségi jelentőségű élőhelyek térképe.

A vizsgált területen 2017-ben 9 közösségi jelentőségű élőhelyet lehetett beazonosítani. Kiterjedésük 995 ha, ami a Fertőmelléki-dombsor Natura2000 terület közel 40%-át teszi ki. Ezek a szálkaperjés-rozsnokos xero-mezofil gyepek (13 ha), pannon lejtősztyepppek és sziklafüves lejtők (2,4 ha), sík és dombvidéki kaszálórétek (7,0 ha), mészkedvelő (meszes talajú) üde láp- és sásrétek (1,3 ha), puhafás ligeterdők, éger- és kőrsligetek, illetve láperdők (1,4 ha), pannon gyertyános-tölgyesek (387,3 ha), pannon molyhos tölgyesek (73,4 ha), pannon cseres-tölgyesek (506,1 ha) és eutróf sekély tavak és holtmedrek hínárja (1,7 ha). Természetességük alapján elmondható, hogy a közösségi élőhelyek 80,5%-a „jónak nevezett”, természetközeli, szentély értékű terület. Ha a területet nagyobb tömböknél vizsgáljuk, a Szárhalmi-erdő és a Balfi-erdő a legmagasabb természetességi értékű, míg a Felsőrákosi-erdő, a Rongyos-erdő és a Balf-Hegykő közötti dombosor a különféle antropogén hatások (pl. intenzív szőlőgazdálkodás, túltartott vadállomány, helytelen erdőgazdálkodás, turizmus, taposás) és az inváziós fajok terjedése miatt kevésbé természetesek, sokszor teljesen átalakítottak, egy-egy esetben már a regenerálódó fázisban tartanak. Az Á-NÉR2011 élőhelytípusok közül a nádasok és mocsarak, nedves gyepek és magaskórósok, domb- és hegyvidéki üde gyepek, zárt sziklagyepek, nedves cserjések, az üde lomboserdők, a fényben gazdag tölgyesek és erdő-sztyep mozaikok képviselnek magas természeti értékeket. A jobb természetességi kategóriákba sorolt állományaik nagysága ~900 hektáron helyezkedik el.

Az erdők a terület 70%-át foglalják el (~1766 ha). Ebből 70% őshonos, míg a maradék 30% valamilyen adventív fafaj állománya (pl. akác, feketefenyő, erdei fenyő). Kiemelném az összes élőhelytípus közül az akácokat, mivel tapasztalataim szerint az egyes erdőkben a vágásos üzemmód során meghagyott hagyásfák vagy hagyásfa csoportok alatt az őshonos fák megjelenése helyett az akác foglalja el a területeket. Ez természetvédelmi szempontból káros. Javasolnám a fokozatos erdőborítást biztosító, kevésbé drasztikus módszereket alkalmazó erdőgazdálkodási formák előtérbe helyezését (melyre található példa a Fertőmelléki-dombsoron). A térképezett területen a füves területek nagysága 200 ha (8%). Ezek az élőhelyek nagyon diverzek, mert a vágásterületektől a sztyepprétekig magukba foglalják az összes kategóriát. A természetközeli élőhelyek (30 ha) között leginkább a gazdálkodásra alkalmatlan területeken alakulhattak ki magas természetességű, sok értékes fajt tartalmazó fátlan területek (nádasok, gyékényesek, láprétek, sziklagyepek, sztyeprétek, üde kaszálók). Legnagyobb veszélyt rájuk nézve a cserjésedés és a beerdősödés jelenti. A kezelés több esetben csak kézi erővel oldható meg kis kiterjedésük és a terepviszonyaik miatt, ez humán erőforrás hiányában néha nehezen kivitelezhető feladatnak tűnik. A közepes természetességű gyepek felhagyott vagy lassan regenerálódó területek. Az erősen és teljesen leromlott területek gyomosak, szemetesek, zavarástűrőkben és inváziós fajokban „gazdagok”. Ezek általában nem kezeltek, elzárt helyeken vagy éppen út mentén kialakult kis kiterjedésű foltok.

A nem antropogén élőhelyek közül még a nyílt vizek (3 ha) és a cserjések (28 ha) foglalnak el kisebb területet. A nyílt vizeket természetközelinek mondhatjuk, kiterjedésük nem számottevő. A cserjések közül száraz-cserjés erdőszegélyek természetesek, az üde és száraz cserjések azonban sokszor inváziós fajokkal terhelték, mezőgazdasági táblaszéleken helyezkednek el, így erős antropogén hatás (pl. vegyszerezés, kiszántás, szemetelés) alatt állnak.

A telephelyek és átalakított felszínű területek (vízművek, telephelyek, töltések, üdülőteltelkek) a Fertőmelléki-dombság 2%-án, az agrár élőhelyek (szántók, felhagyott és művelt szőlők) a 18 %-án helyezkednek el.

A felmérés adatainak kiértékelése alapján elmondhatjuk, hogy a területen a jelentős emberi hatások ellenére még mindig találunk jó természetességi állapotú élőhelyeket, amelyek megőrzése mindannyiunk feladata.

A kutatás a INTERREG V-A Ausztria-Magyarország Programban keretében a ATHU 2 Vogelwarte Madárvárta 2 projekt segítségével valósult meg.

A kétéltű és a hüllő fauna vizsgálata a határmenti Natura 2000 területeken

"Az ökológiai monitoring tevékenység határon átnyúló összehangolása a Fertő-tó és a Hanság Natura 2000 területein" című ATHU2 "Vogelwarte Madárvárta 2" rövid című projekt keretében folytatott feltáró herpetológiai kutatás célja a kijelölt Natura 2000 területek és azok környezetének történeti és aktuális fajösszetétel meghatározása, a kimutatható fajok egyedszámának becslése, a jelentős szaporodóhelyek felkutatása, valamint a fajok természetvédelmi helyzetének feltárása, javaslatként a káros hatások csökkentése érdekében.

Az irodalmi adatok és a Savaria Múzeum (H-Szombathely) gyűjteményi anyaga alapján a kutató területen 14 kétéltűfaj és nyolc hüllőfaj előfordulását ismerjük. A hazai kétéltűek közül a közönséges tarajosgőte (*Triturus cristatus*) és az alpesi gőte (*Ichthyosaura alpestris*) jelenléte nem bizonyított, a hüllőkön belül a pannongyík (*Ablepharus kitaibelii fitzingeri*) és a kékpetytyes lábatlangyík (*Anguis colchica*) előfordulása nem ismert a vizsgált területeken, a kaszpi haragossikló (*Dolichophis caspius*) előfordulási adata pedig valószínűleg téves.

A 2017. évi vizsgálatok során a Soproni hegységben (HUFH20012) hüllőt nem találtunk, a kétéltűek ismert 15 fajából pedig négyet (*Salamandra salamandra*, *Bufo bufo*, *Rana dalmatina*, *Rana temporaria*) tudtunk kimutatni.

A Határmenti-erdők (HUFH20013) korábban kimutatott hat kétéltűje közül öt fajt (*Bufo bufo*, *Hyla arborea*, *R. dalmatina*, *Pelophylax ridibundus*, *Pelophylax esculentus*), valamint a három korábbról ismert hüllőfajt (*Anguis fragilis*, *Lacerta agilia*, *Natrix natrix*) is ki tudtuk mutatni.

A Fertőmelléki-dombsor (HUFH20003) Hegykő és Fertőszéplak közötti erdőtünjében és a közeli víztestben a teljes Fertőmelléki-dombsorról korábban kimutatott 12 kétéltűfajból négyet (*Pelobates fuscus*, *Bufo bufo*, *Hyla arborea*, *Pelophylax ridibundus*), a hét hüllőfajból kettőt (*Lacerta agilia*, *Natrix natrix*) mutattunk ki 2017-ben.

A herpetofaunát veszélyeztető tényezők között a 2000-es évtől kiemelkedő a kétéltűek szaporodó és élőhelyeit is veszélyeztető szárazodási folyamat. A kétéltűek védelme szempontjából a még fennmaradt időszakos és állandó víztestek megőrzése, szükség esetén mesterséges vízterek kialakítása a vízben fejlődő szervezetek, így a kétéltűek lárvái számára is létfontosságú. A rendszeres szűnyogirtáshoz alkalmazott irtószerek hatóanyagai között a kétéltűekre, a hüllőkre és azok táplálékállataira is veszélyes szerek vannak. Javasoljuk, hogy a kezeléseket megelőzően a természetvédelmi hatóság ellenőrizze a felhasználandó vegyszerek szelektivitását, majd használatuk szakszerű alkalmazását.

A kutatás a INTERREG V-A Ausztria-Magyarország Programban keretében a ATHU 2 Vogelwarte Madárvárta 2 projekt segítségével valósult meg.

Denevérfauna vizsgálata a határmenti Natura 2000 területeken

A Fertő-Hanság Nemzeti Park denevérfaunájának rendszeres kutatása 2017-ben is folytatódott. A korábban alkalmazott akusztikai és befogásos mintavételek mellett ebben az évben rádiós nyomkövetéses vizsgálatokat is végeztünk. Akusztikai kutatómunkát a Soproni hegység, a Dudlesz-erdő és a Fertőmelléki dombsor területén folytattunk, míg a befogásos és rádiótelemetriás kutatások helyszíne a Dudlesz-erdő volt.

Az akusztikai mintavételek során 27 ponton folyt sikeres felvételezés. A felvételek leválogatása során összesen 2019 hangfelvételen azonosítottunk denevérhangokat.

Akusztikai módszerrel összesen hét denevérfajt sikerült kimutatni a területről: nyugati piszcedenevér (*Barbastella barbastellus*), rőt koraidenevér (*Nyctalus noctula*), szőrös karú koraidenevér (*Nyctalus leisleri*) szoprán törpedenevér (*Pipistrellus pygmaeus*), közönséges törpedenevér (*Pipistrellus pipistrellus*), durvavorlájú törpedenevér (*Pipistrellus nathusii*)

horgasszőrű denevér (*Myotis nattereri*). A faji szinten nem azonosítható denevérhangok között nagy valószínűséggel megtalálható még a fehérszélű törpedenevér (*Pipistrellus kuhlii*) is, illetve több hangfelvétel jelezte a nagy-Myotis fajok (*Myotis myotis-Myotis blythii*) meglétét. Az eredmények tekintetében kiemelendő a fokozottan védett, Natura 2000 jelölőfaj nyugati piszedenevér (*Barbastella barbastellus*) 14 mintavételi helyen való előfordulása (Dudlesz erdő: 4 mvh, Fertőmelléki dombosor: 2 mvh, Soproni-hegység: 8 mvh).

A Dudlesz-erdőben, egy szabad vízfelülettel rendelkező dagonya mellett hálózunk. 11 denevérfajt sikerült befognunk. A *M. daubentonii* és a *P. pygmaeus* kivételével minden befogott faj esetében sikerült bizonyítanunk, hogy a területen szaporodó kolóniákkal is jelen vannak.

A rádiós nyomkövetéses vizsgálatok során laktáló *Plecotus auritus*, *Myotis nattereri* és *M. bechsteinii* egyedeket jelöltünk meg rádióadókkal, így a szülőkolóniák búvóhelyhasználatáról is tudunk adatokat gyűjteni. Két jelölt nagyfülű denevér összesen négy nappalozóhelyét sikerült lokalizálni. Az egyik jelölt nagyfülű denevér nyolc nap alatt négy különböző búvóhelyet használt, melyeket ötször váltott, jól mutatva az erdőlakó fajok dinamikus búvóhelyhasználatát. A jelölt nagyfülű denevérek kirepüléseit több alkalommal sikerült megfigyelni, a nappalozócsoportok mérete ez alapján 9, 11 és 13 példányos volt. A *Plecotus auritus* és *M. nattereri* fajok esetében egy-egy búvóhelyet lokalizáltunk.

A vizsgált területek denevérfaunája a fokozottan védett, ill. Natura 2000 jelölőfajokat is magába foglal. A területek denevérfaunája értékes, az erdők, mint az itt élő denevérek számára legfontosabb élőhelykomponensek kezelése során meg kell jelenniük a természetvédelmi szempontoknak. A folyamatos erőborítást nem biztosító, kor- és fafajhomogén, a természetes strukturális diverzitást meg sem közelítő erdőterületek kialakítása és fenntartása kerülendő. Az erdőlakó denevérfajok odvakat, a leváló fakéreg és a törzs közötti réseket használják szálláshelyként, gyakran naponta váltják búvóhelyeiket. Ennek megfelelően nagy kiterjedésű, idős és álló holtfákat fákat nagyszámban tartalmazó, őshonos fafajokból álló erdőállományok szükségesek tartós fennmaradásukhoz.

A kutatás a INTERREG V-A Ausztria-Magyarország Programban keretében a ATHU 2 Vogelwarte Madárvárta 2 projekt segítségével valósult meg.

Közösségi jelentőségű lepkefajok általános faunisztikai felmérése nappali felvételekkel és fénycsapdás mintavételezéssel

A kutatás első évében 8 közösségi jelentőségű lepkefaj esetében végeztünk faunisztikai kutatást a Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság illetékességi területén. Az *Euphydryas maturna* és *Coenonympha oedippus* esetében nem sikerült új előfordulási helyeket kimutatni. Ugyanakkor a további potenciális élőhelyek felkeresése során várhatóan sikerül az érintett fajok jelenlétét igazolni.

A *Parnassius mnemosyne* és *Eriogaster catax* fajok esetében elsősorban a korábbi előfordulások megerősítése és az ismert populációk környékének felmérése történt. Néhány új előfordulást rögzítettünk, de mindegyiket a korábbról ismert populációk közelében.

A *Proserpius proserpina*, *Euplagia quadripunctaria*, *Lycaena dispar rutilus* és *Zerynthia polyxena* fajok esetében több új előfordulást jegyeztünk fel.

Tapasztalataink alapján a vizsgálati terület jelentős része az emberi tevékenységek káros hatásainak erősen kitett. Az egykori természetes vegetációt sok helyen mezőgazdasági kultúrák, invazív növényfajok összefüggő állományai és/vagy idegenhonos fafajokból álló erdők váltották fel. Ugyanakkor a Natura 2000 területek határain belül – illetve néhány esetben azokon kívül is – még fellelhetők azok az élőhelyek, amelyek alkalmasak a kutatott fajok számára.

Az erdei élőhelyek jelentős részén a természetszerű erdőgazdálkodás még kevésbé jellemző. Több esetben tapasztaltuk az intenzív művelési módok és idegenhonos fajok használatát, ami nem kívánatos a védett és közösségi jelentőségű lepkefajok szempontjából. Többek kö-

zött ennek eredménye lehet, hogy a Hanság területén egyelőre nem sikerült kimutatni az *Euphydryas maturna*-t.

A korábban legeltetett, de mára felhagyott területek egy ideig megfelelő élőhelyet jelentenek az *E. catax* számára, de a cserjés foltok záródása után a faj vélhetően eltűnik több ismert előfordulási helyéről. Ezen területek megőrzését nehezítik a tulajdonviszonyok (általában magánterületek) és az agrár-támogatási rendszerek (cserjeírtás).

Végső konklúzióink szerint a vizsgált területeken az elvárásoknak megfelelően alakult a 2017. évi lepkefaunisztikai felmérés. A projekt első évének tapasztalatait felhasználva következő években a vizsgált fajok számos új előfordulására számíthatunk.

A kutatás a INTERREG V-A Ausztria-Magyarország Programban keretében a ATHU 2 Vogelwarte Madárvárta 2 projekt segítségével valósult meg.

Az Ikva és a Soproni-hegység kisvízfolyásainak és állóvizeinek vízi makroszkópikus gerinctelen faunájának felmérése

Az Ikva és vízrendszere, illetve a Soproni-hegység vízfolyásainak és állóvizeinek intenzív vizsgálatát a 2017 és 2020 közötti időszakban végezzük a Fertő-Hansági Nemzeti Park Igazgatóságának megbízásából. A 2017. évben a projektterület húsz mintavételi szelvényében végeztük el a terület vízi makroszkópikus gerinctelen faunájának felmérését szeptember 15. és 17. között. A felmérések során faunisztikai típusú mintavételt végeztünk. Az vizsgálatra kijelölt mintavételi szelvényekben összesen 9 nagyobb rendszertani csoportba tartozó, 85 makrogerinctelen taxon jelenlétét igazoltuk. A vizsgálati egységekből 10 vízciga (Gastropoda), 5 kagyló (Bivalvia), 9 kérész (Ephemeroptera), 1 álkérész (Plecoptera), 6 pióca (Hirudinea), 4 magasabbrendű rák (Malacostraca), 20 szitakötő (Odonata), 18 vízi poloska (Heteroptera) és 12 tegzes (Trichoptera) taxon került elő. A felmérések eredményei alapján a vizsgált víztestek makrogerinctelen faunájában jellemző faunaelemek a védett, fokozottan védett taxonok közül a vízbe lógó fák ágai és gyökerei között élő *Calopteryx virgo*, vagy a vízínövényzet által biztosított búvóhelyeket preferáló *Coenagrion ornatum* és *Aeshna isosceles*. A jól felmelegedő sekély élőhelyi körülményeket preferáló, hazánkban ritka *Orthetrum brunneum* faj példányai is kimutatásra kerültek a felmérés során. A vízfolyások medrében megtalálható sóderes élőhelyfoltokban az *Ophiogomphus cecilia*, míg a lassabb áramlási viszonyokkal jellemezhető fragmentumokban, ahol iszapfelhalmozódás jellemző, a *Gomphus vulgatissimus* faj állományainak jelenlétét igazoló példányok kerültek elő. Az *Astacus astacus* Decapoda fajunk példányait a gyorsabb folyású Rák-patakban, a part menti fás vegetáció gyökérzete között találta meg a legmegfelelőbb környezeti feltételeket. A sekély, gyorsan felmelegedő, mocsaras víztestekben előforduló *Hirudo medicinalis* szintén megtalálható a projektterületen. Kiemelkedő a területen a védett *Cordulegaster heros* fajok állományai előfordulása, amely a jól árnyékolt iszapos mederrészletekben találják meg a számukra megfelelő élőhelyi feltételeket. A területen megtalálható élőhelyek olyan védett és fokozottan védett makrogerinctelen fajok számára biztosítanak kedvező élőhelyi adottságokat, amelyek állományainak megóvása országos viszonylatba is fontos. Azonban inváziósan terjedő fajok jelenléte is bizonyította a területről (*Corbicula fluminea*, *Sinanodonta woodiana*), melyek jelenléte kedvezőtlen hatással van az őshonos kagylófajok populációira. Kedvező környezeti feltételek mellett, megfelelő kezeléssel, az őshonos populációinak növekedésére, az idegenhonos faunaelemek visszaszorulására lehet számítani.

A kutatás a INTERREG V-A Ausztria-Magyarország Programban keretében a ATHU 2 Vogelwarte Madárvárta 2 projekt segítségével valósult meg.

Ritka és természetvédelmi szempontból jelentős xilofág és szaproxiylofág bogarak (Insecta: Coleoptera) kutatása a határmenti Natura 2000 erdők, a Rábaköz és a Hanság területén

A Soproni-hegység (HUFH20012) területéről a potenciális közösségi jelentőségű szaproxilofág bogár jelölőfajok – *Cerambyx cerdo*, *Cucujus cinnaberinus*, *Limoniscus violaceus*, *Lucanus cervus*, *Osmoderma eremita*, *Rhysodes sulcatus*, *Rosalia alpina* – közül hármat sikerült kimutatni. Ezek a *Cerambyx cerdo* (12 adat), a *Lucanus cervus* (13 adat) és a *Rosalia alpina* (2 adat). További 16 védett faj (*Acanthocinus aedilis*, *Aegosoma scabricorne*, *Aesalus scarabaeoides*, *Aromia moschata*, *Carabus intricatus*, *Cerambyx scopolii*, *Dicerca berlinensis*, *Dorcus parallelipedus*, *Gasterocercus depressirostris*, *Protaetia aeruginosa*, *Saperda octopunctata*, *S. perforata*, *S. scalaris*, *Schizotus pectinicornis*, *Sinodendron cylindricum*, *Trichoferus pallidus*) 65 adata is excel alapú adatbázisba került. A ritka *Ampedus nigerrimus* (Elateridae) és a védett *Trichoferus pallidus* (Cerambycidae) újként került elő a Soproni-hegységből, de csupán egy-egy ponton. A *Callidium aeneum* és a *Semanotus undatus* hazánk hegyvidékeinek igen ritka, túlevelű tápnövényű fajai, az első *Pinus sylvestris*-ben, a második *Picea abies*-ben fejlődik.

Jelentős eredmény a *Rosalia alpina* (közösségi jelentőségű jelölőfaj) jelenlétének újbóli bizonyítása a hegységből. A fajnak egy több mint 110 (Sopron: Tómalom, 1899 – HEGYESSY et al. 1999), illetve egy több mint 70 (Sopron: Asztalfő – Győrfi, 1944) éves adata volt Sopron környékéről. Az élőhely nem nagy kiterjedésű és nem is idős, de viszonylag természetközeli állapotú, holt fában gazdag erdőrészlet a Kecse-patak völgyében. Szaproxilofág bogárfaunája további ritka fajokban gazdag, mindenképp fokozott figyelmet és védelmet igényel!

A *C. cerdo* a Harkai-platón és a város dél-keleti szélének erdejében gyakori, a hegység egyéb pontjainak tölgyeseiben ritka. A *Lucanus cervus* a tölgyesekben elterjed és nem ritka.

A kutatás a INTERREG V-A Ausztria-Magyarország Programban keretében a ATHU 2 Vogelwarte Madárvárta 2 projekt segítségével valósult meg.

Nádasok madárökológiájának határon átnyúló felmérése: sitke állományok vonulás és populációdinamikai vizsgálata

A Fertő-tó nádasában egy 10 kilométeres transzekt mentén a ponttérképezés április utolsó harmadában indult meg. A felmérés idején 5 alkalommal lett elvégezve. A program céljainak a fülemülesítkének első költéséből származó adatok ebből adódóan hiányosak. A szerződés keretében vállalt másik feladatrésznünk a Fertő-tó területén madárgyűrűzés végzése, különös tekintettel a fülemülesítkére. 2017 őszén három héten keresztül végeztünk madárgyűrűzést Fertőújlak térségében, a Hanság-főcsatorna töltésén. Ez idő alatt 42 madárfaj 2196 egyedét jelöltük meg, fülemülesítkéből pedig 233 példányt. A munka során a helyi megkerüléseken túl Ausztriából és Finnországból fogtunk vissza madarakat.

A kutatás a INTERREG V-A Ausztria-Magyarország Programban keretében a ATHU 2 Vogelwarte Madárvárta 2 projekt segítségével valósult meg.

A HUFH20002 Fertő tó kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület élőhelytérképezése

A felmérés során elkészült a HUFH20002 Fertő kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület 1:10.000 léptékű, Á-NÉR 2011 kategóriákkal jellemzett élőhely-térképe. A vizsgált terület kiterjedése 11.298 ha. Az Á-NÉR kategória mellett minden élőhelyfolthoz rögzítésre került a természetességi értéke, a jellemző közösségi jelentőségű élőhely, illetve készült egy rövid szöveges jellemzés és az előforduló gyakoribb vagy tipikus fajok listája.

A terület belső, fertői részét a tó nyílt vízfelülete, nádasok és nádasokkal mozaikoló nyílt vízfelület borítja, ezek együttesen a teljes kutatási terület mintegy 65%-át lefedik. E nádasok többé-kevésbé egybefüggő, érintetlen tömböt képeznek, állandó vízborítással. Egy részükön

télen nádaratás folyik, a belső csatornák hálózatát az elmúlt években részben rekonstruálták, de a nádas és télisásos nagy része így is járhatatlan. Kisebb nádas foltok a magasabban fekvő területrészekben is kialakultak, főleg nem kezelt nedvesebb rétek helyén.

Jelentős területet borítanak a különböző degradált és féltermészetes gyepek (1375 ha, 12,2%). Ezek nagy része szántók felhagyása után visszagyepesítéssel vagy spontán visszagyepesedéssel alakult ki, kisebb területen (Balf és Fertőboz térségében) található nedves rétek elgyomosodásával létrejött altípusok. Természetességi állapotuk változó, az 1-2 éves parlagonyosítottól a kaszálással helyreállítható gyepekig. A lágyszárú özönfajok aránya e gyepeken még csekély. Sokfelé megfigyelhető a becserjésedés (gyakran ezüsthával és amerikai kőrissel), amely a későbbiekben nehezítheti az élőhelykezelést. Mezsgyéken, gyepek szélein, de néhol a régóta nem kaszált gyepeken is spontán cserjések alakultak ki meglehetősen nagy területen (208 ha, 1,8%).

A jó természetességű gyepek többsége a rendszeresen kezelt (legeltetett vagy kaszált) területeken található meg. Fertőújlaknál szikes gyepek, míg a tómedence déli és nyugati peremén mocsár- és láprétek sorolhatók e csoportba. Apró fragmentumokban a Fertőmelléki-dombsornak a kutatási területbe benyúló lábain száraz és félszáraz gyepek is kialakultak.

Természetszerű erdő csak a Fertőmelléki-dombsor lábánál található néhány kis foltban (0,2%), viszont elég jelentős a fasorok, jellegtelen és kultúrerdők részesezése (2,5%). Főleg Hidegség térségében nagy kiterjedésű szántók, Fertőrákos és Balf között intenzív szőlők terülnek el.

A természetszerű besorolást néhány láprét, a Fertő víztestének nagy része és a nádasok, télisásosok belső része kapta meg (59,3%). Természetközeli besorolást kapott számos peremhelyzetű nádas, továbbá a jobb állapotú, kaszált ill. legeltetett gyepek (11,4%). A nádasok besorolását a hatalmas, átjárhatatlan tömb miatt több helyen csak becsléssel állapíthattuk meg, így lehetséges, hogy egyes nádas foltok rosszabb természetességi állapotúak (kiszáradó nádasok). A másodlagos gyepek jellemzően közepes besorolást kaptak. Összességében a terület közel 85 %-a tartozik a közepes, jó vagy kiváló természetességű csoportba, ami az egyéb művelésre nem alkalmas, nedves élőhelyeknek, tófelszínnek köszönhető. Az erősen leromlott területek aránya 2,3%, főleg degradált fás élőhelyek és a másodlagos gyepek degradáltabb típusai kaptak ide besorolást. A teljesen leromlott élőhelyeket (7,7%) a szántók, települések, agrár- és turisztikai létesítmények képviselik.

A természetes élőhelyek közül a degradáció elsősorban a megfelelő kezelés hiányára vezethető vissza. A láprétek és mocsárrétek egyes foltjai a kaszálás elmaradása miatt magaskórósodnak, gyomosodnak, cserjésednek. Jellemző a volt nyomsávnál az ezüsthá és amerikai kőrís agresszív terjedése. A keleti parton és a néhány éve legeltetett déli peremen komoly természetvédelmi problémát okoz/okozhat a túllegeltetés is. A regenerációs folyamatok közül kiemelendő a felülvetett gyepek lassú átalakulása, amely mocsár- vagy lápréti irányba halad. Fontos ezeken a trágyázás, illetve felülvetés kizárása, a megfelelő vízellátás és kaszálási rendszer kidolgozása.

A vizsgált területen 2017-ban 13 közösségi jelentőségű élőhely kimutatására került sor, ezek közül két élőhely (6210 Szálkaperjés-rozsnokos xero-mezofil gyepek és 91E0 Puhafás ligeterdők, éger- és kőrísligetek, illetve láperdők) a területen új, az elmúlt 10 évben alakult ki. A közösségi jelentőségű élőhelyek összes kiterjedése 4593 ha, a teljes terület 40,5%-a. Az egyes közösségi jelentőségű típusok közül kiterjedésük, természetességi állapotuk és biogeográfiai jelentőségük közül kiemelhetők a 1530 Pannon szikesek, 3150 Eutróf sekély tavak és holtmedrek hínárja, 6410 Kékperjés láprétek, 7210 Télisásosok és 7230 Mészkedvelő (meszes talajú) üde láp- és sásrétek. Érdekes jelenség a 6440 Ártéri mocsárrétek típus állományainak területnövekedése, amely a természetes regenerációnak köszönhető.

A kutatás a „KEHOP-4.1.0-15-2016-00059 A Fertő-táj természetes élőhelyeinek komplex helyreállítása és fejlesztése” projektet előkészítő alapállapot felmérés keretében valósult meg.

A HUFH30005 Hanság kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület élőhelytérképezése

A felmérés kiterjedt a Hanság közösségi jelentőségű területeire. A felmérés során elkészítettük a vizsgálati terület 1:10000 léptékű élőhely-térképét és természetességi-degradáltsági térképét, illetve vizsgáltuk a természetvédelmi szempontból jelentős inváziós fajok elterjedését. A felmérés során a Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer kézikönyvében (TAKÁCS & MOLNÁR 2009) megadott módszertant követtük. A térképezett terület kiterjedése 13547 ha.

A területet mintegy 49-41% arányban borítják természetszerű (elsősorban mocsári növényzet, üde és nedves rétek, ligeterdők) ill. másodlagos élőhelyek (elsősorban másodlagos gyepek, degradált és ültetvényszerű erdők), utóbbiak egy része (leginkább a jellegtelen rétek és a honos fajokkal elegyes puhafás erdők) tudatos erdészeti-természetvédelmi kezeléssel kedvezőbb állapotú élőhellyé átalakítható. A nem természetes élőhelyek (főleg szántók) térfoglalása a terület 10%-ára terjed ki.

A nádasok és mocsarak a területen összesen 2415 hektáron (17,83%) fordulnak elő. Nádasok elsősorban a tóközi tavak (Barbacsai-tó, Fehértó) parti zónájában, a vizes élőhelyrekonstrukciók (Nyirkai-Hany, Oslai-Hany) területén, illetve az egykori tőzgebányokban. A magassásosok a mélyebb fekvésű, rendszeresen vízborította területek uralkodó élőhelyei.

A nedves gyepárulások egy időszakban (1900-as évek eleje) a Hanság legjellemzőbb élőhelytípusai voltak, különösen a nyúlfarkfüves láprétek (D1) és kiszáradó kékperjés láprétek (D2), mára azonban erősen visszaszorultak. A láprétek és kékperjések állományok jelentős részét beerdősítették, a megmaradt állományok (Pintéri-Hany, Fűzfa-szigetek, Úrhany) a napjainkban is folyó lecsapolásoknak és a csapadékszegény éveknek köszönhetően folyamatosan alakulnak át mocsárrétekké (D34). Az ide sorolt élőhely típusok összes kiterjedése 1826 ha (13,48%). Állományaikra elsősorban a kiszáradás és a nem megfelelően végzett kaszálás, illetve legeltetés van jelentős káros hatással. A helyenként jelentkező özönnövény problémák ezen hatások következményeként lépnek fel.

Folyamatosan növekszik a kiterjedése az üde franciaperjés kaszálóréteknek (E1) és helyenként a félszáraz gyepek közé sorolt sudár rozsnokos (H4) gyepeknek.

A természetes erdei közösségeket a fűzlápok, égerlápok, puhafaligetek és a Hanság peremén egykor jellemző gyertyános-tölgyesek képviselik. A természetes erdők összes kiterjedése 1900 ha (14%).

A terület értékes élőhelyei a fűzlápok, de sajnos csak kis részük tekinthető természetesnek, sok helyen a kiszáradás miatt gyomosodás, nádasodás és a magas aranyvessző agresszív terjedése tapasztalható. A másodlagosan kialakult rekettyefűzeseket és azon egykori fűzlápokat, ahol fűzlápokra jellemző fajok (*Molinia caerulea*, *Calamagrostis canescens*) már nem fordulnak elő a P2a kategóriába soroltuk.

A láperdőket (J2, 908 ha) elsősorban égerlápok kisebb részben magas kőris dominálta láperdők képviselik a területen. A láperdők jelentős részén kiszáradás, illetve az ennek következtében megjelenő gyomosodás tapasztalható. A kiszáradó állományokból az élőhelyre jellemző fajok (pl. *Thelypteris palustris*, *Carex pseudocyperus*) eltűnnek, a helyüket *Solidago gigantea*, *Urtica dioica* és *Rubus* fajok foglalják el. Az erdők közötti, elvileg vízelvezetésre és öntözésre is szolgáló csatornák az év jelentős részében szárazon vannak, a területre jutó csapadékot azonnal elvezetik.

A puhafaligetek (J4) elsősorban a jelenlegi vízfolyások mentén és a korábbi vízfolyások megmaradt medreire korlátozódnak (362 ha), a keményfaligetek (J6) és a gyertyános-tölgyesek (K1a) megmaradt állományai jelentős értéket képviselnek.

Az erdők esetében a veszélyeztető tényezők közül az erdőgazdálkodást (nagy kiterjedésű véghasználatok, mesterséges felújítás, rendszeres bolygatás miatti tömeges özönnövény előfordulások, holtfa csekély mértéke) és a napjainkban is jellemző víztelenítést (sokszor éppen az erdőgazdálkodás miatt) kell kiemelni.

A másodlagos élőhelyek közel 30 %-os előfordulása elszomorító, ugyanakkor azt is jelenti, hogy közel 4000 hektáros területen van lehetőség viszonylag kis ráfordítással, megfelelő vízgazdálkodással és kezeléssel természetes élőhelyeket belátható időn belül kialakítani.

A Hanságra korábban jellemző nemes nyarasok (S2) kiterjedése az elmúlt 10 évben jelentősen csökkent, helyükön többnyire a P1 kategóriába sorolt őshonos fiatalosok találhatóak. Mindenképpen kedvezőnek tekinthető, hogy a felújítások jelentős részben égerrel, magas kőrissel és szürke nyárral történnek.

Az agrár élőhelyek (T) kiterjedése jelentéktelen (853 ha) nagy részük a Hanság medencéjének peremén található. Az intenzív művelés ugyanakkor az alkalmazott műtrágyák és vegyszerek bemosódása miatt komoly veszélyt jelent a mélyebben fekvő mocsárrétekre.

A vizsgált időpontban a közösségi jelentőségű élőhelyek kiterjedése összesen 5546 ha, azaz a vizsgált terület 41%-át borítják. A közösségi jelentőségű élőhelynek nem tekinthető területek közül akár 1-2 ezer hektár esetében várható (nemesnyárral elegyes, részben őshonos fafajú erdők, jellegtelen üde és nedves gyepek), hogy megfelelő kezelés esetén közösségi jelentőségű élőhellyé alakulhat néhány évtizeden belül.

A térképezett területről 10 természetvédelmi szempontból releváns özönnövény faj került kimutatásra. A legelterjedtebb faj a magas aranyvessző (*Solidago gigantea*), mely szinte minden területen jelen volt. A száraz és félszáraz gyepekben gyorsan terjedő faj a selyemkóró (*Asclepias syriaca*). A fásszárú fajok közül terjedő faj a zöld juhar (*Acer negundo*) és az amerikai kőris (*Fraxinus pennsylvanica*) emelhető ki.

A kutatás a „KEHOP 4.1.0-15-2016-00013 A Hanság természetes élőhelyeinek komplex helyreállítása és fejlesztése” projektet előkészítő alapállapot felmérés keretében valósult meg.

Denevérfajok akusztikai felmérése a HUFH20002 Fertő-tó Natura 2000 területen

A denevérek rejtett életmódjuknál fogva hazai emlősfajaink között igen alulkutatottnak számítanak. Természetvédelmi jelentőségük viszont kimagasló, a legtöbb élőhely állapotát jó jelző indikátor fajoknak tekinthetjük őket.

A Fertő-Hanság Nemzeti Park területén 2015-óta folyik akusztikai denevér monitoring, mely segítségével szinte az összes denevér szempontból releváns Natura 2000 site megmintázásra került, de a Fertő-tó közvetlen környékén idáig csak szórványadat gyűjtés valósult meg.

Az akusztikai mintavételek elemzése során a felvett, 10 másodperc hosszúságú hangfájlok kerültek átvizsgálásra 23:00 óráig. Az egyes fajok, fajcsoportok adott mintavételi helyen való aktivitásának kvantifikálásához az adott taxonok hangjait tartalmazó fájlok mennyiségét használtam (figyelembe véve, ha az adott hangfájlon például ugyanazon taxon több egyednek a hangjai is szerepeltek). Összesen 3569 denevéregyed hangszekvenciát észleltem a feldolgozott felvételeken.

A szonogramok elemzésével biztosan kimutatott fajok: a kis patkósdenevér (*Rhinolophus hipposideros*), a nyugati piszedenevér (*Barbastella barbastellus*), a vízi denevér (*Myotis daubentonii*), a rőt koraidenevér (*Nyctalus noctula*), a szoprán törpedenevér (*Pipistrellus pygmaeus*), a közönséges törpedenevér (*Pipistrellus pipistrellus*) és az alpesi denevér (*Hypsugo savii*), a felvételek alapján pontosan nem azonosítható, de fajcsoport és/vagy az élőhely alapján nagy valószínűséggel előforduló fajok a: közönséges késeidenevér (*Eptesicus serotinus*), horgasszőrű denevér (*Myotis nattereri*), közönséges denevér (*Myotis myotis*) és hegyesorrú denevér (*Myotis blythii*) a durvavitorlájú törpedenevér (*Pipistrellus kuhlii*) és fehérszélű törpedenevér (*Pipistrellus nathusii*).

A kutatási eredmények jelzik, hogy a területek denevérfaunája természetvédelmi szempontból jelentős, ritka és fokozottan veszélyeztetett elemeket tartalmaz, így az erdőgazdálkodás és egyes természetvédelmi célú beavatkozások tervezésénél a denevérfaunára különös gondot kell fordítani.

A kutatás a „KEHOP-4.1.0-15-2016-00059 A Fertő-táj természetes élőhelyeinek komplex helyreállítása és fejlesztése” projektet előkészítő alapállapot felmérés keretében valósult meg.

Fészkelő énekesmadarak vizsgálata a Fertő-táj természetes élőhelyeinek komplex helyreállítása és fejlesztése” projektben cserjeirtással érintett területeken

A Fertő táj komplex természetvédelmi élőhely-rekonstrukciós munkálatainak keretében a tó peremvidékének hazai oldalán cserjeirtásokat terveznek az idegenhonos cserje- és fafajok visszaszorítása és a gyepek természetes állapotainak visszaállítása céljából. A beavatkozásokat 2018-2020 között végzik majd el. Mivel a beavatkozások érinthetik a területen élő - költő- és vonuló - énekesmadár fajokat, így szükségessé vált a célcsoport monitorozása a beavatkozások előtt, -alatt és -után, hogy képet kaphassunk a madártani természetvédelmi értékek helyzetéről. Jelen kutatás során a beavatkozással érintett területeken 60 megfigyelési pontot jelöltünk ki, amelyeken négy éven át, évi három alkalommal (tavasz, nyár, ősz) végezzük az énekesmadarak felmérését. A felmérések eredményei választ adhatnak a természetvédelmi beavatkozások hatására átalakult énekesmadár-közösségek helyzetére. 2017-ben összesen 54 énekesmadár faj egyedeit figyeltük meg a 60 vizsgálati helyszínen. Legnagyobb számban (legtöbb ponton) a barátposzáta, kék cinege és feketeterítő, seregély, sárgarigó, fülemüle, nádirigó, és barkós cinege fordult elő.

A kutatás a „KEHOP-4.1.0-15-2016-00059 A Fertő-táj természetes élőhelyeinek komplex helyreállítása és fejlesztése” projektet előkészítő alapállapot felmérés keretében valósult meg.

Az északi pocok (*Microtus oeconomus* mehelyi) vizsgálata a Fertő-táj természetes élőhelyeinek komplex helyreállítása és fejlesztése” projekt által érintett területeken

2017-ben folytattuk az északi pocok állományinak feltérképezését a Fertő tó déli partvidékének potenciális magassásos élőhelyein, 8 mintaterület bevonásával, emellett a kistóalmi lápréten is kihelyeztünk két csapdakvadrátot, hogy bizonyíthassuk a faj jelenlétét azon a területen, ahol több évtizeddel korábban konkrét fogási adatok voltak. Az őszi időszakban 10 mintaterületen helyeztünk ki csapdakvadrátokat, valamint transzekteket, 5-5 napos vizsgálati időszakra, így a 10 élőhely esetében összesen 2500 csapdaéjszaka fogási adatai álltak rendelkezésünkre. Az összes élőhely esetében 265 fogást regisztráltunk, amelyek 11 kisméltós fajt jelentettek. Sajnos az északi pocok, a kutatás célfaja egyik mintaterületen sem került kézre. Legnagyobb számban a pirók erdeieger és az erdei cickány került elő, mindkét faj 9 - 9 mintaterületen volt kimutatható. A kistóalmi lápréten fajgazdag, magas denzitású kisméltós közösség található, így valószínűsíthető, hogy az északi pocok továbbra is jelen van a területen, ezért tervezzük az élőhely további vizsgálatát. A Fertő menti mintaterületek nagy részén fajszegény, alacsony denzitású kisméltós közösségeket találtunk. A pirók erdeieger térhódítása az összes mintaterületen jellemző, mely hatás kedvezőtlen az északi pocok jelenléte szempontjából. Eredményeink ellenére tervezzük a térség további vizsgálatát, mivel a potenciális élőhelyek mérete és ökológiai adottságai - valamint a korábbi előfordulási adatok alapján - feltételezhető az északi pocok jelenléte a régióban.

A kutatás a „KEHOP-4.1.0-15-2016-00059 A Fertő-táj természetes élőhelyeinek komplex helyreállítása és fejlesztése” projektet előkészítő alapállapot felmérés keretében valósult meg.

A növényzet, a talajfelszíni fauna és az egyenesszárnyú közösségek vizsgálata a Hanság természetes élőhelyeinek komplex helyreállítása és fejlesztése projekt által érintett a gyeprekonstrukciók területén

A projekt „A növényzet, a talajfelszíni fauna és az egyenesszárnyú közösségek vizsgálata a gyeprekonstrukciók területén” című résztémája keretében 2017. január és június közötti időszakban megtörtént a kijelölt mintavételi területek (összesen 10 kvadrát) talajfelszíni ízeltlábúinak és egyenesszárnyúinak alapfelvételezése.

A talajfelszíni ízeltlábúinak felmérésére a mintavételi területeken Barber-féle talajcsapdákkal és motoros szippantóval végeztük a vizsgálatainkat egy téli és egy tavaszi mintavételezést. Az egyenesszárnyú közösségek felmérésére a mintavételi területeken 50×50 m-es kvadrátokban történt négy célzott adatgyűjtés (június, július, augusztus, szeptember), fűhálózással (300 fűháló-csapás) és egyeléssel.

A bogarak közül 126 faj került elő, mely számot magasnak tekinthetünk. A fajok között négy védett is előkerült (*Calosoma auropunctatum*, *Carabus cancellatus*, *Carabus granulatus*, *Carabus clathratus*), illetve több ritkaság is (*Amara littorea*, *Bembidion obtusum*, *Tetrabrachys connatus*). Az előkeült pókok számát szintén magasnak tekinthetjük (94 faj). Innen is előkerült védett faj (*Atypus piceus*), illetve faunánkra új taxon is (*Diplocephalus dentatus*). Ezen felül több igazi ritkaságot is fogtak a csapdák (*Kaestneria pullata*, *Trochosa spinipalpis*, *Pardosa maisa*, *Pocadicnemis juncea*, *Piratula uliginosa*), melyek a Hanság egészének természetességét mutatják. Az egyes élőhelyekről elmondható, hogy a legtöbbjük nyomokban őrzi a jó fajokat, helyenként kimondottan magas fajszám és diverzitás értékek mellett. Mindezek jó alapot szolgáltatnak arra, hogy a tervezett beavatkozásokkal a területek visszanyerjék természetességüket.

Az alapfelvételezések során 29 egyenesszárnyú faj jelenlétét mutattuk ki. Az előkerült fajok között nem volt védett. Az országos gyakorisági kategóriák alapján hat kimutatott faj számít szórványos előfordulásúnak (*Conocephalus dorsalis*, *Ruspolia nitidula*, *Oecanthus pellucens*, *Euthystira brachyptera*, *Chrysochraon dispar*, *Mecostethus parapleurus*).

Az aktuálisan jelen lévő egyenesszárnyú fajkombinációk és együttesek jelzései alapján a kijelölt gyepterületek mindegyikén természetességi állapotjavítást célzó beavatkozások szükségesek. A tervezett beavatkozások alkalmasnak látszanak az élőhelyek, ezáltal a lokális egyenesszárnyú-együttesek természetességi állapotának javításához. A szintén tervezett beavatkozással érintett Lébény: Háromszögű-rét mintavételi terület alapállapotfelvételezés során mutatott együttes-szerkezete alapján az a beavatkozások célállapotát megjelenítő, lokális referencia-területnek is tekinthető.

A kutatás a „KEHOP 4.1.0-15-2016-00013 A Hanság természetes élőhelyeinek komplex helyreállítása és fejlesztése” projektet előkészítő alapállapot felmérés keretében valósult meg.

Denevérfaunisztikai kutatás a Hanság természetes élőhelyein

A 2017-ben folytatott hansági denevérkutatási tevékenységek során 30 mintavételi helyen folytattunk akusztikai mintavételeket a terület csatornáinál, illetve erdőtömbjeiben, melyeknél egy ismétléssel, összesen 60 akusztikai mintavételt végeztünk. Az erdei mintavételi helyeken lehetőség volt hálózásos mintavételekre is, így a Lébényi-erdőben, a Csíkos-éger-erdőben és a Szigeti-erdőben 2-2 alkalommal, összesen hat befogásos mintavétel történt.

Az akusztikai mintavételek eredményeként 60 detektoréjszaka hanganyaga állt rendelkezésre a hangelemzéshez. A felvételek 23:00 óráig történő leválogatása során 7737 denevérhangozat is tartalmazó hangfájl került azonosításra, melyeken összesen nyolc denevérfajt sikerült azonosítani: nyugati pisedenevér (*Barbastella barbastellus*), rőt koraidenevér (*Nyctalus noctula*), szőröskarú koraidenevér (*Nyctalus leisleri*) szoprán törpedenevér (*Pipistrellus pygmaeus*), közönséges törpedenevér (*Pipistrellus pipistrellus*), horgasszőrű denevér (*Myotis*

nattereri), vízi denevér (*M. daubentonii*) és közönséges késeidenevér (*Eptesicus serotinus*). A faji szinten nem azonosítható denevérhangok között nagy valószínűséggel megtalálható még a durvavorlájú törpedenevér (*Pipistrellus nathusii*) és a fehérszélű törpedenevér (*Pipistrellus kuhlii*) is, illetve több hangfelvétel jelezte a nagy-Myotis fajok (*Myotis myotis-Myotis blythii*) meglétét.

A hálózásos mintavételek során nyolc faj egyedei kerültek befogásra: nyugati piszedenevér (*Barbastella barbastellus*), szőröskarú koraidenevér (*Nyctalus leisleri*), szoprán törpedenevér (*Pipistrellus pygmaeus*), vízi denevér (*M. daubentonii*), brandt denevér (*Myotis brandtii*), közönséges denevér (*Myotis myotis*), szürke hosszúfülű-denevér (*Plecotus austriacus*) és barna hosszúfülű-denevér (*Plecotus auritus*). A hálózásos mintavételek lehetőséget teremtettek olyan fajok kimutatására is, melyeket akusztikai módszerekkel nem, vagy csak ritkán lehet kimutatni, illetve lehetséges volt az egyed reprodukív státuszának a vizsgálata is, mely alapján több mintavételi helyen szaporodókolóniákat tudtunk kimutatni.

Az eredmények tekintetében kiemelendő a fokozottan védett, Natura 2000 jelölőfaj nyugati piszedenevér (*Barbastella barbastellus*) Lébényi-erdőben illetve a Szigeti-erdőben észlelt kiemelkedő akusztikai aktivitása, mely jelzi, hogy az adott erdőben értékes állománya él a fajnak. Mivel ez a denevérfaj kifejezetten kötődik az elváló kérgű álló holtfákhoz (elsősorban keményfákhoz) ezért azok kímélete is rendkívül fontos a faj megőrzésében. A faj kisebb intenzitással jelen volt a Szegedi-csatorna, Csíkos-éger-erdő és a Figurák vizsgálati területeken is. A hálózásos mintavételekkel a faj szaporodókolóniáinak jelenlétét bizonyítottuk a Lébényi-erdőben, a Szigeti-erdőben és a Csíkos-éger-erdőben.

A szintén Natura2000 jelölőfaj közönséges denevért a Szigeti-erdőben folytatott hálózások során észleltük, a faj egy subadult példányát is sikerült befognunk, mely utal egy közeli kölykezőkolónia meglétére, melyet természetvédelmi szempontból is jó lenne a közeljövőben lokalizálni. Az akusztikai kutatás során nagy-Myotis fajcsoporthoz rendelhető felvételeket a Szigeti-erdőn kívül a Csíkos-éger-erdőben, illetve a Lébényi-erdőben találtunk.

A területen ritkább, kisebb állományokkal jelen levő erdőlakó faj a horgasszőrű denevér (*Myotis nattereri*), mely mindegyik vizsgált terület akusztikai anyagából megkerült, de csak néhány felvétel jelezte meglétét.

A *Pipistrellus*-fajok közül a szoprán törpedenevér dominált, az összes denevéres hangfelvételek közel 40%-át ez a faj adta. Az akusztikai anyagok alapján nem elkülöníthető *P. nathusii* és *P. kuhlii* hangjait tartalmazó felvételek az összes denevérhangokat is tartalmazó felvételek csupán 2%-át tették ki, mely a vártnál alacsonyabb. A közönséges törpedenevér (*Pipistrellus pipistrellus*) a terület ritka fajának bizonyult, csupán három hangfelvételen sikerült azonosítani.

A *Nyctalus* genusz két faja került kimutatásra, a rőt koraidenevér és a szőröskarú koraidenevér. A rőt koraidenevér a területen gyakori, minden mintavételi helyről megkerült. A szőröskarú koraidenevér ritkább, de egyes területeken (pl. Szegedi-csatorna) nagy akusztikai aktivitását tapasztaltuk, a Csíkos-éger-erdőben pedig laktáló nőtényét fogtuk, tehát a területen kölykezőkolóniája is megtalálható. Hozzá kell tenni, hogy a struktúráltabb környezetben repülő *Nyctalus* példányok pontos akusztikai alapú határozása sokszor nem lehetséges.

A vízi denevér (*Myotis daubentonii*) kiemelkedő akusztikai aktivitását tapasztaltuk a Szegedi-csatorna esetében, a hálózások során egy-egy subadult példányát fogtuk a Szigeti-erdő és a Csíkos-éger-erdő területeken, melyek ottani szaporodó kolóniák meglétét jelzik.

A kistermetű erdőlakó *Myotis* fajok közül csak a brandt denevért (*Myotis brandtii*) észleltük, a Szigeti-erdőben hálóztuk egy laktáló példányát.

Az erdőlakó barna hosszúfülű denevért (*Plecotus auritus*) csupán a Szigeti-erdőben észleltük, de ott négy laktáló példányát is befogtuk, melyek helyi szaporodókolóniáját jelezték. Az épü-

letlakó szürke-hosszúfülű denevért csak egy helyen a Csíkos-éger-erdőben fogtuk. Az akusztikai anyagokban a *Plecotus* fajok alulreprezentáltak lehetnek, mivel nagyon kis intenzitású hangjaikat csak nagyon kis távolságról képesek a detektorok felvenni.

A közönséges késeidenevér (*Eptesicus serotinus*) a területen valószínűleg nem ritka, de az akusztikai anyagokban sok esetben nem azonosítható egyértelműen.

A kutatás a „KEHOP 4.1.0-15-2016-00013 A Hanság természetes élőhelyeinek komplex helyreállítása és fejlesztése” projektet előkészítő alapállapot felmérés keretében valósult meg.

Az északi pocok (*Microtus oeconomus* mehelyi) felmérése a Hanságban és a Szigetközben

2017 szeptember-október időszakban további mintaterületeken végeztünk elevenfogó csapdázásos vizsgálatokat. A hat mintaterület közül kettő a Répce-mentén, egy a Fertő-tájon, három pedig a Szigetköz területén helyezkedett el. Elsődleges célunk az északi pocok újabb - eddig nem ismert - élőhelyeinek megtalálása volt. A Lipóti morotvató élőhelyen kontrollterületként végeztünk csapdázásokat. Minden területen 5 napos vizsgálati időszakban végeztünk vizsgálatokat, amelyek során 341 egyedet jelöltünk meg és 27 alkalommal fogtunk vissza általunk megjelölt állatot. A megfogott állatok összesen 10 kisemlős fajhoz tartoztak. Az északi pocok csak a Szigetköz déli oldalán lévő Lajmai-nádas szegélyzónájában lévő élőhelyről került kimutatásra. Ezen a területen korábban nem volt ismert előfordulási adata a fajnak. Az északi pocoknak itt 5 példánya került kézre. Legnagyobb számban az erdei pirókegér volt jelen a vizsgált kisemlős közösségekben, amely faj az összes mintaterületen kimagasló dominanciával volt jelen, a legtöbb esetben 60% feletti értékkel. Ez a hatás kedvezőtlenül hathat a vizsgált kisemlős közösségek összetételére, a generalista pirókegerek erős kompetíciós nyomást helyeznek az őshonos fajokra, ezért ilyen mértékű terjedésükre kiemelt figyelmet kell fordítani. A természetvédelmi beavatkozásoknak és a területek későbbi kezelésének a fenti szempontokat figyelem előtt kell tartani, amelynek legfontosabb feladata az élőhelyek megfelelő vízviszonyainak biztosítása és a kívánt növénytakarások (mocsárrétek, láprétek, magassásosok) hosszútávú fenntartása, az özönnövények, és gyomok térhódításának megelőzése. Mindezek teljesülése esetén remélhető az élőhelyekhez kötődő kisemlős fajok (pl. északi pocok) megerősödése és fennmaradása, ezzel egyidőben a generalista pirókegerek állományainak visszaszorulása a védett élőhelyeken.

Épületlakó denevérek kolóniák vizsgálata

Az épületlakó denevérek elsősorban nyári élettevékenységük során, ember által létesített épületeket, épületrészeket választanak szálláshelyül, melyek a legtöbb esetben zavartalan templom és kastélypadlások, pincék és templomtornyok, alkalmanként családi házak padlásai. A még fennmaradt, alkalmas és zavartalan búvóhelyek kiemelten fontosak az állatok számára, de az ember közelsége miatt fokozottan sérülékenyek.

A Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság illetékességi területén folytatott épületlakó denevérek kutatásáról több korábbi eredmény ismert, azonban az elmúlt években jelentős élőhely változások történtek, amely a terület ilyen szempontú monitorozását ismételten indokoltá tette.

A 2017. 07.03. és 2017.07.26. közötti mintavételezés során Győr-Moson-Sopron megye 34 településének 43 épülete került átvizsgálásra, mely során 3 faj előfordulását sikerült kimutatni: szürke hosszúfülű-denevér (*Plecotus austriacus*), nagy Myotis fajok (*Myotis myotis* et *blythii*), és közönséges késeidenevér (*Eptesicus serotinus*). A mintavételezés során a potenciális búvóhelyek, a padlásteretek és a toronysüvegek kerültek szemrevételezésre. Az előző két évhez képest a denevérek által lakott épületek aránya valamelyest magasabb, azonban Papp Károly felméréseinek (1995-1996) és a 2015-2017 felmérési időszak eredményeinek összehasonlítása jelentős változásokat mutat a fajok megoszlásában, illetve az összesített egyed-

számban. (4. táblázat). Ennek legszembetűnőbb képviselője a közönséges késeidenevér, kolóniáinak száma és az átlagos szaporodó kolóniák mérete drasztikus visszaesést mutat, de hasonló változást lehet tapasztalni a közönséges és hegyesorrú denevérek esetében is. A szürke hosszúfűlű-denevér esetében az előző évekhez képest szintén csökkenő tendencia mutatkozik.

Az épületlakó denevérek kolóniái az ember közelsége miatt kiemelten veszélyeztetettek és rendszeres természetvédelmi felügyelet hiányában, rövid időn belül felszámolódhatnak. Az épületekben lakó denevérek kolóniáit napjainkban az épületek felújítása, berepülőnyílások lezárása veszélyeztetheti, továbbá az egyéb állatok (galamb, nyest, gyöngybagoly) megjelelése is veszélyeztető tényező.

4.2 Monitorozás

3.2.1 A Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer (beleértve: Natura 2000) keretében folyó országos monitoring vizsgálatok

Védett növényfajok monitorozása

Egységes protokoll alapján történik a kiválasztott 57 növényfaj monitorozása. A programot egészíti ki a természetvédelmi örök éves adatszolgáltatása keretében történő adatgyűjtés. 2017-ben 7 faj (kiszéskű aszat (*Cirsium brachycephalum*), hóvirág (*Galanthus nivalis*), homoki nőszirm (*Iris arenaria*), pókbangó (*Ophrys sphecodes*), leánykökörtin (*Pulsatilla grandis*), fehér máhvirág (*Parnassia palustris*), lápi hízóka (*Pinguicula vulgaris*)) felmérését végeztük el.

Ürgemonitoring

A három mintavételi területen (Sarród – Ürgedomb, Fertőszéplak – Széplaki legelő, Pér – repülőtér) a kötelező NBmR monitoringot és a teljes kotorék felmérést is elvégeztünk. Az adatok kiértékelése során minden állomány kisebb-nagyobb mértékű emelkedését észleltük, különösen a péri repülőtéren, ahol a kotorékszám a háromszorosa a tavalyinak. Ez részben a „A veszélyeztetett parlagi sas és kerecsensólyom populációk zsákmánybázisának biztosítása a Kárpát-medencében” LIFE program keretében elvégzett élőhelyrekonstrukciós munkálatok eredményének köszönhető.

Közösségi jelentőségű élőhelyek monitorozása

A Natura 2000 élőhelyek esetében Igazgatóságunk működési területén 5 élőhely-típus 20 mintavételi helye került felmérésre. Az adatok feldolgozását követően a szakmai jelentések 2018. május végére készülnek el.

Növénytársulások monitorozása

Az idei évben a " *Nymphoidetum peltatae*, *Schoenetum nigricantis*, *Seslerietum uliginosae*" társulások mintavételezését végeztük el a protokollnak megfelelően.

Vonuló vízimadarak vizsgálata (NYME)

A MAGYAR VÍZIVAD INFORMÁCIÓS RENDSZER VÍZIVAD ADATBÁZISÁNAK a fajok természetes állomány nagyságát, aktuális diszperzióját és a vízivad közösségek ugyancsak aktuális összetételét meghatározó megfigyelő rendszere a tartósan működő MAGYAR VÍZIVAD MONITORING. A megfigyelések köre az alábbi taxonokra terjed ki: Búváralakúak (*Gaviiformes*), Vöcsökalkakúak (*Podicipediformes*), Lúdalkakúak (*Anseriformes*) minden fajára, továbbá a kárókatonára (*Phalacrocorax carbo*), a kis kárókatonára (*Phalacrocorax pygmaeus*), a nagy kócsagra

(*Egretta alba*), a szürke gémre (*Ardea cinerea*), a szárcsára (*Fulica atra*), a darura (*Grus grus*) a réti sasra (*Haliaetus albicilla*) és a halászsasra (*Pandion haliaetus*) (1. ábra), azaz a 2010/2011-es szezontól kezdődően összesen 78 fajra.

A felsorolásból látszik, hogy elsősorban az azonos helyen élő fajokat, illetve fajcsoportokat választottuk ki, de ugyanakkor tekintettel voltunk a halgazdálkodás információigényére is. Így kerültek a felmériendő fajok listájára a búvárok és vöcskök, vagy a két kárókatona faj és a szürke gém. A Természetvédelmi Hivatal kérésére került a Monitoring fajlistájára a nagy kócsag, a daru és a réti sas.

Köztudott, hogy Európában a veszélyeztetett fajokon kívül szinte minden vízivad faj vadászható, míg Magyarországon csak néhány ezek közül. A vadászható fajok hazai listája évtizedekkel ezelőtt állapították meg, s azóta nem voltak folyamatos és egyértelmű vizsgálatok arra nézve, hogy napjainkban valóban a vadászható fajok azok, amelyek a leggyakoribbak a Kárpát-medencében. Kimaradtak a listából a gémfélék, a parti madarak, mert ezek felmérését - a telepeket is beleértve -, a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület önkéntes megfigyelői végzik.

A Magyar Vízivad Monitoring megfigyeléseit az 1996/1997-es kezdő idényben októbertől márciusig, azaz 6 hónapban végezte, minden hónapban a nemzetközi szinkronnaphoz igazodva, azaz az adott hónap 15-éhez legközelebb eső szombaton, míg a vasárnap a rossz időjárás esetére tartalékolt megfigyelési nap volt. Az 1997/1998-as idényben már augusztus és április közötti 9 hónap a megfigyelés időszaka, amely így a vedlés, nyár végi gyülekezés időszakát ugyanúgy lefedi, mint az áprilisi későbbi vonulásokat.

A megfigyelést követően a Jelentőlapot a megfigyelők beküldik a Kutató Csoport székhelyére, ahol az a számítógépes VÍZIVAD ADATBÁZIS-ba kerül.

Gyűrűzőközpont működtetése

A korábbi évhez hasonlóan az idei évben az Igazgatóságunkon keresztül került biztosításra az országos gyűrűzőközpont működtetése, melyet az MME végzett.

2017. március végére megtörtént a 2016. évi madárgyűrűzési jelentések feldolgozása (238640 gyűrűzési és 38234 visszafogási adat) és lezárása, valamint a beszámolók és a Központ éves jelentése határidőre elkészültek. A 2017-ben érkezett megkerülési levelek feldolgozását folyamatosan végeztük, év folyamán a Központ és az adatbázis folyamatosan naprakész állapotban volt. 2017-ben összesen 3707 megkerülési levél érkezett a Központba és került feldolgozásra. Ezek összesen 1070 gyűrűzési, 642 visszafogási, 8894 megfigyelési és 408 kézrekerülési adatot tartalmaztak, amelyek a Központban kerültek kódolásra. Az év folyamán a megfigyelők egy része (144 felhasználó) közvetlenül a Tringa rendszerbe töltötte fel a megfigyelési adatait (6728 rekord), ennek ellenére a Központba érkező megkerülési adatok száma ismét növekedett az előző évi visszaeséshez képest.

2017-ben a Madárgyűrűzési Központ 7 új madárgyűrűzőt regisztrált, így az év végén összesen 423 madárgyűrűzőt tartottunk nyilván (2017. december 31-én: 257 aktív, 108 inaktív, 58 passzív). Az új madárgyűrűzők mellett 8 korábbi gyűrűző munkatársunk egészítette ki a vizsgabizonyítványát további fajokkal vagy fajcsoportokkal. A passzív státuszba tartozó gyűrűzők nem kérték felvételüket az általános országos madárgyűrűzési engedélybe (PMKH PE-KTF/97-13/2017.).

3.2.1 A Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer (beleértve: Natura 2000) keretében folyó helyi monitoring vizsgálatok

Közösségi jelentőségű szitakötő fajok monitorozása

A ritka hegyiszitakötő (*Cordulegaster heros*) lárvális előfordulási helyeinek, mikrohabitat-

preferenciájának vizsgálata folyt tovább a Rák-patak vízrendszerén Sopronban, kiegészítő adatokat szolgáltatva a szalamandra lárvák és a folyami rák előfordulási adataihoz is. A vizsgálatok kiterjesztése egy új típusú, mikrohabitat centrikus, kvadrát alapú keresztmetszvény felmérés keretében zajlott, több, eltérő szakasz vízi gerinctelen közösségének összehasonlításával, valamint a fizikai paraméterek felvételével együtt. Az imágók kibújása ismét a korábbi években tapasztalt, június végi időszakban történt, jelenleg ez tekinthető általánosnak, bár az exuviumok még július közepéig (nagyobb, heves esőzések kivételével) megtalálhatók a kibújás helyén. A faj legjelentősebb élőhelyein az exuviumok mennyiségi felvétele ismét megtörtént, a kijelölt mintaterületen, ahol az előző évekhez hasonló denzitás volt tapasztalható. További vizsgálatok történtek a faj előfordulására, élőhely preferenciájának és szaporodásbiológiájának tisztázására is, szakdolgozók és PhD hallgatók bevonásával is. A két hazai *Cordulegaster* faj együttes előfordulásának vizsgálatára soproni és kőszegi felmérések zajlottak egy szakdolgozó bevonásával, melyek a következő időszakban – főként a hidromorfológiai és egyéb fizikai paraméterek tisztázása érdekében – folytatódni fognak. Az eddigi eredményekről több tudományos előadás, konferencia poszter és egyéb, ismeretterjesztő jellegű közlemény is készült hazai és külföldi konferenciákra.

Az idén a Fertő mentén a védett, élőhelyvédelmi irányelv II. függelékébe sorolt lápi szitakötő (*Leucorrhinia pectoralis*) kibújó állománya elég alacsony denzitást mutatott, de szórványosan a fiatal imágók a Fertő medence több pontján megfigyelhetők voltak. A hansági alkalmas élőhelyek rendszeres kiszáradása miatt jelenleg a Hanságból nem rendelkezünk recens előfordulási adattal, azonban a frissen elárasztott Osló-Hany térségében új, megfelelő, stabil vízborítással rendelkező élőhelyek kialakulására számítunk (Fövényes-tó). Sajnos az állomány helyzete térségünkben – a Fertő kivételével – aggasztó.

A díszes légivadász (*Coenagrion ornatum*) a Fertő-menti csatornáknál nem túl magas, de jól kimutatható egyedyszámban megfigyelhető volt, a Hanságban alacsony ugyan a népszerűség, de kimutatható, a Szigetközben változatlanul nem került megfigyelésre a faj. A Rábaközben viszonylag stabilan, a korábban ismert élőhelyeken mindenütt megtalálható a faj. Új adatként, az Ikva vízrendszeréről is kimutatásra került, ami a vízfolyás javuló vízminőségéről tesz tanúbizonyosságot. Ugyancsak az Ikva vízrendszeréről került kimutatásra a közösségi jelentőségű erdei szitakötő (*Ophiogomphus cecilia*) és egy másik, ritka (védett) folyami szitakötő, a csermely szitakötő (*Onychogomphus forcipatus*).

Kisalföldi Life+ program After Life keretében végzett vizsgálatok

A területen a projekt ideje alatt végzett monitorozási tevékenység 2016-tól átalakításra került és a helyreállító tevékenységek vizsgálata helyett elsősorban a fenntartó kezelések (legeltetés) eredményességét, illetve a projektben elért eredmények fennmaradását vizsgálja. Az érintett kutatókkal közösen legeltetett-nem legeltetett mintavételi párosok kerültek kialakításra, illetve folytattuk a mesterséges gyepesítések és spontán visszagyepesedés folyamatának tanulmányozását.

Kisemlősök

A kisemlős közösségek felmérése 2016-ban kezdődött meg a beavatkozással érintett területeken, amely vizsgálatokat 2017 év őszi időszakában is folytattuk. Ebben az évben további 3 élőhelyet vontunk vizsgálat alá: a gönyői erdőben található Szilvás rét élőhelyet, a bőnyi erdőt és a győri gyakorlóteret. A három területen kihelyezett 192 csapdával, 4-4 napos periódusban összesen négy faj 47 egyede került a csapdába, amely elmarad a várható értékektől - még hasonló élőhelyek esetén is. Legnagyobb fajszámot és diverzitást a Szilvás réten tapasztaltunk, ahol a változatos erdősztyepp és nyílt homokpusztagyep mozaikján három faj 17 egyede került kézre. A bőnyi erdő területén ugyanakkor mindössze egyetlen faj, a sárganyakú

erdeiegér volt kimutatható. A homogénebb jellegű, alacsony, gyér növényzettel jellemezhető élőhelyek kevésbé alkalmasak a kisemlős közösségek számára, így azokon magas denzitású állományok nem élnek meg, ugyanakkor az élőhelyek megfelelő természeti állapotának fenntartása és helyreállítása visszaszorítja az idegenhonos, generalista fajok (pl. pirók erdiegér) térhódítását, amely kedvező hatásként értékelhető a vizsgált élőhelyek esetében.

Egyenesszárnyúak

Az egyenesszárnyú-együttesek vizsgálata 2017-ben spontán, illetve mesterségesen végrehajtott gyeprekonstrukciók területén, valamint négy gyengébb természetességi állapotú gyepterületen kijelölt legeltett/nem legeltetett mintapáron és egy jó természetességi állapotú kontroll gyepterületen, összesen 11 mintavételi kvadrátban zajlott.

A mintavételi területeken 50×50 m-es kvadrátokban történt négy célzott adatgyűjtés (június, július, augusztus, szeptember), fűhálózással (300 fűháló-csapás) és egyeléssel.

Az elemzések során az egyenesszárnyú-együttesek következő közösség-paramétereit vetettük össze: egyenesszárnyú fajok száma; védett egyenesszárnyú fajok száma; homoki karakterfajok fajszáma; egyenesszárnyú-együttesek életforma-típus szerinti összetétele; egyenesszárnyú-együttesek ökológiai preferencia-típus szerinti összetétele; karakterfajok relatív gyakorisága; egyenesszárnyú-együttesek összdensitása; egyenesszárnyú-együttesek természetességi mutatója.

Az idei évben végzett vizsgálatok során 27 egyenesszárnyú faj jelenlétét mutattuk ki. Az előkerült fajok közül kettő volt védett (*Acrida ungarica*, *Calliptamus barbarus*) és hét számított homoki karakterfajnak (*Platycleis montana*, *Calliptamus barbarus*, *Acrida ungarica*, *Euchorthippus pulvinatus*, *Myrmeleotettix maculatus*, *Oedaleus decorus*, *Stenobothrus fischeri*). A fogott fajok közül az országos gyakorisági kategóriák alapján öt ritka (*Platycleis montana*, *Calliptamus barbarus*, *Euchorthippus pulvinatus*, *Chorthippus dichrous*, *Stenobothrus fischeri*), öt pedig szórványos (*Euthystira brachyptera*, *Myrmeleotettix maculatus*, *Oecanthus pellucens*, *Pholidoptera fallax*, *Oedaleus decorus*) előfordulású volt.

A legeltetésből kizárt és legeltetett kvadrátokból álló mintapárok területén érdemben továbbra sem kezdődött meg a területek kezelése. Ebből adódóan szerkezetileg továbbra is nagyjából azonos egyenesszárnyú-együttesek fordulnak elő a legeltetettnek és nem legeltetettnek kijelölt kvadrátok területén – melyek természetességi állapota minden esetben nagymértékben elmarad a kontroll-kvadrátban tapasztalhatótól. A gyepesítési kísérletek vizsgálati területein a gyepvetéssel támogatott gyepesítés területén a természetközeli egyenesszárnyú-együttes irányába tartó szukcessziós folyamatok folytatódtak. Ezen túl az idei évben a homoki karakter-, illetve védett fajok a gyepvetés nélküli rekonstrukció területén is megjelentek.

A rákosi vipera Life+ program After Life keretében végzett vizsgálatok

„A rákosi vipera védelme a Kárpát-medencében” című LIFE+ projekt lezárását követően az After LIFE program kereti között folytatódott tovább a rákosi vipera állományok monitoring vizsgálata a Hanságban kijelölt három mintavételi területén, a Fűzfaszigeten, a fokozottan védett Polgár-Pintér Hanyban és a két ismert élőhely között fekvő Nagydombon tovább. A hagyományos vizuális észlelés mellett az idei évben már folyamatosan végeztük a kibocsátott és rádióadóval megjelölt egyedek telemetriás követését is, illetve és a táplálékbázisát alkotó csoportok (kisemlősök, egyenesszárnyúak, kételtűek, hullók) vizsgálatát.

A túzok (*Otis tarda*) állományfelmérése és monitorozása a Mosoni-síkon

A fokozottan védett, veszélyeztetett, a hazai természetvédelem nagy becsben tartott madara, a túzok mezőgazdasági területhez kötődő életmódja miatt sajátos védelmet igényel. A

Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság működési területén, – és tulajdonképpen az egész Dunántúlon, – rendszeresen csak a Mosoni-síkon fordul elő, ezért különös figyelmet érdemel. A vizsgálatokkal nyomon követhető az állomány éven belüli változása, a legalább havi rendszerességgel végzett felmérés és másoktól gyűjtött adatok alapján felmérhető a tényleges területhasználatuk, mind a kakasok, mind a tyúkok vonatkozásában. Az ismertté vált tűzokpusztulásokról leírást készítettem, a talált tollakat genetikai vizsgálat céljára összegyűjtöttem. Átfogóan jellemeztem a tűzokokra alapvetően ható élőhelyi és időjárási viszonyokat 2017-ben.

Ebben az évben a mosonszolnoki telelőhelyen 13 kakas és 30-34 tyúk, azaz 43-47 tűzok telelt, ami majdnem pontosan annyi, amennyi egy évvel korábban volt (13-14 + 32-34). Gyakorlatilag évek óta nem emelkedik ez a szám, ami nem túl biztató, ha azt nézzük, hogy eközben a teljes nyugat-pannon tűzokpopuláció növekszik. Szükség lenne ezen a területen egy intenzív és hathatós élőhely-kezelésen alapuló tűzokvédelmi projektre.

A rendelkezésre álló adatok alapján a Mosoni-sík északi részén lévő tűzokélőhelyen a dürgés, fészkelés az előző évekhez hasonlóan, eredményesen zajlott le, bár a megfigyelt tűzokok egyedszáma elmarad a korábban megszokottól. 2017 volt sorban a negyedik év, amikor a déli részen is volt dürgés és párzás is, és most megint a falutól északnyugatra lévő szokatlan helyen. Itt legalább egy tyúk sikeresen fészkel és nevelt egy csibét augusztusig, illetve egy kacsibé is előkerült Várbalog térségében. A 2018. téli szinkronszámolások előzetes eredménye alapján elmondható, hogy a forró nyár ellenére a nyugat-pannon tűzokpopuláció nem csökkent.

Vízimadár-állományok monitoring vizsgálata

Más szervezetekkel (Nyugat-Magyarországi Egyetem Vadgazdálkodási Intézet, Birdlife Österreich, Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület) együttműködve évek óta folyik a fontosabb vizes élőhelyek madárállományainak monitoring vizsgálata. Ez jelenleg a szigetközre, a Fertő-tó öblözeteire, a Mekszikópusztai és a Nyirkai-Hany és Oslai-Hany élőhelyrekonstrukciós területeire, a hansági folyóvizekre valamint a tóközi tavakra terjed ki. A felmérés eredményei adatbázisba kerülnek, ezekből a Nyugat-Magyarországi Egyetem Vadgazdálkodási Intézet készít összefoglaló jelentéseket a Minisztérium számára.

2017-ben is kimutatták a madártani monitoring eredményei kislalföldi vizes élőhelyek fontosságát a hazai fészkelő állományok és az átvonuló fajok tekintetében egyaránt.

Ritka és telepesen fészkelő madarak monitorozása

Az országos felmérési program a fokozottan veszélyeztetett, telepesen fészkelő és meghatározott ritka fajok állományainak felmérésére irányul. Működési területünkön, 2017-ben is megtörtént a telepesen fészkelők egy részének a felmérése. A ritka fészkelők felmérését csak korlátozottan, kisebb területekre tudtuk elvégezni, mivel a megye déli részén, ahol nincsen védett terület, kevesebb lehetőségünk a fajok állományainak pontos felmérésére. Az eredmények adatbázisba kerülnek. A monitoring legfontosabb eredményei a következők: a kis kárókatona (*Phalacrocorax pygmeus*) fészkelése a Kislalföldön már jelentősnek tekinthető. A kedvezőtlen időjárás ellenére a Fertő hazai oldalán 96 pár, a Fehér-tónál 5 pár, a Barbacsi-tónál 102 pár, a Lipóti-morotvatónál 59, a Dunaszegi-morotván 13 pár nagy kócsag (*Egretta alba*) költött. A kárókatona éves felmérés alapján 2017 évben a Nyirkai-hanyban 16 pár, az Oslai-hanyban 18 pár, a Kónyi-tavon 5 pár és Dunaszigeten 320 pár költött.

Ragadozó- és egyéb ritka madárfajok:

Rétisas: 15 pár, Parlagi sas: 3 pár és egy revír (itt fészkelőhelyet tárgyévben nem találtunk), Kerecsensólyom: 7-8 pár, Kék vércse: 2016. nagy eredménye, hogy a fertőszéplaki legelőn is megtelepedett 2 pár, amiből egy pár sikeresen repített 3 fiókát – a Mosoni-sík állomány szín-

tén 2 pár volt. Hamvas rétihéja: tárgyévben alig fordult elő, költésről nincs információnk, akárcsak a réti fülesbagoly. Uhu: 16 pár, egyre több, sík vidéki erdőkben költő pár kerül elő. Fekete gólya: az ismert lakott fészkek száma 10, védelmüket csak abban az esetben tudjuk megoldani, ha az erdőgazdálkodók partnerek a 100m-nél nagyobb védőzóna kialakításában – amint az a Soproni TK-ban sikerült is.

A dél-hansági rekonstrukciók botanikai és ornitológiai monitorozása

A 2000-ben elkészült Nyirkai-Hany és a 2013-ban megvalósult Oslai-Hany vizes élőhelyrekonstrukciók a hanság revitalizációját szolgálják. Kezdetektől folyik a monitorozási munka, amelyben a Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság munkatársai és önkéntesek vesznek részt.

A növényzet vizsgálata elsősorban állandó transzektek (24 db) cönológiai vizsgálataiból, illetve a teljes terület 3 évente elkészülő vegetáció-térképéből áll. A madárvilág vizsgálatát hente végzett számolásokon keresztül sikerül biztosítani. A vízi gerinctelen makrofauna monitorozása azokra az árasztáshoz csatlakozó, alulról táplálkozó, lápi jellegű kisvizetek vizsgálatára koncentrált, melyek a tőzeges jelleget a leginkább mutatják. A rekonstrukció területén kívül a Fövényes-tó, mint kontroll mintavételi ponton folytak még vizsgálatok. 2017-ben madárszámlálásokat végeztünk, a téli hónapokban havi rendszerességű vadlúd szinkronszámlálásokat szerveztünk a területen a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesülettel közösen.

Vízimadár-gyűrűzések

Magyar-Osztrák pályázat megvalósítása keretében jelöltünk vízimadarakat 2013-tól. Műholdas nyomkövetővel ellátott 10 pd nyári lúd (*Anser anser*) és 5 pd bütykös hattyú (*Cygnus olor*) folyamatos észlelése történt meg, ezek közül két jeladó ismeretlen okból meghibásodott két madár pedig elpusztult ezek közül az egyik adót működő állapotban megtaláltuk, így újra felhasználható. Emellett színes jelölőgyűrűkkel (nyakgyűrű vagy lábgyűrű) jelöltük a következő fészkelő fajok egyedeit: nyári lúd, bütykös hattyú (*Cygnus olor*), nagy kócsag (*Egretta alba*), szürke gém (*Ardea cinerea*), kis kárókatona (*Phalacrocorax pygmeus*), egerészölyv (*Buteo buteo*), dankasirály (*Larus ridibundus*), gulipán (*Recurvirostra avosetta*), gólyatöcs (*Himantopus himantopus*), kis lile (*Charadrius dubius*) és bibic (*Vanellus vanellus*). Az őszi időszakban folytattuk az átvonuló vadréce és partimadár fajok jelölését is. Interreg pályázatból beszerzett színes gyűrűkkel jelöltük – a fentiekén kívül – tőkés réce (*Anas platyrhynchos*), réti cankó (*Tringa glareola*), pajzsoscankó (*Philomachus pugnax*), havasi partfutó (*Calidris alpina*) egyedeit. A Soproni Egyetemmel együttműködésben öt tőkés récét műholdas nyomkövetővel láttunk el.

MAP felmérések az Igazgatóság működési területén

A Natura 2000 országjelentés megalapozó adatbázisába megkezdődött a kijelölt 2,2x2,5 km-es kvadrátokban a fészkelő madárfajok állományfelmérése az MME-vel egyeztetett protokoll szerint. A 2016-os tapasztalatok alapján a terepi felmérések a teljes kijelölt területen megkezdődtek 2017-ben. A jelentések leadási határideje 2018 május.

Egyenesszárnyúak monitorozása az NBmR cönológiai mintavételi helyein

2017-ben a Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság területén 2 db NBmR kvadrátban végeztünk orthopterológiai mintavételezéseket. A vizsgálatok négy ismétléssel a következő mintavételi időpontokban történtek: 2017.06.15.; 2017.07.31.; 2017.08.23.; 2017.09.05. Az adatgyűjtést fűhálós és egyelő mintavételezéssel végeztük, az előkerülő egyenesszárnyú példányok teljes körű begyűjtésével. A közösségszerkezet-vizsgálat céljából az alábbi származtatott

adatokat állítottuk elő, ill. vetettük össze a korábbi években gyűjtött adatsorokkal: a mintavételek életforma-típus–eloszlása; a mintavételek ökológiai preferencia-típus szerinti összetétele.

2017-ben az NBmR cönológiai mintavételi helyein végzett orthopterológiai vizsgálatok során 11 egyenesszárnyú faj került elő. Ezek közül egyik sem tartozott a hazai gyakorisági kategorizálás szerint ritka vagy szórványos előfordulásúak közé.

Aktuálisan a két kvadrát területén egymástól függetlenül értelmezhető egyenesszárnyú-együttesek nincsenek jelen. A 2017-es eredmények azt mutatták, hogy a lokális egyenesszárnyú-együttes fajgazdag, viszonylag magas összdenzitású, a természetközeli szikes gyepi együttes jellegzetességeit mutatja, a mezofil és higrofil fajok mérsékelt jelenléte mellett. Az egyenesszárnyúak jelzései alapján a vizsgálati terület rendszeres és intenzív legeltetése nem teszi lehetővé összefüggő üde gyepi élőhely-szerkezet és mikroklíma, valamint azoknak megfelelő egyenesszárnyú-együttes kialakulását, jelenlétét. Az aktuális tájhasználat mellett további eredményként inkább a nyílt gyepekhez kötődő értékesebb sziki egyenesszárnyú fajok megjelenése/kimutatása várható.

Magyar tarsza (*Isophya costata*) monitorozása

A magyar tarsza vizsgálata 2007 óta folyik a Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság illetékeségi területén. A faj lokális állományainak méretére vonatkozóan évente, az élőhelyet jelentő növényzeti típusokra vonatkozóan háromévente történik adatgyűjtés. Az *Isophya costata* állományra vonatkozó standard adatgyűjtést az idei évben is sávtranszekt módszerrel végeztük öt mintavételi területen (összesen 25 transzekt mentén). 2017-ben megvizsgáltuk a Sopron melletti állomány fragmentáltságát, valamint az annak felszámolásával kapcsolatos lehetőségeket is.

Az idei évben a halász-réti súlyponti, valamint a harkai állomány denzitása a korábbi, kisebb denzitást mutató évekhez hasonlóan alakult. A halász-réti szuboptimális foltokon a faj denzitása a megszokott alacsony egyedszámú előfordulást mutatta. A faj győrói állományát az idei évben sem volt mód kaszálatlan állapotú gyepeken vizsgálnunk. A faj élőhely-választása szempontjából szuboptimális szegélyben mért denzitás-érték az előző évihez hasonlóan, a többi mintavételi területtel összevetésben, alacsonynak mutatkozott. Az erős állományokon mért kisebb denzitás hátterében nagy valószínűséggel makroklimatikus okok állnak. 2017-ben a vizsgált gyepterületek térségében a március havi csapadékhullás a faj számára optimálisnál kevesebb, 20 és 25 mm közötti volt.

Sopron, halász-réti *Isophya costata* előfordulás térségében található, a faj potenciális élőhelyének tekinthető egykori gyepek, mára becserjésedett parcellák területén található habitatok gyepé alakítása jelentős mértékben megnövelné az *Isophya costata* számára alkalmas élőhelyek lokális kiterjedését. Az élőhelyek kiterjedésének növelésén túl a helyi állományt terhelő fragmentáció csökkenthető a parcellák közötti cserjesávok és fasorok 50-100 méter széles átjárókkal történő megnyitása által is.

Nappali lepke monitoring

Elsősorban az élőhelyvédelmi irányelvben szereplő nappali lepkék helyi állományainak felmérésére szolgáló, 2000 óta folyó monitorozási munka. A program különös figyelmet fordít a lápréti hangyaboglárkák, a nagy tűzlepke, a farkasalmalepke, valamint a Hanságban újra felfedezett ezüstsávós szénalepke populációknak.

(Egyes kiválasztott mintaterületeken jelölés-visszafogásos kvantitatív és habitat szelekciós kutatások is történtek a Fertő mentén (ld. kutatások). A vizsgálatok kiemelt célja az egyes fajok élőhely kezelési-fenntartási irányelveinek kidolgozása és gyakorlatban, mintaterülete-

ken való alkalmazása, valamint a környező területekre való kiterjesztése, hogy a szűk, lehatárolt lélettér bővíthessen, valamint a meglévő területen a környezeti feltételek, vízellátottság, vegetáció struktúra kedvezőbbé váljon.

Ezen túl, a díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*) állomány vizsgálata során több új népeség is fölfedezésre került, melyek közül a fertőszéplaki Rongyos-erdő állománya és a Pannonhalmi-dombság területén megtalált népeség a korábbi ismereteinkhez képest igen jelentősnek tekinthető. A Koroncón – egy amatőr lepkész által megtalált – népeség szintén ugyan csak kiemelt figyelmet érdemel, hiszen semmilyen védelem alatt nem áll az érintett terület.

A megyénkben korábban alig ismert kis apollólepke (*Parnassius mnemosyne*) népesége tekintetében két újabb, igen erős állomány fölfedezésével gyarapodtunk az előző évben, melyből az egyik – Hegykő, Rongyos-erdő – esetében sikerült egy jelölés-visszafogásos vizsgálatot elvégezni, a helyi népeség abundanciájának megállapítása céljából.

A főként nappal, a hernyófészkek számlálásával és megfigyelésével vizsgálható sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catax*) monitorozásához is csatlakozott az igazgatóság, a faj alaposabb vizsgálatával és ökológiai igényeinek felderítésével és denzitási vizsgálatokkal együtt (ld. Kutatások)

Az áttelelő, nagytestű tarkalepkék (*Nymphalidae*) állományának figyelemmel követése is tovább zajlott, melynek – egyebek között – az enyhébb és esetenként több felmelegedési szakaszt is tartalmazó téli időszak hatásának becslésében is lehet szerepe, hosszabb időszak vonatkozásában (globális klíma változás lehetséges hatásai). Főként a gyászlepke (*Nymphalis antiopa*) és nagy rókalepke (*Nymphalis polychloros*) irányába fordítunk nagyobb figyelmet a Soproni-hegység patak völgyeiben. A kis rókalepke – alacsony egyedszámban ugyan, de – több helyről is előkerült, a nappali pávaszem és a c-betűs lepke változatlanul elterjedt a térségben. A programba önkéntesek bekapcsolódására is lehetőség van, az adatbevitelre alkalmas, Androidos telefonokon (és egyéb mobil eszközökön), valamint iPhone-on futó alkalmazás segítségével. Az adatközlésben részt vevő önkéntesek és érdeklődők számára közzé tett elérési útvonalon az adatok megtekinthetők.

A program keretében éjszakai lepkék felmérése, nyomon követése is zajlik, többek között az éjjeli nagy pávaszem (*Saturnia pyri*) esetében, melynek a helyi populáció megerősítése céljából előnevelt hernyók kihelyezésére is sor került korábban, jelenleg nem folyik hernyó nevelés és az imágó adatok is megcsappanni látszanak (a faj bábjai esetenként több évet is átfekszenek).

Kérészfajok vizsgálata

A teljes makrogerinctelen közösség monitorozása mellett bizonyos fajok és csoportok külön figyelmet is kapnak a vizsgálatok során. A szitakötők és tízlábú rákok mellett így egyes kérészfajok is a figyelem középpontjába kerültek. Közülük egyik legjelentősebb mozzanatnak a tiszavirág dunántúli népeségének vizsgálata tekinthető, mely a Rába bizonyos szakaszaihoz és a Kis-Rába vízrendszeréhez kötődik. A népeség alakulása meglehetősen hullámzó (3 éves lárvális fejlődésű fajról van szó), azonban egyes években jelentős „virágzási” jelenség tapasztalható. 2016-ban csak nyomokban sikerült kimutatni a tiszavirág rajzást a vizsgált Kis-Rába szakaszon (Kapuvár, Oszvald-malom és Tordasa-csatorna kiágazás), 2017-ben szintén csak alacsony egyedszámú rajzásra lehetett következtetni a maradványok alapján. A rábai állomány különlegessége, hogy a genetikai vizsgálatok a már kipusztult rajnai népeséghez közeli rokonságot mutatnak, szemben a tiszai népeséggel. A tiszai állománytól eltérően, este, sötétedéskor rajzik az itteni népeség, ami esetenként kissé nehezíti az észlelést.

A vizsgálatok eddigi eredményeiről, valamint a tiszavirág újabb, dunai szakaszcsoportról (Gönyű) való megkerüléséről közlemény is jelent meg a Mátra múzeum kiadványában.

Másik, tömegesen rajzó és a vízfolyás vízminőségével szoros összefüggést mutató kérészfaj-

junk a dunavirág, melynek mind a Rábán, mind pedig a Duna mentén újabban jelentős virágzása tapasztalható. A faj jellemzője, hogy este rajzik és a mesterséges fény (még a sárga fényű nátriumgőz lámpa is!) erősen vonzza, így mozgása, népsége jól nyomon követhető. Nicknél komoly tömeges rajzás figyelhető meg, évről évre. A fölösleges pusztulás elkerülése érdekében – megegyezés alapján – a térvilágítás időszakos szüneteltetése szokott megtörténni.

4.3 TIR-be betöltött és betöltésre előkészített adatok modulonként

2017 év során egyéb feladatok ellátása miatt az Igazgatóság a TIR-be nem töltött fel újabb adatot. A gyűjtött biotikai adatok feldolgozása és előkészítése folyamatosan zajlik.

4.4 Jelentési kötelezettség

2017 év során egyéb feladatok ellátása mellett az Igazgatóság a monitoringhoz kapcsolódó aktuális jelentéstételi kötelezettségeinek igyekezett a lehető legjobban megfelelni.

14. táblázat: Kutatási tevékenység

No.	Kutatási projekt megnevezése	Összeg (e Ft)	A kutatást végző szervezet/magánszemély	Az eredmények rövid ismertetése	Megjegyzések
1.	Kezelések hatása a hangyaboglárka (<i>Maculinea</i> sp.) fajokra	0	Dr. Ambrus András (FHNPI)	Lásd. szöveges rész.	
2.	Ezüstsávós szénalepke (<i>Coenonympha oedippus</i>) érdekében végzett kísérleti beavatkozások	0	Dr. Ambrus András (FHNPI)	Lásd. szöveges rész.	
3.	A sárga gyapjasszövő (<i>Eriogaster catax</i>) állományok felméréssel kapcsolatos ökológiai vizsgálatok	0	Dr. Ambrus András (FHNPI)	Lásd. szöveges rész.	
4.	Lápi póc és réti csík állományok felmérése	0	Dr. Ambrus András (FHNPI)	Lásd. szöveges rész.	
5.	Ragadozómadarak terület-használatának vizsgálata	0	Váczi Miklós	Lásd. szöveges rész.	
6.	ANyirkai-Hany és Osl-Hany vizes élőhelyrekonstrukciók monitorozását megalapozó alap kutatások	2430	MTA Ökológiai Kutatóközpont BioAqua Pro Kft.	Lásd. szöveges rész.	

JELENTÉS A FERTŐ-HANSÁG NEMZETI PARK IGAZGATÓSÁG 2017. ÉVI TEVÉKENYSÉGÉRŐL

7.	A HUFH20011 Rába kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület élőhely-térképezése	1700	Mohos-Csitri Ökológiai Kutató KKT	Lásd. szöveges rész.	
No.	Kutatási projekt megnevezése	Összeg (e Ft)	A kutatást végző szervezet/magánszemély	Az eredmények rövid ismertetése	Megjegyzések
8.	Hörcsög és güzüegér felmérés	750	Dankovics Róbert Váczi Miklós (FHNPI)	Lásd. szöveges rész.	
9.	Rábaközi kisvízfolyások halfaunájának vizsgálata	400	BioAqua Pro Kft.	Lásd. szöveges rész.	
10.	Rábaközi kisvízfolyások makrozoobenton faunájának vizsgálata	425	BioAqua Pro Kft.	Lásd. szöveges rész.	
11.	HUFH20001 Rábaköz kétéltűek, hüllők fauna megalapozó kutatás	400	Dankovics Róbert	Lásd. szöveges rész.	
12.	Közösségi jelentőségű és védett halfajok vizsgálata (Rába, Duna, Moson-Duna, Hanság, kisvízfolyások)	800	BioAqua Pro Kft.	Lásd. a szöveges részben	
13.	Xilofág rovarok adagyűjtése (Soproni-hegység, Pannonhalmi-	1000	Inari Bt.	Az eredmények kiértékelése még folyamatban van.	

JELENTÉS A FERTŐ-HANSÁG NEMZETI PARK IGAZGATÓSÁG 2017. ÉVI TEVÉKENYSÉGÉRŐL

No.	Kutatási projekt megnevezése	Összeg (e Ft)	A kutatást végző szervezet/magánszemély	Az eredmények rövid ismertetése	Megjegyzések
14.	Kezelési intézkedéseket megalapozó adatgyűjtés (xilofág, Dudlesz, Fertő-melléki)	700	Inari Bt.	Az eredmények kiértékelése még folyamatban van.	

15. táblázat: Monitorozási tevékenység

No.	Monitorozási projekt megnevezése	Összeg (e Ft)	A monitorozást végző szervezet/ Magánszemély	Az eredmények rövid ismertetése	Megjegyzések
1	NBmR Védett növényfajok monitorozása	450	FHNPI		
2	Ürgemonitoring	0	FHNPI		
3	Pele monitoring	150	FHNPI	Lásd. a szöveges részben	
4	Közösségi jelentőségű élőhelyek monitorozása (20 új mintavételi pont kijelölése és első felmérése)	600	Öko-Hang Kft.	Az eredmények kiértékelése még folyamatban van.	
5	Növénytársulások monitorozása	350	Öko-Hang Kft.		
6	Északi pocok felmérése (Hanság, Szigetköz)	1500	Kalmár Sándor	Lásd. a szöveges részben	

JELENTÉS A FERTŐ-HANSÁG NEMZETI PARK IGAZGATÓSÁG 2017. ÉVI TEVÉKENYSÉGÉRŐL

No.	Monitorozási projekt megnevezése	Összeg (e Ft)	A monitorozást végző szervezet/ Magánszemély	Az eredmények rövid ismertetése	Megjegyzések
7	Közösségi jelentőségű szitakötő fajok monitorozása (fenntartási tervek készítése során végzett vizsgálatok ismételése)	975	BioAqua Pro Kft.	Lásd. a szöveges részben	
8	Hód felmérése	1500	Czabán Dávid	Lásd. a szöveges részben	
9	Isophya costata vizsgálata	350	Acrida Bt.		
10	Erdei denevérközösségek felmérése	3300	Estók Péter	Lásd. a szöveges részben	
11	Épületlakó denevérek felmérése	800	Estók Péter	Lásd. a szöveges részben	
12	Vonuló vízimadarak vizsgálata	2500	NYME	Lásd. a szöveges részben	
13	Vadludak mezőgazdasági terület-használatának monitoringja a Fertőn és a Hanságban	1000	FHNPI	Lásd. a szöveges részben	
14	Otis tarda felmérése	550	Adenophora Bt.	Lásd. a szöveges részben	
15	Gyűrűzőközpont működtetése	7000	MME	Lásd. a szöveges részben	
16	Kisemlősök vizsgálata bagolykőtepek segítségével (FHNPI, gyűjtés és határozás)	610		Az eredmények kiértékelése még folyamatban van.	
17	Mocsári teknős monitorozás	1000	MME	Az eredmények kiértékelése még folyamatban van.	
18	Egyenesszárnyú közösségek vizsgálata	100	Acrida Bt.	Lásd. a szöveges részben	

JELENTÉS A FERTŐ-HANSÁG NEMZETI PARK IGAZGATÓSÁG 2017. ÉVI TEVÉKENYSÉGÉRŐL

No.	Monitorozási projekt megnevezése	Összeg (e Ft)	A monitorozást végző szervezet/ Magánszemély	Az eredmények rövid ismertetése	Megjegyzések
19	Ritka és telepesen fészkelő madarak	501	MME	Lásd. a szöveges részben	
20	Kisalföldi Life+ After Life vizsgálatok - Élőhelyek	300	Mohos-Csitri KKT	Lásd. a szöveges részben	
21	Kisalföldi Life+ After Life vizsgálatok - Egyenesszárnyúak	500	Acrida Bt.		
22	Kisalföldi Life+ After Life vizsgálatok - Talajfauna (bogarak, pókok, hangyák)	1500	LocArt Kft.		
23	Kisalföldi Life+ After Life monitoring - Madarak	400	Geo-Natura Bt		
24	Kisalföldi Life+ After Life vizsgálatok - Kisemlősök	700	Kalmár Sándor	Lásd. a szöveges részben	
25	Kisalföldi Life+ After Life vizsgálatok - Lepkék	750	Tűzlepke Bt.		
26	Kisalföldi Life+ After Life monitoring - Kétéltűek és hüllők	400	Dankovics Róbert		
27	Vipera Life+ After Life vizsgálatok - Kisemlősök	900	Kalmár Sándor		
28	Vipera Life+ After Life monitoring - Kétéltűek, hüllők, r. vipera	750	Dankovics Róbert		
29	Vipera Life+ After Life monitoring - Rákosi vipera telemetria + kibocsátás	2000	MME		

JELENTÉS A FERTŐ-HANSÁG NEMZETI PARK IGAZGATÓSÁG 2017. ÉVI TEVÉKENYSÉGÉRŐL

No.	Monitorozási projekt megnevezése	Összeg (e Ft)	A monitorozást végző szervezet/ Magánszemély	Az eredmények rövid ismertetése	Megjegyzések
30	Vipera Life+ After Life vizsgálatok - Egyenesszárnyúak	500	Acrida Bt.		
31	MAP felmérések	1200	Szommer Tamás, Kalmár Sándor		

5. Természetvédelmi kezelési tevékenység

5.1 A) Természetvédelmi kezelési tervek

2017-ben a folyamatban lévő a megkezdett természetvédelmi kezelési tervezésekben (Soproni Tájvédelmi Körzet, Pannonhalmi Tájvédelmi Körzet) kapacitáshiány miatt nem történt előrelépés.

16. táblázat: A kezelési tervek készültségi állapota az Igazgatóság működési területén

A védett vagy védelemre tervezett terület neve	A tervezési terület nagysága (ha)	Megalapozó dokumentáció (+,-)	Részletes természetvédelmi kezelési terv (+,-)	"C" fejezet, jogszabály melléklete (+,-)
Fertő-Hanság Nemzeti Park	23731	+	+	+
Fertő-Hanság Nemzeti Park bővítése I.	149	+	+	+
Fertő-Hanság Nemzeti Park bővítése II.	58	-	-	-
Szigetközi TK és bővítése	15605	+	+	+
Pannonhalmi TK	8272	+	+	+
Pannonhalmi TK bővítése	693	+	+	+
Soproni TK	4891	+	+	+
Soproni TK bővítése I.	156	+	+	+
Soproni TK bővítése II.	8	-	-	-
Nagyecenki Hársfasor TT	11	+	+	+
Pannonhalmi Arborétum TT	26	+	+	+
Soproni Botanikus kert TT	17	+	+	+
Ikva-patak menti TT	18	+	+	+
Liget-patak menti TT	27	+	+	+
Iváni szikések TT	96	+	+	+
Bécsi-domb TT	8	+	+	+
Várbalogi héricses TT	50	+	+	+
Ebergőci láprét TT	49	+	+	+

5.1 B) Natura 2000 fenntartási tervek

Az Igazgatóság 2017-ben elkészült a HUFH20001 Rábaköz kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület terve, ennek társadalmi egyeztetése folyamatban van. 2017-ben megkezdődött a HUFH20008 Fertőmelléki-dombsor és a HUFH20006 Dudlesz-erdő Natura 2000 fenntartási tervének felülvizsgálata (újra írása), a munka várhatóan 2018. májusában fejeződik be.

5.2 Élőhely-fenntartás, kezelés

5.2.1 Az élőhelyeket érintő jelentősebb ökológiai állapotváltozások

A területeink ökológiai állapotát a téli-tavaszi bőséges csapadékot követő vízbőség érintette leginkább. Hatással volt a Fertő tavának vízszintjére és valamennyi vizes élőhely esetében mérsékelt magas vízszintet, okozott. Közvetlen havária helyzet nem alakult ki, de a magas vízszint és a hűvös kora-nyárral együtt járó folyamatos esőzés kedvezőtlen hatású volt. Rövid távon ezt a természetvédelmi prioritást jelentő fajok és társulások tolerálni képesek, de közvetett hatásaik mégis érzékelhetőek voltak, elsősorban a telepesen fészkelő vízimadarak gyenge költési eredményeiben.

5.2.2 Élőhely-fenntartási kezelési tevékenységek ismertetése

Nyílt vizes élőhelyek

A tavaszi bőséges vízellátottságot követően a nyári időszakban folyamatosan magas vízszintek voltak. A korai időszakban tapasztalt vízborítás számos, korábban nem ismert tavaszi pajzsosrák és tócsarák előfordulási adattal, valamint néhány nyári pajzsosrák adattal gazdagította a környék vízi makrogerinctelen fajairól szerzett ismereteinket. A pajzsosrák és tócsarák felmérések során számos egyéb értékes biotikai adattal is gazdagodott adatbázisunk.

Láprétek, mocsárrétek

A hansági mocsárrétek esetében még mindig komoly problémát okoz a magas aranyvessző elterjedtsége, bár az utóbbi években nagy területekről sikerült visszaszorítani kaszálással és szártépőzéssel.

Egyes helyeken, különösen a Dél-Hanságban továbbra is problémát okoz a gyepek egyes éveken bekövetkező gyors kiszáradása.

Szikes és száraz gyepek

A Fertő táj keleti részén elsősorban szikes és száraz homoki gyepeket találunk. A tó déli és nyugati partvidékén különböző természetességi állapotú mocsárrétek, kaszálórétek és vetett gyepek vannak. Az elsősorban legelőként hasznosított szikes gyepek esetében a legkomolyabb természetvédelmi probléma a legeltetés miatt bekövetkező gyomosodás kezelése, illetve egyes helyeken az ezüstfa ismételt terjedése. Utóbbi visszaszorítására az elmúlt 5-10 évben jelentős előrelépések történtek, de a korábban megtisztított területen többfelé ismét megjelent a faj.

Az elmúlt években előrelépés történt a legelők gyommentesítésében. Az élőhelyek állapotának és a szikes jelleg fennmaradásának nem elhanyagolható tényezője a terület vízháztartási viszonyainak megváltozása. A szikes jellegű talaj kialakulásának feltétele a felfele áramló talajvíz, amely a talajban oldott sókat kioldja és a felszínre hozza. Ez a folyamat jelenleg csak nagyon kis területen tapasztalható, így a tó körüli gyepek szikessége csökken.

A működési területen található egyéb száraz gyepek (homoki gyepek, löszgyepek) esetében általános probléma a korábbi használat felhagyása és a fűavar felhalmozódása. Ez néhány

kisebb, különösen értékes területen időlegesen orvosolható égetéssel, de a hosszú távú megoldás a kíméletes legeltetés biztosítása lenne. A megvalósítást azonban akadályozza a tulajdonosi szerkezet és a számtalan túlságosan kisméretű ingatlan, továbbá a támogatási rendszer hiányosságai.

Fertő-parti szikesek és rétek (1.667 hektár)

Az Igazgatóság saját állatállományával és gépeivel végzi a szikes gyepek kezelését. Az élőhely-kezelés célja a szikes vegetáció fenntartása, az elnádásodás megakadályozása. Ugyanis a mély fekvésű területeken kialakuló sekély vízborítás kedvez a nádas terjedésének, ez csak rendszeres legeltetéssel és kaszálással akadályozható meg.

A Lászlómajor és Hegykő közötti területrészen komoly problémákat okoz az adventív ezüstfa terjedése. A becserjésedés felszámolása több mint 10 évvel ezelőtt kezdődött meg és a feladat még évekig sok munkát fog adni.

A fertőparti gyepterületek kezelésének célja az elgyomosodás, a beerdősülés és az elnádásodás elleni védekezés. A kezelés saját gépekkel és állatállománnyal történik.

Észak-Hansági és Tóközi gyepek (1.360 hektár)

A hansági területeket az elmúlt években az elgyomosodás veszélye fenyegette, mivel csökkent a széna iránti kereslet. 2016-ban a hansági gyepeket az Igazgatóság saját eszközparkjával kezelte és a szénát az állatállomány téli etetésére használja fel. Összesen 149 magyar szürkemarkarával legeltettünk itt.

Befejeződött a rákosi vipera ismert és potenciális élőhelyeként ismert, aranyvesszővel és náddal borított gyepterületeinek rekonstrukciója (Vipera Life). Ennek keretében közel 400 hektáron történt meg a gyepterület helyreállítása a 2009 óta tartó program keretében.

Dél-Hanság gyepterületei (1.182 hektár)

A Király-tó környéki gyepterületeken 2016-ban az Igazgatóság saját állatállománnyal – bivaly és magyar szürke szarvasmarha – legeltetett. A dél-hansági kaszálóréteket az Igazgatóság saját eszközparkjával kezelte.

Szigetközi Tájvédelmi Körzet gyepterületei (206 hektár)

A Szigetközi Tájvédelmi Körzet gyepterületein a kezelések célja az elgyomosodás, a beerdősülés és az elnádásodás elleni védekezés. A Szigetközi Rehabilitáció keretében minden évben folyik a mentett oldali mocsárrétek kezelése. A területeken a vízpótló rendszerrel biztosítjuk a megfelelő vízellátást, illetve kaszáljuk és szárazúozzuk a területeket. A rehabilitáció keretében 2016-ban mintegy 131 hektáron folyt kaszálás és szárazúozás, melyet vállalkozóval végeztettük 173 hektár területen és a szénát értékesítettük

Pannonhalmi Tájvédelmi körzet gyepterületei (111 hektár)

A Pannonhalmi Tájvédelmi Körzet gyepterületei kezelésének célja az elgyomosodás, a beerdősülés és az elnádásodás elleni védekezés. A területek kezelését 2016-ban is haszonbérletbe adással oldottuk meg.

Fertői nádasok (50 hektár)

A Fertő menti nádasok kezelését a nád lábbon történő eladásával oldottuk meg az Igazgatóság kezelésébe tartozó 50 hektáron 2016-ban. A területkezelés fő célja a nádas további terjeszkedésének megakadályozása, a part menti gyepterületek rovására. A Fertő-meder nádas állományainak többségére a Fertő-tavi Nádgazdasági ZRt. rendelkezik aratási joggal. 2013-ban

KEHI vizsgálatra került sor a Fertő-tavi Nádgazdasági ZRt. privatizációjával és a Zrt. által felvett agrártámogatásokkal kapcsolatosan. 2014-ben egy jogszabályi változás következtében a FENÁD Zrt aratási joga megszűnt a változások átvezetését a Földhivatal megkezdte.

Tóközi nádasok (Fehértó, Barbacsi-tó, Kónyi-tó) (147 hektár Igazgatóságunk kezelésében)

A tóközi nádasok kezelését haszonbérletbe adással oldjuk meg, kivéve a gémtelep és környezetének területét. A területkezelés célja a tavak vízminőségének védelme. 2016-ban összesen 16 hektáron történt nádaratás.

Fertő-Hanság Nemzeti Park, Szigetközi TK és Soproni TK erdőterületei (1.208 hektár)

A Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság vagyonkezelésében lévő állományok kezelését a természetvédelmi céloknak megfelelően, az érvényben lévő erdőtervek alapján, jellemzően helyi vállalkozók bevonásával végzi. Tevékenysége során meghatározó a korábban rövid vágásfordulóval kezelt ültetvények átalakítása fafajcserével, illetve az állományok szerkezetátalakítása.

17. táblázat: Élőhely fenntartási tevékenység a saját vagyonkezelésben lévő területeken

No.	A terület megnevezése	Az érintett terület nagysága (ha)	Élőhely típusa	Fenntartás célja - fő beavatkozások/kezelések
1	Soproni TK	74	Gyep	kaszálás, beerdősülés elleni védelem
2	Szigetközi TK	206	Gyep	kaszálás, elgyomosodás elleni védelem
3	Pannonhalmi TK	111	Gyep	kaszálás, elgyomosodás elleni védelem
4	Dél-Hanság	1182	Gyep	kaszálás, elgyomosodás elleni védelem
5	Észak-Hanság	871	Gyep	kaszálás, elgyomosodás elleni védelem
6	Tóköz	489	Gyep	kaszálás, elgyomosodás elleni védelem
7	Tóköz	44	Nádas	nádaratás, nádas fenntartása
8	Fertő (NY)	257	Gyep	kaszálás, elgyomosodás elleni védelem
9	Fertő (NY)	25	Nádas	nádaratás, nádas fenntartása
10	Fertő (K)	1410	Gyep	kaszálás és legeltetés, szikes gyepek fenntartása
11	Fertő (K)	72	Nádas	nádaratás, nádas fenntartása
12	Erdők	1215	Erdő	fafaj csere, átállás szálaló gazdálkodásra

5.3 Élőhely-rehabilitáció

A mekszikópusztai szikes élőhely-rekonstrukció

Az 1989-től megvalósított mekszikópusztai elárasztások üzemeltetése a kezelési tervben foglaltak szerint folyik. A terület vízellátása a Fertőből történik, a Hanság-főcsatornán és a Csempész-csatornán lévő zsilipeken keresztül. 2017-ben a Hanság-főcsatorna jobb és bal parti területek (Nyéki szállás, Paprét, Borsodi-dűlő és Cikes) voltak teljesen vagy részlegesen víz alatt a csapadékos téli hónapok miatt, a nyári aszály miatt a vízzel borított területek kiterjedése gyorsan csökkent. A költési időszakot követően kaszáltunk és szürkemarhával és bivalyokkal legeltettünk az elnádásodás ellen.

Nyirkai-Hany élőhely-rekonstrukció

A 2001-től üzemelő Nyirkai-Hanyban 2017-ben a vízjogi engedély tartalma szerint végeztük a vízkormányzást. Vízkorlátozás nem volt. Az I. sz. és II.sz. kazettákban a vízszintet a szokottnál alacsonyabban tartottuk a nád ivaros szaporodási lehetőségének biztosítására.

A rekonstrukciónak köszönhetően ma sok olyan madárfaj fészkel itt, amelyek számára a Dél-Hanságban korábban nem voltak költésre alkalmas területek. Stabil a nyári lúd (*Anser anser*), üstökös réce (*Netta rufina*) és a cigányréce (*Aythya nyroca*) állománya. Fészkelő fajként megjelent a nagy kócsag (*Egretta alba*), költ többek között a vörös gém (*Ardea purpurea*), a bölömbika (*Botaurus stellaris*) és a barna rétihéja (*Circus aeruginosus*). 2005-ben fészkel első ízben kanalasgém (*Platalea leucorodia*), 2006-tól pedig kis kócsag (*Egretta garzetta*) és az üstökös-gém (*Ardeola ralloides*), 2007-től a fattyúszerkő (*Chlydonias hybrida*), 2009-től a kis kárókatona (*Phalacrocorax pygmeus*) is rendszertelenül költő faj a területen.

Osli-Hany - Királytó élőhely-rekonstrukció

A Nyirkai-Hanyhoz hasonló vizes élőhely-rekonstrukció kivitelezése az Osli-Hanyban KEOP forrásokból 2012 év végére befejeződött. Az első feltöltésre 2013-ban már költött itt gulipán (*Recurvirostra avosetta*), gólyatöcs (*Himantopus himantopus*), feketenyakú vöcsök (*Podiceps nigricollis*) és fattyúszerkő (*Chlydonias hybrida*) is. A téli csapadék következtében a rekonstrukcióra csak a későbbiekben tervezett Fövényes-tóban is tartós vízborítás alakult ki, ennek következtében ott telepesen fészkel a bakcsó (*Nycticorax nycticorax*) és a szürke gém valamint a kis kárókatona (*Phalacrocorax pygmeus*).

Kistóalmi láprét gyeprekonstrukciója

2017-ben sikerült elvégeznünk a láprét kaszálását és a széna lehordását. A széna lehordását önkéntesek bevonásával végeztük. A láprét állapota a rekonstrukció kezdete óta sokat javult, a leginkább veszélyeztetett fajok (*Pinguicula vulgaris*, *Dactylorhiza ochroleuca*, *Liparis loeselii*) állománya stabilizálódott.

A kislalföldi meszes homokpuszta katonai használatú területeinek rekonstrukciója

A HM Védelemgazdasági Hivatal (a Honvédelmi Minisztérium Infrastrukturális Ügynöksége jogutóda), a Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság, a HM Budapesti Erdőgazdaság Zrt. és az Aquaprofit Zrt. konzorciuma 2009-ben Life+ pályázatot (LIFE08 NAT/H/000289) nyert a Győr környéki katonai használatú területek homoki élőhelyeinek helyreállítására. A „Restoration and conservation of priority-listed Pannonic sand land habitats in military owned area of the Hungarian Little Plain” pályázat keretében a katonai használatú területeken meglévő homoki

gyepek állapotának javítására törekednek. Az akciók keretében eltávolítják a területen élő özönnövényeket (bálványfa, akác, selyemkóró) (C1 akció), égetéssel, kaszálással és gereblyézéssel eltávolították a felhalmozódott vastag fűavart (C2 akció), megtörtént az illegálisan lerakott hulladék összegyűjtése és biztonságos megsemmisítése (C5 akció), elbontásra kerültek a korábbi katonai használatból visszamaradt építmények, betonozott felületek (C5 akció), kisebb területeken kísérleti jelleggel helyreállították az eredeti domborzatot és a C5 akció keretében megtisztított területeken gyepesítettek (C4 akció). A 2014-2015. időszakban elsősorban a megkezdett munkák utókezelési tevékenysége (özönnövények kezelése), de megindult a terület hosszú távú fenntartását biztosító extenzív legeltetés előkészítése is. Az 5 éves projekt eredményeképp a terület képe és élőhelyeinek kiterjedése jelentősen megváltozott, ma különböző természetességű gyepek borítják a területet, kisebb-nagyobb őshonos fa- és cserjecsoportokkal tagolva. A projekt 2015-ben befejeződött, de a területek természetvédelmi szempontú extenzív használat folytatódik a területen. A kezeléseket az Igazgatóság szakmai irányításával a Budapesti Erdőgazdaság Zrt. végzi. A tervezett legeltetést 2017-ben a terület egy részén sikerült megoldani, illetve megtörtént az időközben kihajtott akácok és selyemkóró egyedek vegyszeres kezelése.

18. táblázat: Élőhely-rehabilitációk az Igazgatóság működési területén

No.	A terület megnevezése	Az érintett terület nagysága (ha)	Élőhely típusa	A rehabilitáció célja - fő beavatkozások/kezelések
1	<i>Mekszikópusztai szikesek</i>	150	Szikes	A mekszikópusztai szikes élőhely-rekonstrukció. Elárasztások, kaszálás, legeltetés.
2	<i>Nyirkai-Hany élőhely-rekonstrukció</i>	423	Láp, mocsár	Elárasztás.
3	<i>Kistóalmi láprét</i>	3	Láprét	Nád visszaszorítása
4	<i>Osl-Hany - Királytó élőhely-rekonstrukció</i>	1362	Láp, mocsarak	Elárasztás.
5	<i>Répcse, Rábca menti területek, vizes élőhelyek helyreállítása, vízellátásának javítása (tervezett)</i>	500	Mocsárrét	Időszakos elárasztások biztosításával a mocsárrétek ökológiai vízigényének kielégítése.
6	<i>Fertőhomok és Hidegség közti láprétek rehabilitációja (tervezett)</i>	46	Láprét	Nád visszaszorítása, hidrológiai rehabilitáció
7	<i>Fertőbozi rét rekonstrukciója</i>	6	Láprét	Rekettgyeűz visszaszorítása
8	<i>A kisalföldi meszes homokpuszta katonai használatú területeinek rekonstrukciója</i>	250	Homoki gyeű, erdős-gyeű	Özönnövény irtás, mesterséges objektumok felszámolása, illegális hulladék összegyűjtése

5.4 Fajmegőrzési tevékenység

5.4.1 A fajokat érintő jelentősebb ökológiai állapotváltozások

Egyes fajok esetében (pl. rákosi vipera) az állományfelmérések eredményei csökkenésre utalnak, de a bekövetkezett változások az észlelési valószínűségekre is hatnak, így ennek hatásait csak több évben végzett felmérések eredményeinek összevetésével tudjuk majd értékelni. Más fajoknál tapasztaltunk állomány növekedést is, ami szintén összefüggésben lehet a monitoring vizsgálatokat (is) befolyásoló külső tényezőkkel, azonban a több alkalommal is tapasztalt új népesedés fölfedezések (méhbangó a Fertőn, vetővirág Gönyűn, ...) háttérben bizonyosan a vizsgálatok kiterjesztése állhat, valós terjedésnek, növekedésnek viszonylag kisebb az esélye az élőhely rekonstrukciós területeken kívül.

Működési területünk Ausztriával és Szlovákiával is határos, ezért több állatfaj (különösen madárfajok esetében) figyelembe kell venni, hogy a populációk évről-évre változó diszperziót mutatnak a működési területünkönél lényegesen nagyobb léptékben. Különösen a telepesen költő fajok esetében a több évtizedre visszanyúló adatok rámutatnak az eloszlások időben változó dinamikájára. Ennek hatásait csak a regionális léptékű változások értékelésén keresztül tudjuk megítélni majd.

5.4.2 Fajmegőrzési tevékenységek ismertetése

5.4.2.1 Hagymaburok kosbor (*Liparis loeselii*) és lápi hízóka (*Pinguicula vulgaris*)

A két fokozottan védett fajnak egyedül a Kistóalmi lápréten van ismert előfordulása az Igazgatóság területén. Mindkét faj 10 évvel ezelőtt a kipusztulás szélére került. A hagymaburok állománya általában 10-25 tő körül alakult, a lápi hízókának 1993-ban volt utoljára ismert előfordulása. Az Igazgatóság 1997-ben készítette el a láprét botanikai felmérését és ennek alapján kezdődött meg a terület kezelése. Az első két évben a rét középső részének téli leégetését végeztük el, majd 2000-ben és 2001-telén kaszálással, majd gereblyézéssel távolítottuk el az elhalt szerves anyagot a területről. A beavatkozás eredményeképpen a hagymaburok populációja kezdetben gyors növekedést mutatott és újra megtaláltuk a lápi hízókát. 2005 óta a láprét kaszálását egytengelyes alternáló kaszával végezzük, a szénát önkéntesek segítségével gyűjtjük össze és égetjük el a terület szélén.

Több év szünet után a hagymaburok kosbor 2008-ban ismét kihajtott, ekkor összesen 4 tövet sikerült megfigyelnünk, majd 2009-ben 13 tövet találtunk, amelyekből 12 virágzott, de 2010-ben és 2011-ben nem sikerült megtalálni a növényt. 2012-ben 37, 2015-ben 26 tövet, 2016-ban 3 tövet sikerült találnunk. 2017-ben ismét nem találtunk egyetlen példányt sem.

A lápi hízóka esetében a 2007. évi 26 tő után 2008-ban 41 tövet találtunk, 2009-ben 62, majd 2010-ben 133 tövet sikerült megfigyelni. 2011-ben egyetlen tövet sem találtunk, aminek az okát nem ismerjük. 2012-ben 122, 2015-ben 78 tövet, 2016-ban 34 tövet számoltunk meg. A 2016-ban tapasztalt csökkenés valószínűleg az előző évben elmaradt kaszálások miatti nehéz észlelésnek köszönhető. 2017-ben 65 példányt sikerült megfigyelni.

Mindkét faj esetében az állomány erősen ingadozó megfigyelt egyedszám mellett stabilnak tűnik, ami a megőrzési tevékenység eredményességét igazolja.

5.4.2.2 Pókbangó (*Ophrys sphecodes*)

A pókbangó fertő-menti élőhelyén a tavaszi időszakban elkerítéssel biztosítjuk a lelőhely védelmét, majd a termések beérése után a területet szürkemarhával legeltetjük. A faj érdekében szükséges kezeléseket 2011-ben is sikerült elvégeznünk a Fertő-menti területeken. A

nagyszentjánosi és a harkai lelőhelyeken az Igazgatóság kezelést nem végez, de megkíséreltük felvenni a kapcsolatot az érintett tulajdonosokkal a jövőbeni kezelések biztosítása érdekében. A faj esetében 2008-ban volt teljes felmérés, akkor összesen 1300 tövet számoltunk meg a működési területen. 2016-ban igyekeztünk minden lelőhelyen teljes felmérést végezni. A Fertő parti állomány jelentősen növekedett mind egyedszámát, mind elterjedési területét tekintve, összesen 13800+/-229 példányt sikerült megfigyelni, ami csaknem tízszeres növekedést jelent és a kezelések sikerességét jelzi. A pókbangó a Fertő parton ma már nem tekinthető veszélyeztetettnek. A nagyszentjánosi lelőhelyek közül a Duna-parti kifejezetten veszélyeztetett, a cserjésedés és fűavar felhalmozódás miatt csak 1-3 tövet sikerül megfigyelni.

5.4.2.3 Rákosi vipera (Vipera ursinii rakosiensis)

A Hanságban „A rákosi vipera védelme a Kárpát-medencében” című LIFE+ projekt lezárását követően 2016-ban három kijelölt mintavételi területén, a Fűzfaszigeten, a fokozottan védett Polgár-Pintér Hanyban és a két ismert élőhely között fekvő Nagydombon tovább folytatódott a rákosi vipera állományok monitoring vizsgálata. Ez év folyamán, tíz terepnapon, vizuális megfigyelés módszerrel több fiatal rákosi viperát észleltünk a Fűzfaszigeten és a Polgár-Pintér Hanyban. A Nagydomb területén nem sikerült példányokat megfigyelni. A kibocsátott és jeladóval ellátott egyedek rádiótelemetriás követését az MME részéről Halpern Bálint végezte. A 2017-ben kiengedett jeladós állatok mindegyike rövid belül elpusztult ragadozó támadása miatt.

5.4..1 A hansági rákosi vipera állományok védelmének fontos eleme – a területkezelés átalakítása mellett – a ragadozónyomás csökkentése. Az emlős ragadozók ellen hatékony eszköze lehet a kombinált vadkerítés, a predációt okozó túlszaporodott emlősök állományszabályozása, riasztás. A megfigyelések szerint a visszatelepítés sikeres volt, az állatok többsége életben maradt. 2018-ban is tervezzük a visszatelepítés folytatását. Lápi póc (Umbra krameri)

A faj ismert élőhelyei az elmúlt másfél évtizedben aszály és víz elterelés miatt egy, vagy több alkalommal részben vagy egészben kiszáradtak, 2002-re a térségben nem maradt ismert népessége.. A 2003-ban az Észak-Hanságban, addig nem ismert új élőhelyen megtalált fajt azóta további pontokról is sikerült kimutatni. A Lébényi forrás-tavak felső tavából (a korábban ismert tápláló csatornával közvetlenül összefüggő területről) az ÉDUKÖVIZIG szakemberei kimutatták a faj jelenlétét, mely a horgásztó működésével és vízpótlási rendszerének kialakításával kapcsolatosan jelenít meg természetvédelmi igényeket a jövőben.

A forrástavakat tápláló csatornán a faj jelentős, önfenntartó állományát évek óta folyamatosan kísérjük figyelemmel, valószínű, hogy a tavakba is innen terjedt el. Nagyobb denzitásban került elő a tavak kifolyó árkából is.

A Szigetközben végzett beavatkozások által érintett lápi póc állomány monitorozása továbbra sem mutatja az elvárható kedvezőt eredményt. A kotrásokkal és egyéb beavatkozásokkal érintett szakaszokon a póc népesség jelentős mértékben lecsökkent, ezért nem volt indokolatlan a korábbi óvatosság és a munkálatok időszakos felfüggesztésére tett javaslatunk. Az Örömkőlaposi-csatorna erőteljesen áramló víztestté alakult, melynek csak a szegélyében található gyér alámerült növényzet, melyben a lápi póc alacsony egyedszámban képes csak megmaradni. Sajnos a Bácsai-tó esetében kijelölt lápi póc kíméleti területen végzett felmérés is csak igen alacsony egyedszámú póc népesség megmaradását mutatta. A Bácsai-csatornán végzett iszapoltási és kaszálási munkák a póc népesség mellett a réti csík állományra is negatívan hatottak. A Lajmák területén – ahol a tervek szerint – a lápi póc számára alkalmas, lápi

jellegű élőhely jött volna létre, egyelőre nem alakult ki az elvárt víztest, nyers, friss vízborítás tapasztalható, póc nélkül.

A hansági csatornahálózat további pontjain került a lápi póc kimutatásra, azonban a rendszeresen zavart, kotort, illetve áramló vizekben nem, vagy csak igen kis egyedszámban található meg, ebben a vonatkozásban nem tűnik túlzónak az erdészeti munkákkal kapcsolatos csatorna kotrási munkák esetén a legfeljebb féloldali és kíméletes munkavégzés előírása, előíratása. *Jelenleg a hansági lápi póc népszerűség helyzetének megítélésénél fokozottan figyelembe kell venni azt a tény, hogy erre a területre még nem jutott el az amúrgéb!*

A Kepés-Lesvári-csatorna tervezett fenntartási munkái kapcsán előkerült lápi póc és réti csík népszerűség megóvása érdekében – az előző, kedvezőtlen tapasztalatok alapján – a megvalósítási kívánt munkálatok áttervezését megalapozó felmérések elvégzésére született határozat, *ugyanakkor a népszerűség szélesebb körű felmérésére is szükség lenne.*

5.4..2 Hangyaboglárkák (*Maculinea sp.*)

A fertő-parti, hansági, soproni, szigetközi és répcementi vérfüves lápréteken 2002-től folyamatosan zajlik a hangyaboglárkák, a vérfügboglárka (*Maculinea teleius*) és zanótboglárka (*Maculinea nausithous*) állományainak felmérése. A populációk egyedsűrűség értékei, rajzdinamikai paraméterei, az élőhelyek jelenlegi állapota és az eddigi kezelések hatásai kerültek felmérésre. Az ismert ökológiai igények alapján az egyes területekre specifikus kezelési eljárások (pl. kaszálási rend) kerültek kidolgozásra és alkalmazásra, valamint a terület vízgazdálkodási rehabilitációjára készült terv és történtek apróbb beavatkozások. Az élőhely mozaikosságának megtartása mellett az egyes foltok közti átjárhatóság biztosítására átjárókat vágunk az elválasztó cserjesávokon, valamint a nád visszaszorítására végeztünk kaszálásokat. A munkák végzésébe hazai és külföldi önkéntesek is bekapcsolódtak. A korábban vizsgált területek és fajok mellé az Ebergőci-láprét esetében a szürkés hangyaboglárka (*Maculinea alcon*) népszerűség és – egy véletlen égetés következtében – a felhalmozódott fűalom égetéssel való eltávolításának követő vizsgálata is felsorakozott. A területen legalább 10 éve nem történt kaszálás, ez egyfelől zsombékos szerkezet kialakulását tette lehetővé, ami igen kedvező, másfelől viszont egyes foltokon erőteljesen beindult a cserjésedés, máshol nádasodás, illetve *Solidago* elszaporodás jelent veszélyt. Az eddigi eredmények azt mutatják, hogy a vegetációban nem esett kár és a boglárkalepke népszerűség is túlélte a tüzet, sőt, igen abundánsnak bizonyult. 2014-ben gyakorlatosok és önkéntesek segítségével invázív fajok (*Solidago*) eltávolítás, valamint a fűbokrok óvatos gyérítése zajlott. A területen jelentős vízborítás volt az egész évben, mely a *Maculinea* népszerűség számára már helyenként valószínűleg egy kissé az optimum fölötti volt, vagy az előző év magas népszerűsége miatt a hangyagazdák kolóniái merültek ki, így a korábbi éveknél alacsonyabb volt a rajzó lepke népszerűség abundanciája. 2016-ban a népszerűség még a korábbi, alacsonyabb egyedszámhoz képest is valamelyest csökkent, valószínűleg a cserjésedés és a *Solidago* borítottság radikálisabb visszaszorítására kell lépéseket tennünk. 2017-ben viszont a népszerűség jelentős mértékű növekedését sikerült észlelni, mindhárom érintett faj esetében.

A 2012-ben, Himód-Gyórá térségében felfedezett, újabb, igen erőteljes, 3 *Maculinea* hangyaboglárka népszerűség felmérése – szakdolgozók és külső szakember segítségét igénybe véve – 2014-ban folytatódott, a korábban becsültnek megfelelő, igen erőteljes állomány jelenlétéről nyertünk így adatokat. 2015-ben a jogszerűen, előre bejelentett kaszálás során sajnos a *Maculinea* kíméleti terület jelentős része is le lett kaszálva, így a rajzási időszak elején még csak kisebb terület részen volt megfelelő a vérfű állomány, a kornistárnics népszerűség viszont jelentősebb mértékben mutatott elmaradást virágzásban. 2016-ban a terület *Maculinea* állománya nem mutatott drasztikus romlást az előző évi kaszálás következményeként, elég

abundáns volt az állomány, bár nem érte el a felfedezés évében tapasztalt mértéket. 2017-ben a rajzás derekán – máig tisztázatlan körülmények között – jogosulatlan kaszálás történt a területen, a rajzó népeség alól levágták a tápnövényt, ami az egyébként is meglehetősen száraz viszonyok közepette feltehetően vissza fogja vetni a hangyaboglárka népeség alakulását. A földhasználókkal egyeztetéseket kezdtünk a további hasonló események megelőzése érdekében.

5.4..3 Ezüstsávós szénalepke (*Coenonympha oedippus*)

A fokozottan védett, Natura 2000 II. függelékes nappali lepke hazai recens, természetes előfordulási adatai csak Ócsa környékére szorítkoznak. A faj hazai túlélésének biztosítására fölmerült más, alkalmas élőhelyekre történő áttelepítés (illetve visszatelepítés) igénye is. Az irodalmi adatok a Hanság (Csorna, Kapuvár) területéről is említik a fajt, bizonyító példányok is vannak, azonban a megjelölt helyeken azóta senki nem látta a fajt és az eredetileg említett élőhely is megszűnt már. Az élőhelyi igények tisztázása és a potenciális élőhelyek behatárolása után, 70 évvel az utolsó példány megkerülését követően sikerült a hansági ezüstsávós szénalepke népeséget 2009-ben megtalálni, az elterjedési területet hozzávetőlegesen meghatározni, valamint egy kiválasztott mintaterületen egy gyors denzitás becslést elvégezni. A populáció pontosabb felméréséhez a jelöléses vizsgálatok 2009-től minden évben folytak tovább.

A mintaterületül kiválasztott „Háromszögletű rét” területén, egyes foltokon egytengelyű alternáló kaszával, illetve motoros kaszával kísérletek történtek cserjeirtásra és *Solidago* állomány gyéritésre, ám az egyenetlen terep miatt csak nagyon kis foltokban sikerült az eredeti növényzet felszabadítása. Vontatott, vagy függesztett, traktor által meghajtott munkagépekkel a kaszálás és/vagy szárzúzás elvégezhető lenne, azonban ezek a gépek a rétek mikrodomborzati változatosságát, több szintű növényzetét és zsombékos szerkezetét tönkre tennék, így nem kerülhetnek itt alkalmazásra. Egyelőre csak az egyedi cserje eltávolítás és kisebb léptékű, sávós kaszálás jöhet csak szóba. A faj itteni (Észak-Hanság) előfordulása számos további kérdést fölvet a területkezelések, vízgazdálkodás, kaszálási rendszer kapcsán, melyeket a következő években sürgősen végig kell gondolni és a faj itteni népeségének megerősítésére tervet kell kidolgozni. Ugyanígy az egyes élőhely foltok összekötését is meg kell valósítani annak érdekében, hogy a fragmentáció megszűnjön, valamint az újonnan kialakított élőhelyek – gyepek – benépesülésére is lehetőség nyíljon. Ebben az évben – kísérleti jelleggel – a területen mozgó vadgazdálkodók által készített, szárzúzóval letakarított feltáró, cserkelő utak és lőszávok készítése során az erősebben becserjésedett foltok közül néhány hely ki lett takarítva.

A cserjésedés és *Solidago* terjedés alól felszabadított foltok a lepkék által kedvelt területté váltak, az 2014–16. évi felmérések óvatos optimizmusra adnak okot, mérsékelt, de határozottan mondható denzitás növekedés tapasztalható a jelölés-visszafogásos populáció becslés adatai alapján. A mintaterület eredményei alapján a Madárvárta 2. Interreg projekt keretében tervezzük egyes alkalmas élőhelyek összekötését és új helyek bevonását, alkalmassá tételét a faj számára, valamint az eredetileg ismert élőhelyekre való visszatelepítés megkísérlését. Az eredményekből készített összefoglaló bemutatásra került a Butterfly Conservation Europe által szervezett konferencián, Hollandiában. A 2017. évi felmérések eredményeként a vizsgált terület népesége további növekedést mutat, a kezelésekről és eddigi vizsgálatok eredményeiről közlemény készült (Rosalia).

5.4..4 Szitakötők (*Odonata*)

A lápi szitakötő (*Leucorrhinia pectoralis*) fertői, hansági és szigetközi állományainak és a faj számára alkalmas potenciális élőhelyek felmérése folyamatban van, a Fertőhomokon koráb-

ban megtalált állomány további behatárolása és vizsgálata tovább folyt, azonban az idén a tovább csökkenő népszerűség az egykori tőzgebánya területén a vízszint magasságának növelését, a víz nagyobb mértékű visszatartását (és a fölmelegedés megakadályozását) indokolja.

A Fertő térségében – főként a Fertőmelléki-dombsor vonulatain – táplálkozó fiatal pectoralis népszerűség helyenként azt mutatja, hogy nincs gond az állománnyal, azonban a tenyésző helyek pontosabb behatárolása a Fertő belső tavaiban eddig nem járt sikerrel. A Hanságban és a Szigetközben nem sikerült megtalálni a fajt, a határmenti erdők N2000 site területén szórványos imágó előfordulások detektálhatók, melyek a Fertőtől már egy kissé távol vannak, így közelebbi tenyészésük (akár Ausztriában is) feltételezhető.

Ismert dolog, hogy a lápi szitakötő nagy állományai által kedvelt élőhelyek általában a lápi póc által is lakottak, így a fertőhomoki terület potenciális élőhelyként számításba vehető (a lápi póc rég kipusztult a Fertőből). A mintaterületen való exuvium számlálás során a tőzgebánya népszerűsége igen alacsony volt az idén, bár a környező területeken – nyilván a Fertő belső tavaiból származó – imágókat lehetett találni. A lápi póc szaporító állomás – a megfelelő vízgazdálkodási intézkedésekkel (víz visszatartás) – a lápi szitakötő állományának megerősítését is szolgálni fogja.

A díszes légivadász (*Coenagrion ornatum*) egyes populációinak felmérése szintén zajlott ebben az évben is, az egyes kisvízfolyások, csatornák vizsgálatával. A fertőhomoki vizes élőhely mozaik-komplexum egyik eleme, egy áramló kisvízfolyás és a hozzá tartozó vízrendszer néhány további eleme ad otthont a faj jelentősebb állományának. A korábban is vizsgált szakaszok közül némelyik vízellátottsága jelentős romlást mutatott már a tavasszal is, nyárra pedig szinte teljesen ki is száradt, így a népszerűségben bizonyos mértékű visszaszorulás mutatott. A Kardos-ér vízrendszerén sikerült ismét megtalálni a fajt, ám igen alacsony egyedszámban. Mivel a faj a régióban – a Fertő parti csatornák kivételével - jórészt a védett területeken kívüli kisvízfolyásokon tenyészik, ezért rendkívül fontos a külön védelmi program kidolgozása a Víz Keret Irányelv követelményeivel összefüggésben. Így a kisvízfolyások vízgazdálkodási, kotrási munkáinak viszonylatában, különösen a saját kezelésű csatornák esetében, a megfelelő fenntartási munkák kiviteli módjának és ütemezésének összeegyeztetése igen fontos az élőhely megőrzés célkitűzéseivel. Ezzel párhuzamosan az agrártámogatási rendszer vizes élőhelyekkel kapcsolatos programjainak beindítása és a pufferzónák kialakítása alapvető fontosságú a faj megőrzésével kapcsolatosan. A hansági díszes légivadász állomány nem túl erőteljes, de kimutatható, stabilizálása érdekében bizonyos csatorna és árok szakaszok folyamatos, átöblítő vízzel való ellátottságát biztosítani kell és a kotrási munkák féloldali elvégzését kell kikötni. Amennyiben az Észak-Hanság keleti részén sikerül jelentősebb, stabil állományt létrehozni, a Szigetközbe való visszatelepülés is elképzelhetővé válik (hasonlóan a *Somatochlora flavomaculata* fajéhoz).

A faj terjeszkedő képességét, alkalmas (alkalmassá váló) élőhelyeken való megjelenésére van jó példa, a térségben új adatként került kimutatásra a díszes légivadász (*Coenagrion ornatum*) az Ikva vízrendszeréből. Korábban a vízfolyás vízminősége olyan rossz volt, hogy nem volt értelme védett fajok után kutatásokat végezni benne, azonban a soproni szennyvíztisztító üzem korszerűbb technológiára való átállása és feltehetően több más szennyezőtá folyamatos javulás jelei voltak tapasztalhatók a vízrendszeren. A BioAquaPro Kft. munkatársaival közösen, Fertőendréd határában jelentős ornatum népszerűséget sikerült földérinteni. Ezt követően megindult az elterjedés pontosabb feltérképezése is, melynek során jelentős hosszúságú szakaszon sikerült kimutatni az ornatumot, mely valószínűleg a Kardos-ér – Köles-é vízrendszerről terjedt át az Ikvára és így az egész vízrendszert benépesíti. A vizsgálat további hozadéka volt még a szintén Natura 2000 jelölő faj erdei szitakötő (*Ophiogomphus cecilia*) néhány új előfordulási adata az Ikváról, valamint két további védett

faj, a csermely szitakötő (*Onychogomphus forcipatus*) és pataki szitakötő (*Orthetrum brunneum*) újabb megkerülési adatai.

A ritka hegyi szitakötő (*Cordulegaster heros*) Soproni-hegyvidéken lévő populációjának monitorozása 2017-ben is folytatódott. A faj itteni népségének vizsgálatába sikerült ismét gyakorlatos diákokat és egy PhD hallgatót is bevonni. A vizsgálatok kiterjesztése az élőhely fizikai, hidro-morfológiai és a vízi makrogerinctelen közösségek felmérésére, továbbá a faj által kedvelt szakaszok alaposabb elemzésére fókuszál, felölelve – más szakértőkkel közösen vizsgálva – a szomszédos Kőszegi-hg. és a Mecsek népségét is. A felmérések eredményeiről több előadás és tudományos közlemény is született.

5.4..5 Túzok (*Otis tarda*)

A Mosoni-sík tűzokállományának (jelenleg több, mint 300 teelő példány) védelme során fő feladatunk a Mosoni-síkon mint Natura 2000 és Magas Természeti Értékű Terület-en folyó gazdálkodás felügyelete, ellenőrzése. A tűzok nagyon lassú állománynövekedésének eredménye egy új dürgő- és fészkelőhely kialakulása volt Mosonszolnok határában – itt a gazdálkodó korlátozására is sor került a Győr-Moson-Sopron Megyei Kormányhivatal Környezetvédelmi és Természetvédelmi Főosztályának közreműködésével.

5.4..6 Ragadozómadár védelem

Tárgyévben is folytattuk a nappali (*Falconiformes*) és éjszakai (*Strigiformes*) ragadozó fajokra irányuló védelmi tevékenységet, amelynek alapja a rendszeres monitoring volt. Ennek során már 17 pár rétisas (*Haliaeetus albicilla*) 4 pár parlagi sas (*Aquila heliaca*), 7 pár kerecsen sólyom (*Falco cherrug*), lett regisztrálva. Állomány növekedés elsősorban a réti sasnál következett be, évente 1-2 új pár megjelenésére továbbra is számíthatunk.

Kiemelendő a „A veszélyeztetett parlagi sas és kerecsensólyom populációk zsákmánybázisának biztosítása a Kárpát-medencében” LIFE program keretében 2015-ben beindított tevékenység sorozat, melynek során folyamatosan monitorozzuk a célfajok élőhelyeit, ugarsávokat létesítettünk szántóföldi környezetben, fészekkamerázás történt a célfajok táplálkozás vizsgálata céljából és elvégeztük a 2017-re tervezett ürge áttelepítéseket Várbalog és Kapuvár térségében.

Az áramszolgáltatókkal a külterületi madárpusztulások elleni közös tevékenységünk gyakorlatilag leállt, csak hatósági kötelezés után hajlandóak együttműködni.

A bagolyfajok (*Stigiformes*) védelme során kiemelkedő jelentőségű az uhu állomány növekedése, jelenleg 17 territóriumot ismerünk, jórészt sík vidéken.

A fekete gólya (*Ciconia nigra*) állományunk teljes körű felmérésére idén sem volt energiánk, de korábbi fészkelőhelyeken módszeres felderítést végezve jelenleg 15 párat ismerünk.

5.4..7 Fészkelő vízimadarak védelme

1999-től ismét telepesen fészkel a vörös gém (*Ardea purpurea*) a Fertőn. Több éves stagnálás után (több mint száz pár) 2005-től jelentősen megnőtt a fészkelők mennyisége. 2006-ban egy 55 párból álló új nagy kócsag (*Egretta alba*) telepet is találtunk repülőgépes területellenőrzés során, az állomány 2013-ban némileg csökkent a költési időszak kedvezőtlen időjárása miatt.

A mekszikópusztai és a dél-hansági (Nyirkai-Hany és a 2013-ban elárasztott Oslai-Hany) vizes élőhely-rekonstrukciók a vízimadár-fajok jelentős fészkelőhelyeivé váltak. A két terület eltérő jellege a fészkelő faunában különbségeket is eredményezett, de közelségük miatt számos tekintetben hasonlóak, azonos élőhely- és fajvédelmi problémákkal. 2016-ban a megfelelő mennyiségű víz biztosítása nem jelentett nehézséget egyik területen sem, de a vízszintet a fészkelési időszak után csökkentettük a nádas fészkelőhelyek érdekében. Mindkét élőhely

közös problémája az inváziós predátorok túlszaporodása (róka és dolmányos varjú), amely ellen vadászati eszközökkel lépünk fel, együttműködve más vadgazdálkodókkal.

5.4..8 Fehér gólya (Ciconia ciconia)

A működési terület gólyaállománya kismértékű növekedést mutat. A megye településein mintegy 220 fészek ismert, amelyből 153 fészek volt lakott. A veszélyeztetett fészkek áthelyezését, tartóra emelését folyamatosan végezzük a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesülettel és az áramszolgáltató EON-nal együttműködve. Ehhez rendelkezünk saját forrásból és központosan legyártott fészektartó kosarakkal, amelyekkel igény szerint ellátjuk az együttműködő partnereket. 2003-ban kötöttünk együttműködési megállapodást az ÉDÁSZ Rt.-vel az elektromos hálózat tartóoszlopain fészkelő állomány védelme érdekében, amely 2004-től sikeresen működött. A jogutód EON-nal és a természetvédelmi hatósággal közös együttműködési megállapodást kötöttünk, ezt a megváltozott tulajdonos, illetve a hatóság és a természetvédelmi kezelő szétválása indokolja.

A lakott fészkek közelében elhelyezkedő középvezettségű oszlopok szigetelését kiemelt fontosságú feladatként végezzük a kirepülő fiatalok áramütés elleni védelme érdekében.

19. táblázat: Fajmegőrzési tevékenység az Igazgatóság működési területén

No.	A faj magyar és tudományos neve	Fajvédelmi terv (+,-)*	Védettség foka**	A tevékenység és az eredmények rövid ismertetése
1	Rákosi vipera (<i>Vipera ursinii rakosiensis</i>)	+	fv, Natura 2000	Élőhely bekerítése villanypásztorral, állományfelmérés, kaszálás.
2	Hagymaburok kosbor (<i>Liparis loeselii</i>) és lápi hízóka (<i>Pinguicula vulgaris</i>)	x	fv, Natura 2000	Kaszálás, gereblyezés, égetés
3	Vonuló kétéltűek mentése a fertőparti közúton	-	V	Békaalagút és ezeket összekötő terelőrendszer kiépítése Fertőboz és Hidegség között.
4	Ürge (<i>Citellus citellus</i>)	-	Natura 2000	A faj védelmét szolgáló LIFE+ projekt beindítása.
5	Ragadozómadár védelem	-	fv, Natura 2000	Korlátozások elrendelése és betartatása a gazdálkodókkal a fészkelőhelyek közvetlen környezetében, sérült egyedek begyűjtése, gondozása, elhelyezése, téli etetés.
6	Hód visszatelepítés	-		Korábban visszatelepített állomány monitoringja.
7	Fehér gólya (<i>Ciconia ciconia</i>)	+	fv, Natura 2000	Veszélyeztetett fészkek áttelepítése, magasítóra emelése.
8	Túzok (<i>Otis tarda</i>)	+	fv, Natura 2000	Natura 2000 terület kijelölése, ÉTT terület kijelölése, monitoring. Kapcsolattartás és szaktanácsadás a gazdálkodók Fészkelőhelyek kijelölése, védelme és korlátozás elrendelése KTF-fel felé. Fészkelőhelyek kijelölése, védelme és korlátozás elrendelése KTF-fel.
9	Hangyaboglárka védelem (<i>Maculinea teleius</i> , <i>Maculinea alcon</i> és <i>Maculinea nausithous</i>)	x	Natura 2000	Állományok és potenciális élőhelyek felvétele, élőhely preferenciák, ökológiai igények felderítése, a szükséges kezelési eljárások (kezelési útmutatók) kidolgozásához. (Natura 2000). Élőhelyek helyreállítása, cserjeirtás, szártépözés
10	Szitakötő védelem: lápi szitakötő (<i>Leucorrhinia pectoralis</i>)	x	Natura 2000	Állományok és potenciális élőhelyek felvétele, élőhely preferenciák, ökológiai igények felderítése, a szükséges kezelési eljárások és élőhely létesítési paraméterek kidolgozásához.

JELENTÉS A FERTŐ-HANSÁG NEMZETI PARK IGAZGATÓSÁG 2017. ÉVI TEVÉKENYSÉGÉRŐL

No.	A faj magyar és tudományos neve	Fajvédelmi terv (+,-)*	Védettség foka**	A tevékenység és az eredmények rövid ismertetése
				(Natura 2000)
11	Szitakötő védelem: díszes légivadász (Coenagrion ornatum)	x	Natura 2000	Kisvízfolyások felmérése a faj állományainak potenciális és aktuális előfordulásának megállapítására. Kezelési elvek meghatározása a kisvízfolyásokra (Natura2000 és Víz Keret Irányelv)
12	Szitakötő védelem: hegyi szitakötő (Cordulegaster heros)	x	FV, Natura 2000	Kezelési eljárások kidolgozása a faj potenciális és aktuális populációinak védelme érdekében. (Natura2000 és Víz Keret Irányelv)
13	Szitakötő védelem: folyami szitakötők (Gomphidae: Ophiogomphus cecilia, Stylurus flavipes)	x	Natura 2000	Állományok monitorozása, az összes potenciális élőhely föl-vétele.(Natura2000 és Víz Keret Irányelv)
14	Pókbangó (Ophrys sphecodes)	-	FV	Állományok felmérése és az élőhelyek kezelése.
15	Adriai sallangvirág (Himantoglossum adriaticum)	-	FV	Cserjeirtás, kaszálás, virágzó állomány
16	Fekete gólya (Ciconia nigra)	+	FV	Lásd. szöveges részben.
17	Védett fajok mentése Győr környéki beruházások területéről		V, FV	Lásd. szöveges részben

* Van (+); Nincs (-); Fajvédelmi/kezelési terv kidolgozása a cél (x)

** Védett(V)/fokozottan védett(FV); Natura 2000, illetve nemzetközi egyezmények hatálya alá tartozik (Berni, Bonni, CITES)

5.5 Idegenhonos invázós fajokkal kapcsolatos gyakorlati tevékenység

Az Igazgatóság az elmúlt évben is a korábbi évek gyakorlatának megfelelően nagy területen végezte az inváziós aranyvessző fajok (*Solidago spp.*) visszaszorítását a Hanságban (250 ha). A kezeléseket mechanikai úton kaszálással, illetve szárzúzással végeztük. Kísérleteket folytattunk a japán keserűfű (*Fallopia japonica*), a selyemkóró (*Asclepias syriaca*), a bálványfa (*Ailanthus altissima*) és a zöld juhar (*Acer negundo*) növényvédő szerrel történő visszaszorítására különféle gyomirtó kombinációkkal. Ezek eredménye biztató. Az inváziós fajok előfordulása szórványos.

A kezelésekk mellett az Igazgatóság folyamatosan végzi az inváziós fajok terjedésének monitorozását.

5.6 Génmegőrzés

5.6.1 Génmegőrzési tevékenység ismertetése állatok esetében

Az Igazgatóság a kezelésében lévő gyepterületeket elsősorban saját állatállománnyal hasznosítja legeltetéssel, illetve az állatok részére történő szénakészítéssel. A fertő-hansági magyar szürke szarvasmarha, rackajuh és bivaly állomány országosan is jelentős tényezővé vált.

Az Igazgatóság 2008 novemberétől, mint ökolgazdaság, bio minősítést kapott. Ez lehetőséget biztosít számunkra a biopiacon történő megjelenésre.

Magyar szürke szarvasmarha

Igazgatóságunknál folyamatosan végzett tenyésztői munka során egyre több ismert származású növendék állat kerül be a tenyésztésbe, mind az üsző, mind a bikanevelés tekintetében. Ezt a munkát segíti az évenkénti választott borjakból végzett vérvétel és lehetőség szerint a külön csapatban való tartás télen és nyáron. A korosztályok szerinti elkülönített tartás és kezelés alapjait raktuk le azzal, hogy a Nádtelpenél öt új telelőhelyet alakítottunk ki. Az októberben megtartott bikavásár után a nemzeti parkok és magán tenyésztők számára tenyészbikákat értékesítünk. Az őshonos állatok genetikai megőrzése elnevezésű pályázat során 45 egyedet számláló növendék tenyészbika csapatot válogattunk ki a következő évi tenyészbikák kitenyésztése végett.

A tartástechnológia javítása fontos szempont az állomány fenntartásában és megőrzésében. További köretek beállítása fontos feladat, amivel a jobb minőségű takarmánybázisunkat igyekszünk elosztani a telelési ciklus során. Elkezdtük a legelőkertek kialakítását és a felhajtóutak egy része el is készült. A rendszer további fejlesztése az elkövetkező években saját erőből és várhatóan KEHOP pályázatból realizálódhat. Az állatok igényeinek kielégítése szempontjából a régi és újonnan telepített kútjainkat napelemes csőszivattyúval láttuk el ehhez tartozó itatóvályúkkal, így megvalósíthatjuk a legelőkertenkénti tartást és a természetvédelmi területek megfelelő legelőváltását. Az állatok téli és nyári takarmányozását az ökolgazdálkodásnak megfelelő takarmánykiegészítőkkel (nyomelemes nyalósó, takarmány-mész, magnézium, foszfor) tesszük optimálissá. Az év végén a magyar szürke választott borjakból 399 db állatot értékesítettünk a HIPP Kft. felé. 2017 évben nagyobb léptékű tehén selejtezést 80 db hajtottunk végre.

Magyar bivaly

Tehénállományunk 161 db, mely állománnyal nagyobb szelekciót lehet biztosítani, mivel a tehénállomány fiatalítása elsődleges szempont a tenyésztői munka folyamatossá tétele szempontjából. Jelentős darabszámú tenyész növendék üszőt értékesítettünk magán te-

nyésztők részére. Évenként 15 db bikaborjút hagyunk meg tenyészbika nevelésre, ennek a koordinációs munkáját a Magyar Bivalytenyésztők Egyesületének szakmai irányításával végezzük. A tenyészminősítést el nem ért állatok tökehúsként és szárazárúként feldolgozott formában kerülnek értékesítésre.

Hortobágyi racka

Az állomány kisebb csökkenése látható a táblázatból. A kiöregedett anyák selejtezésre kerültek. Az állomány megőrzése nemcsak a génmegőrzés miatt fontos, hanem a területkezelési feladatok ellátásánál az ürgeállomány fenntartásánál kap szerepet. A racka által legelt gyepterületen van a nemzeti park legjelentősebb ürgeállománya Mexikó-pusztán területén.

Az állományban a tenyésztői munka folytatódik. Háremes párosítás folyik minősített kosokkal. Fehér és fekete fajta megőrzését egyaránt fontos feladatnak tartjuk. Bárányok egy része a kiöregedett anyák pótlására szolgál, másik része értékesítésre kerül.

Magyar kutyafajtákkal kapcsolatos tevékenység

2015-ben bekapcsolódtunk a nemzeti kutyafajtáink állami génbanki fenntartását célzó programba. A Földművelésügyi Minisztériummal történt egyeztetésnek megfelelően az Igazgatóság az erdélyi kopó génmegőrzésében fog részt venni. A program koordinációját a Használat-génmegőrzési Központ végzi. A Központtal való kapcsolatfelvétel megtörtént, a program indításához szükséges szakmai egyeztetés folyamatban van.

2017 évben öreg szürke tehének kiselejtezése folytán az állomány 152 db-al csökkent. A bivaly állomány 88 egyeddel növekedett. Hosszabb távú terveinkben az állatállomány szinten tartása a cél, komolyabb területvásárlásra már nincs lehetőség a Nemzeti Parkban ezért ez meghatározza az állatállomány létszámát. Szaporulat nagyjából eladásra kerül.

20. táblázat: Saját állatállomány

Faj	Korcsoport	Egyedszám	Változás 2017-ben
Szarvasmarha /magyar szürke/	Tehén	552	-58
	Tenyészbika	21	-5
	Üsző	113	-71
	Választási üszőborjú	170	8
	Választási bikaborjú	89	13
	Bikaborjú	65	-13
	Üszőborjú	59	8
	Növendék bika	37	-29
	Összesen:	1106	-147
Bivaly	Tehén	161	28
	Növendék üsző	89	-37
	Növendék bika	54	-25
	Borjú üsző	73	73
	Borjú bika	50	50

Tenyészbika	2	-1
Összesen	429	88

Faj	Korcsoport	Egyedszám	Változás 2017-ben
Juh /Racka/	Anyajuh	138	-53
	Tenyészkos	8	-2
	Jerke toklyó	270	93
	Kos toklyó	99	47
	Jerke bárány	127	-3
	Kos bárány	27	-106
	Összesen:	669	-24
Juh/cikta/		51	-5
Juh/cigája/	Anyajuh	4	0
	Kos	0	0
Őshonos baromfi		275	65
Mudi		0	0
Komondor		0	0
Erdélyi kopó		0	0
Mangalica sertés		1	-9

5.6.2 Génmegőrzési tevékenység ismertetése növények esetében

Az Igazgatóság kezelésében és fenntartásában jelenleg nincs tájfajta gyümölcsös kert, vagy egyéb génmegőrző bemutató kert.

5.7 Erdőterületek, erdőgazdálkodás

5.7.1 Nem saját vagyonkezelésben lévő védett és Natura 2000 erdőterületek

- Igazgatóságunk működési területén 85 696 ha üzemtervezett erdő található, ez a teljes működési terület 21%-a. Az összes erdőterület 86%-a, azaz 74 026 ha tartozik valamely védelmi kategóriába. Ebből 5 620 ha fokozottan védett, 31 640 ha védett és további 36 766 ha nem védett Natura 2000 terület.
- Működési területünkön erdőgazdálkodás az érvényes erdőtervek alapján folyik.
- A Győri és a Dél-hansági ETK erdőtervezése 2016-ban befejeződött. A természetvédelmi szempontok érvényesítése sikeresnek tekinthető. 2017-ben újabb körzet erdőtervezése nem indult.
- A nem védett, de Natura 2000 hálózatba tartozó erdőterületekre vonatkozó kezelési javaslatok kidolgozását 2012 évben megkezdtük, majd 2013 évben folytattuk a Natura 2000 területek fenntartási tervének elkészítésére irányuló pályázat keretében. Az el-

készült fenntartási tervek 2014. évben széleskörű szakmai és társadalmi egyeztetést követően kerültek felterjesztésre, majd jóváhagyásra. A jóváhagyott fenntartási tervek felkerültek az Igazgatóság honlapjára, ahol az érintett erdőgazdálkodók számára elérhetőek.

•

5.7.2. Erdőrezervátum felmérésének főbb eredményei

5.7.3 Saját vagyonkezelésben lévő erdőterületek kezelése

- Igazgatóságunk erdőgazdálkodási tevékenységet a Fertő-Hanság Nemzeti Park, Szigetközi Tájvédelmi Körzet, Soproni Tájvédelmi Körzetben és a Pannonhalmi Tájvédelmi Körzetben folytat. Igazgatóságunk vagyonkezelésében 1 208,70 ha erdő található.
- Az állományokat 24% nemesnyár, 22% hazainyár, 22% egyéb lágylomb, 10% tölgy, 7% egyéb keménylomb, 6% akác, 2% bükk, 1% cser és 6% fenyő alkotja.
- Az erdőrészeket üzemmódonkénti megoszlása: 77,13 ha Átalakító, 203,60 ha Faanyagtermelést nem szolgáló és 664,02 ha Vágásos. A fennmaradó 263,95 ha egyéb, faállománnyal nem borított terület, illetve az erdőgazdálkodási tevékenységet közvetlenül szolgáló földterület.
- Tavaszi erdőfelújítást, egyben fafajcserét 13,23 ha-on végeztünk, hazainyár célállománnyal.
- Pótlásra nem volt szükség.
- Összesen 58,75 ha folyamatban lévő erdősisítés ápolása történt meg a célállománytól függően 2, illetve 3 alkalommal.
- Befejezettként 21,19 ha folyamatban lévő erdőfelújítás került átvételre.
- 2016 évben megkezdett, 2017. évre áthúzódó és befejezett fahasználat (TRV-tarvágás) 8,00 ha.
- 2017. évben bejelentett és elvégzett fahasználati tevékenység: 16,30 ha (7.741 m³) véghasználat (TRV), Nevelővágás 12,59 ha (543 m³) nevelővágás (NFGY), 8,63 ha (99 m³) nevelővágás (TKGY), 1,37 ha (177 m³) egészségügyi fakitermelés (EÜ). A bejelentett fahasználatok közül időjárási okokból 1,27 ha (424 m³) FVB-t 2018. évre halasztottuk. A NNY állományok véghasználati területe az előzetes tervekhez képest a kedvező vízviszonyok miatt és egy EU-s forrásból finanszírozni tervezett projekt megvalósítása érdekében növekedett.
- Véghasználatra kizárólag nemesnyár állományban került sor. A szerkezetátalakítás során a nemesnyár helyett hazai nyár, vagy kocsányos tölgy az első kivitelek célállománya.
- A kitermelésre kerülő fatérfogat nagy részét lábon értékesítettük. A bevétel a felújítás, az erdőművelési munkák és az egyéb erdőgazdálkodási tevékenységgel kapcsolatosan felmerülő járulékos költségek, valamint az Igazgatóság egyéb működési kiadásainak fedezeteként került felhasználásra.
- Az év során idősebb állományainkban kis területen (0,06 ha) emberi károkozást, szélöntést (0,50 ha), széltörést (0,45 ha), míg a folyamatban lévő erdősisítésekben aszálykárt (1,59 ha) és elszórtan némi minőségi vadkárt (0,38 ha) észleltünk. A károkat az észlelést követően jeleztük az aktuális erdővédelmi kárbejelentő lapokon.
- Az Igazgatóság mag és csemetetermelést nem végzett.

- Erdőfelújítási hátralék nincs.
- Hatóság által kiszabott bírság nem volt.
- Saját megvalósítású erdőkezelést EÜ ~1,25 ha (35 m³) és NFGY 0,50 ha (40 m³) 4 dolgozó végzett.

Résztétel a körzeti erdőtervezésben

- Igazgatóságunk folyamatosan közreműködik a körzeti erdőtervek elkészítésében. 2016. évben lezárultak a Dél-hansági és a Győri ETK erdőtervezési munkái.
- 2017. évben nem került sor újabb körzet tervezésére.
- Emellett Igazgatóságunk minden évben, természetvédelmi szakvélemény formájában közreműködik a védett területeket érintő, éves erdőgazdálkodási tevékenység engedélyezési folyamatában.

5.8 Vadászterületek, vadgazdálkodás

Vadászterületek

A Fertő-tavi, 103850 kódszámú természetvédelmi célú vadászterület kiterjedése 9 145 hektár. Tulajdonosi megoszlása legutóbb 2012. év során kis mértékben változott, mivel 33,3758 ha területet vásároltunk Sopron és Fertőszéplak községhatárokban. Így mintegy 0,5%-kal nőtt az állami tulajdon aránya az eddig is jelentéktelen magántulajdont csökkentve.

21. táblázat: Vadászterületek

No.	Vadászterület megnevezése (ahol az igazgatóság a vadászatra jogosult)	Kiterjedése (ha)
1	Fertő-tavi természetvédelmi és génmegőrzési különleges rendeltetésű	9 064
	Összesen:	9 064

Személyzet

A fővadással együtt 6 fő hivatásos vadász látta el az év folyamán a vadgazdálkodással, vadászattal kapcsolatos teendőket, jelenleg ebből 2 fő az őrszolgálat tagja. A hivatásos vadászok közül 5 fő felsőfokú és 1 fő középfokú vadgazdálkodási szakképzettséggel rendelkezik. Négy fő szakirányú végzettséggel rendelkező munkatársunk – nem hivatásos vadászati minőségben – igazgatói vadászati megbízással szintén segítette a hivatásos vadászok munkáját a vaddisznó-állomány szabályozásában. Az év során ezzel a konstrukcióval megoldott volt a vadgazdálkodási feladatok ellátása.

Gazdálkodás

A területen bérvadásztatás 2017-ben sem volt. A természetvédelem érdekében szükséges állomány szabályozó beavatkozásokat a fent részletezett szakszemélyzet látta el. Ez a tevékenység a vaddisznó, a róka és az egyéb dűvad állományának apasztására, valamint a megyében általánosan magas létszámban jelenlévő őz állomány és a gímszarvas állományának szabályozására irányult. A vaddisznó állomány apasztása elsősorban fegyveres lesvadászattal valósult meg. A vadászható ragadozók – kiemelten a róka és a dolmányos varjú – állományának apasztása fegyveres vadászattal és csapdázással történt, elsősorban a természetvédelmi szempontból kiemelt jelentőségű területekre (élőhely-rekonstrukció) koncentrálnak. Ezeknek

eredménye 13 gímszarvas, 6 őz, 33 vaddisznó, 3 róka és 44 dolmányos varjú volt. Társas vadászat, vízivad vadászat továbbra sem volt a területen.

A területen a korábbi években megjelent az aranysakál (*Canis aureus*) továbbra is megtalálható.

Tervek

A vaddisznó, és a rókaállomány további intenzív apasztását folytatni kívánjuk. Vizsgálni kívánjuk az aranysakálnak a védett és vadászható fajok állományaira gyakorolt hatását. Öt pályázatot nyújtottunk be az OMVK által kiírt OVA célterületekre, melyekből négy sikeres pályázat tartaléklistára került. Ezek megvalósítását 2019. évben tervezzük.

5.9 Halgazdálkodási vízterületek

Igazgatóságunk a Hanság Tóköz nevű területén, korábban két fokozottan védett vízterületen, a Fehér tavon és a Barbacsi tavon rendelkezett halászati, majd 2017.03.01. óta halgazdálkodási jogosultsággal - vagyongazdálkodási szerződés keretében. A 2017. év során, e két vízteren a halállomány hasznosítására irányuló tevékenységet nem végeztünk.

A Fertő tó teljes magyarországi részének halászati jogával 2004.07.01. óta, majd ezt követően a halgazdálkodási jogosultságával - vagyongazdálkodási szerződés keretében - 2016.05.09. óta rendelkezünk. Tavaly az Igazgatóság halgazdálkodási tevékenységének bevétele 13 191 e Ft volt. Ebből a horgász területi jegyek után 13 119 e Ft, míg a rekreációs célú halászati területi engedélyek után 72 e Ft bevétel keletkezett.

Az év első hetére elkészültek a 2017. évi horgász területi engedélyek formanyomtatványai. Ezeket eljuttattuk az érintett horgászegyesületekhez, valamint a bizományosi értékesítést végző szaküzletekhez. Az év során vizsgázott halőreink (6 fő), valamint a természetvédelmi őrszolgálat által ellenőrizték mind a rekreációs célú halászati, mind a horgászati tevékenység szakszerűségét, a szükséges halfogásra jogosító okmányok meglétét.

A korábbi évben elkezdett együttműködés keretében ez év során is tartottuk a kapcsolatot a Fertő tó osztrák oldalának halászaival, a Fertő tó halgazdálkodási tevékenységének összehangolása tárgyában.

Az idei évben az NPI kezelésében lévő halgazdálkodási vízterületek esetében nem merült fel kezelési probléma és a kezelési gyakorlat megváltoztatására sincs szükség a jelenlegi információink szerint.

22. táblázat: Halgazdálkodási vízterek

No.	A halgazdálkodási vízterület megnevezése (ahol az igazgatóságé a halgazdálkodási jog)	Kiterjedése (ha)
1	Barbacsi-tó és Fehér-tó	74,1
2	Fertő-tó	1 285,1
Összesen:		1 359,2

5.9.1 Természetvédelmi és génmegőrzési szempontból különleges rendeltetésű halgazdálkodási vízterületek

Igazgatóságunk működési területén mint természetvédelmi és génmegőrzési szempontból különleges rendeltetésű halgazdálkodási vízterületek, az alábbi védett, nyilvántartott halgazdálkodási vízterületek találhatók.

23. táblázat: Védett nyilvántartott halgazdálkodási vízterek

No	Név	Terület (ha)	Vízterékód
1	Barbacsai tó	15,30	08-012-1-1
2	Brennbergi víztározó	4,00	08-025-1-1
3	Dunaremeteai anyaggödör	1,50	08-036-1-1
4	Fehértó	19,50	08-042-1-1
5	Fertő tó	1285,10	08-045-1-1
6	Gombócos-Bár-Duna összekötő cs.	8	08-069-1-1
7	Hidegség tőzegbánya tó	1,00	08-069-1-1
8	Keszeg ér	7,56	08-092-1-1
9	Kistómalom	1,70	08-104-1-5
10	Kis-Zátony (Holt-Duna)	3,20	08-105-1-1
11	Lipóti Holt Duna	5,00	08-121-1-1
12	Marcal (Holt) a Patkó holtággal	24,05	08-130-1-5
13	Marcal (Holt) alsó szakasza	46,00	08-131-1-1
14	Mosoni Duna folyó (és vízrendszere)	553,40	08-140-1-1
15	Mosoni Duna (Felső-holtág)	5,00	08-141-1-1
16	Mosoni Duna (Libafarm-holtág)	10,00	08-142-1-1
17	Mosoni Duna (Feketeerdei holtág)	10,00	08-143-1-1
18	Nagy Zátonyi Dunaág (21608/1993)	37,60	08-161-1-1
19	Nováki Főcsatorna	17,80	08-162-1-1
20	Rábca-Hanság vízrendszer	355,70	08-191-1-1
21	Rákos patak	7,00	08-197-1-1
22	Szalamandra tó(Tacsi-árok – Rák patak))	0,60	08-212-1-1
23	Szavai főcsatorna	8,60	08-218-1-1

24	Szigetközi hullámtéri ágrendszer	1045,00	08-223-1-1
No	Név	Terület (ha)	Vízterkód
25	Tózeg tó I.	22,40	08-228-1-5
26	Tózeg tó II.	21,87	08-229-1-1
27	Tózeg tó III.	13,10	08-230-1-1

5.9.2 Védett természeti területen található halastavak

A Hanságban a Nyirkai-Hany vizes élőhely-rekonstrukciós területe 2007 óta halastó művelési ágban van.

24. táblázat: Védett halastavak

No	Országos jelentőségű védett vízterületek	Kiterjedése (ha)	Kezelési terv (+/-)
1	Nyirkai-Hany	410	+
Összesen:		410	

5.10 Természetvédelmi mentőtevékenység

Vonuló kételtűek mentése a fertőparti közúton

Az 1987-ben megkezdett program keretében 2001-ben elkészült a leginkább veszélyeztetett útszakasz békaalagút-terelő rendszere, amely lehetővé teszi, hogy a tavasszal és ősszel vonuló kételtű- és hullópopulációk emberi beavatkozás nélkül jussanak át az úttest alá beépített átkelőhelyeken. 2002-ben ennek a rendszernek a továbbbépítésére elkészültek a tervek, amelyek megvalósítására 2003 tavaszán került sor (175 m hosszúságú terelő megépítésével). Kibővítését folyamatosan tervezzük. A rendkívüli szárazság miatt a vonulás intenzitása 2001-2005-ben igen alacsony volt, ami az elhúzódó aszálynak tulajdonítható tartósan alacsony víz-állás miatti gyenge szaporodási eredményekre utal. A 2005/2006-os tél első felében a viszonylag nagyobb mennyiségű lehullott csapadék következtében némileg megemelkedett a tó vízszintje és ez a tendencia folytatódott 2008-ban is. Ősszel az esős időszakban már tömeges vonulást észleltünk, ami sikeres szaporodási időszakra utal. A KEOP-ból elnyert támogatásból 2011-ben újabb, 1080 m-es szakaszon épült ki a terelő-áteresz rendszer, amelynek üzemeltetése 2012-ben megkezdődött, ennek során új átjáró típust teszteltünk kiváló eredménnyel. A terelőrendszer rendszeres karbantartását évente két alkalommal önkéntesekkel és szakmai gyakorlat keretében diákokkal végezzük el. 2017-ben havária jellegű eseményre nem került sor.

Madármentés

Az Igazgatóság 2017 évben 13 faj 31 egyedét szállította be Kőszegre a madárkórházba. A sérülések jellegét tekintve idén az áramütés (5 eset) vezető szerepét átvették az ütközéses traumák (6 eset) és a legyengült kondíció (7 eset) elsősorban a rovaréó fajoknál, mint sarlós-fecske, kuvik és darázsölyv – ezeknél a kémiai szúnyoggyérítés közvetett hatását sejtjük (súlyos táplálékhiány a permetezéseket követő napokban!). A 31 egyedből 11 sikeresen felépült, így gyógyultan kihelyezésre kerültek. Az adatok a korábbi évekhez hasonlóan alakultak, de

még érezhető a tárgyév eleji madárinfluenza hatása, mert az első negyedévben még egyik mentőhely sem fogadott be madarat. Ezeket az egyedeket (10 pd) az állampolgároktól elhoztuk, majd a természetben sorsukra hagytuk.

6. Tájvédelem

6.1 Egyedi tájértékek

Igazgatóságunk 2016-ban 5 település Várbalog, Jánossomorja, Újrónafő, Mosonszolnok, Acsalag közigazgatási területét mérte fel.

25. táblázat: Egyedi tájértékek településenként a működési területünkön

Település	Felmérés típusa	Értékek száma az új felmérésnél	Felmérés éve	Projekt
Ágfalva	Felülvizsgálat I.	22	2010	TÉKA
Agyagosszergény	Új felmérés	17	2010	TÉKA
Ásványráró	Felülvizsgálat I.	41	2010	TÉKA
Babót	Felülvizsgálat I.	9	2010	TÉKA
Bakonyszentlászló	Felülvizsgálat I.	16	2010	TÉKA
Barbacs	Felülvizsgálat I.	14	2010	TÉKA
Cirák	Felülvizsgálat I.	6	2010	TÉKA
Csáfordjánosfa	Felülvizsgálat I.	9	2010	TÉKA
Csorna	Felülvizsgálat I.	23	2010	TÉKA
Darnózseli	Felülvizsgálat I.	25	2010	TÉKA
Dénesfa	Felülvizsgálat I.	11	2010	TÉKA
Dör	Felülvizsgálat I.	9	2010	TÉKA
Dunakiliti	Felülvizsgálat I.	30	2010	TÉKA
Dunaremete	Felülvizsgálat I.	16	2010	TÉKA
Dunaszeg	Felülvizsgálat I.	30	2010	TÉKA
Dunaszentpál	Felülvizsgálat I.	16	2010	TÉKA
Dunasziget	Felülvizsgálat I.	31	2010	TÉKA
Ebergőc	Új felmérés	10	2010	TÉKA
Egyed	Felülvizsgálat I.	10	2010	TÉKA
Egyházásfalu	Felülvizsgálat I.	9	2010	TÉKA
Fehértó	Felülvizsgálat I.	12	2010	TÉKA
Fertőboz	Felülvizsgálat II.	23	2010	TÉKA
Fertőd	Felülvizsgálat II.	45	2010	TÉKA
Fertőendréd	Új felmérés	9	2010	TÉKA
Fertőhomok	Új felmérés	10	2010	TÉKA
Fertőrákos	Felülvizsgálat II.	18	2010	TÉKA
Fertőszentmiklós	Új felmérés	25	2010	TÉKA
Fertőszéplak	Új felmérés	26	2010	TÉKA
Gönyü	Felülvizsgálat I.	7	2010	TÉKA
Gyarmat	Felülvizsgálat I.	9	2010	TÉKA
Gyóró	Felülvizsgálat I.	9	2010	TÉKA
Győr	Felülvizsgálat I.	119	2010	TÉKA

JELENTÉS A FERTŐ-HANSÁG NEMZETI PARK IGAZGATÓSÁG 2017. ÉVI TEVÉKENYSÉGÉRŐL

Győrladamér	Felülvizsgálat I.	23	2010	TÉKA
Győrsövényház	Felülvizsgálat I.	10	2010	TÉKA
Győrújbarát	Felülvizsgálat I.	15	2010	TÉKA
Győrújfalú	Felülvizsgálat I.	16	2010	TÉKA
Település	Felmérés típusa	Értékek száma az új felmérésnél	Felmérés éve	Projekt
Győrzámoly	Felülvizsgálat I.	34	2010	TÉKA
Halászi	Felülvizsgálat I.	40	2010	TÉKA
Harka	Felülvizsgálat II.	18	2010	TÉKA
Hédervár	Felülvizsgálat I.	29	2010	TÉKA
Hegyeshalom	Felülvizsgálat I.	9	2010	TÉKA
Hegykő	Felülvizsgálat II.	15	2010	TÉKA
Hidegség	Felülvizsgálat II.	21	2010	TÉKA
Hövej	Felülvizsgálat I.	13	2010	TÉKA
Kapuvár	Felülvizsgálat I.	43	2010	TÉKA
Kimle	Felülvizsgálat I.	40	2010	TÉKA
Kisbajcs	Felülvizsgálat I.	24	2010	TÉKA
Kóny	Felülvizsgálat I.	18	2010	TÉKA
Kópháza	Új felmérés	10	2010	TÉKA
Lébény	Felülvizsgálat I.	33	2010	TÉKA
Lipót	Felülvizsgálat I.	26	2010	TÉKA
Lövő	Felülvizsgálat II.	15	2010	TÉKA
Máriakálnok	Felülvizsgálat I.	11	2010	TÉKA
Mihályi	Felülvizsgálat I.	16	2010	TÉKA
Mosonmagyaróvár	Felülvizsgálat I.	30	2010	TÉKA
Nagybajcs	Felülvizsgálat I.	19	2010	TÉKA
Nagycenk	Felülvizsgálat II.	32	2010	TÉKA
Nagylózs	Új felmérés	18	2010	TÉKA
Nagyszentjános	Felülvizsgálat I.	6	2010	TÉKA
Nyúl	Felülvizsgálat I.	16	2010	TÉKA
Pannonhalma	Felülvizsgálat I.	16	2010	TÉKA
Pereszteg	Felülvizsgálat II.	16	2010	TÉKA
Petőháza	Új felmérés	16	2010	TÉKA
Pinnye	Felülvizsgálat II.	8	2010	TÉKA
Rábatamási	Felülvizsgálat I.	11	2010	TÉKA
Rábcakapi	Felülvizsgálat I.	5	2010	TÉKA
Rajka	Felülvizsgálat I.	17	2010	TÉKA
Ravazd	Felülvizsgálat I.	10	2010	TÉKA
Röjtökmuzsaj	Felülvizsgálat II.	15	2010	TÉKA
Sarród	Felülvizsgálat II.	18	2010	TÉKA
Sopron	Felülvizsgálat I.	121	2010	TÉKA
Sopronhorpács	Felülvizsgálat II.	14	2010	TÉKA
Sopronkövesd	Felülvizsgálat II.	18	2010	TÉKA
Tényő	Felülvizsgálat I.	16	2010	TÉKA
Újkér	Felülvizsgálat I.	23	2010	TÉKA
Újrónafő	Felülvizsgálat I.	6	2010	TÉKA
Und	Felülvizsgálat I.	13	2010	TÉKA

Vámosszabadi	Felülvizsgálat I.	42	2010	TÉKA
Vének	Felülvizsgálat I.	25	2010	TÉKA
Vitnyéd	Felülvizsgálat I.	14	2010	TÉKA
Völcsej	Új felmérés	10	2010	TÉKA
Település	Felmérés típusa	Értékek száma az új felmérésnél	Felmérés éve	Projekt
Zsira	Felülvizsgálat I.	13	2010	TÉKA
Markotabödöge	Új felmérés	6	2012	FHNPI
Cakóháza	Új felmérés	4	2012	FHNPI
Maglóca	Új felmérés	6	2012	FHNPI
Bezi	Új felmérés	14	2012	FHNPI
Enese	Új felmérés	3	2012	FHNPI
Farád	Új felmérés	4	2012	FHNPI
Jobaháza	Új felmérés	7	2012	FHNPI
Bogyoszló	Új felmérés	11	2012	FHNPI
Bakonypéterd	Új felmérés	7	2013	FHNPI
Győrasszonyfa	Új felmérés	2	2013	FHNPI
Lázi	Új felmérés	5	2013	FHNPI
Mezőörs	Új felmérés	2	2014	FHNPI
Nyalka	Új felmérés	4	2014	FHNPI
Pázmándfalu	Új felmérés	2	2014	FHNPI
Rétalap	Új felmérés	1	2014	FHNPI
Táp	Új felmérés	2	2013	FHNPI
Tápszentmiklós	Új felmérés	1	2013	FHNPI
Tarjánpuszta	Új felmérés	2	2014	FHNPI

6.2 Településrendezési eszközök és területrendezési tervek véleményezése, közreműködés az elkészítésben, adatszolgáltatás

Igazgatóságunk a 71/2015. (III.30.) kormányrendelet 37.§ d) alapján vett részt a településrendezési eszközök és területrendezési tervek véleményezésében. 2017-ban Igazgatóságunk 259 eljárásban vett részt. A következő településekről érkezett megkeresés:

Abda, Ágfalva, Ásványráró, Bakonypéterd, Beled, Bezenye, Bogyoszló, Bősárkány, Csapod, Csorna, Darnózseli, Dunakiliti, Dunaszeg, Dunaszentpál, Dunasziget, Ebergőc, Egyházasköves, Écs, Farád, Feketeerdő, Fertőd, Fertőendréd, Fertőrákos, Fertőszentmiklós, Fertőszéplak, Gönyű, Győr, Győrladamér, Győrásotya, Győrújbarát, Győrzámoly, Halászi, Harka, Hegyeshalom, Hegykő, Hédervár, Himod, Iván, Jánossomorja, Jobaháza, Kajárpéc, Kapuvár, Károlyháza, Kimmle, Kisbajcs, Kisbodak, Koroncó, Kópháza, Kunsziget, Levél, Lébény, Máriakálnok, Mezőörs, Mosonmagyaróvár, Mosonszentmiklós, Nagycenk, Nagylózs, Nagyszentjános, Nyúl, Öttevény, Pannonhalma, Pázmándfalu, Pereszteg, Petőháza, Pér, Pinnye, Potyond, Pusztacsalád, Püski, Rajka, Rábatamási, Répceszemere, Röjtökmuzsaj, Sarród, Sobor, Sokorópátka, Sopron, Sopronkövesd, Szárföld, Szerecseny, Tét, Vámosszabadi, Várbalog, Veszkény, Vének, Vitnyéd. Részt vettünk továbbá az Országos Területrendezési Terv, a Balaton törvény és a Budapesti Agglomeráció területrendezési tervéről szóló törvény felülvizsgálatában.

Éves szinten általában a véleményezési eljárások felénél szükséges észrevételt tenni, feltételt szabni, az esetek másik felében a módosítások nem sértenek táj- illetve természetvédelmi érdekeket. Jellemző probléma, hogy az ökológiai folyosó területeire terveznek külszíni bányát a települések (pl. Himod), illetve lakó-, vagy üdülőterületeket jelölnek ökológiai folyosó-

ra, magterületre (pl. Mosonmagyaróvár, Vámoszabadi, Kisbodak), sőt a Szigetköz esetében gyakran ezek a területek országos jelentőségű védett és közösségi jelentőségű többnyire vízparti, vízközeli területek (Kimle, Ásványráró). Megnehezíti az állásfoglalás alátámasztását, hogy a természeti területek nem kerültek kihirdetésre, így a települések nem minden esetben fogadják el az erre való hivatkozást (TvT. 18.§. (3)) Előfordul még a dombtetők tervezett beépítése (Hidegség), illetve jellemző, hogy a biológiai aktivitás-érték számítás és a kompenzációs terület kijelölése elmarad. Azokban az esetekben, amelyekben észrevételt tettünk állásfoglalásunkban, a további szóbeli, vagy írásbeli egyeztetések során sikerült megegyezni a település képviselőjével. A nagyobb városok, illetve a szigetközi települések esetében gyakran hosszas egyeztetésekre van szükség a terv jóváhagyása előtt. Néhány esetben nem foglalták bele szövegszerűen a jóváhagyott dokumentációba az észrevételünket, illetve nem minden esetben kaptuk meg a jóváhagyott dokumentációt, hogy azt összehasonlíthassuk a kiadott állásfoglalásunkkal. Több esetben is adatszolgáltatással járultunk hozzá a tervek készítéséhez (9).

2017. évben új feladatként jelentkezett a 2016. évi LXXIV. tv. alapján a kötelezően elkészítendő településképi arculati kézikönyvek (TAK) és településképi rendeletek (Tkr) véleményezése, valamint az elkészítésükhöz adatszolgáltatásunk megadása. Utóbbi típusú megkeresés 176 település esetében fordult elő, míg TAK munkaanyag véleményezését 98, Tkr véleményezését 83 esetben kérték a 2017. évben.

A településképi arculati kézikönyvek és településképi rendeletekkel kapcsolatos feladatok	kimenő ügyiratok száma 2017
Települések száma: 180	
adatszolgáltatások a települési arculati kézikönyvek és települési rendeletek készítéséhez	176
települési arculati kézikönyvek véleményezése	98
települési rendeletek véleményezése	83
beérkezett végleges települési arculati kézikönyv letöltése (2017: 37 db; 2018: 60 db)	-
beérkezett végleges települési rendelet letöltése (2017: 17 db; 2018: 58 db)	-
Összesen 2017. év végéig:	357

6.3 Fejlesztési koncepciók és egyéb tervek véleményezése, közreműködés az elkészítésben

2017. évben tizenöt településfejlesztési koncepció készítése zajlott Igazgatóságunk működési területén (Ásványráró, Babót, Beled, Bezenye, Fertőszentmiklós, Kisbodak, Komárom, Kunsziget, Mórchida, Nyúl, Rajka, Rábatamási, Sokorópátka, Sopronkövesd, Veszény). A tervek kidolgozása előtt adatszolgáltatást nyújtottunk a településeknek. Integrált Stratégiai Terv kidolgozásához hét esetben szolgáltatottunk állásfoglalást (Babót, Dunaszentpál, Győrladamér, Komárom, Kunsziget, Nyúl, Rajka).

6.4 Tájvédelmi szakértői tevékenység

A tájvédelmi szakértői tevékenysége Igazgatóságunknak nem különíthető el teljesen a természetvédelmi szakértői tevékenységtől. A Kormányhivatalok Környezetvédelmi és Természetvédelmi Főosztályáról, valamint a Minisztériumtól érkező megkeresések tájvédelmi vonatkozásokon túl természetvédelmi problémákat is felvetnek. A szakértői tevékenység során előkerült tipikus táj-védelmi problémák: adótornyok tájba illesztése, magas épületek takarása, légvezetékek kiváltása.

7. Projektek

7.1. *A Hanság természetes élőhelyeinek komplex helyreállítása és fejlesztése – élőhelyfejlesztési beavatkozások KEHOP-4.1.0-15-2016-00013 projekt*

Projekt időtartama

2016.02.01 – 2021. január 31.

Projekt költségvetése

Nettó (Ft):	1 415 958 292
Bruttó (Ft):	1 783 874 404
Elszámolható (Ft):	1 701 001 745

FHNPI elszámolható (Ft):	1 391 181 575
KAEG Zrt. elszámolható (Ft):	309 820 170

Projekt partnerség

Projektgazda, konzorciumvezető:	Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság
Konzorciumi partner:	Kisalföldi Erdőgazdaság ZRt.
Együttműködő partnerek:	Észak-dunántúli Vízügyi Igazgatóság, Kapuvár Város Önkormányzata, Csorna Város Önkormányzata, Lébény Város Önkormányzata és Kóny Község Önkormányzata

Projekt szakmai tartalma

Élőhelyfejlesztési projektelemek:

1. Részben elcserjésedett, fás- és lágyszárú özönnövényekkel terhelt gyepterületek helyreállítása. Tervezett beavatkozási terület: 338,05 ha
2. A Barbacsi-tó és a Fehér-tó ökológiai igényű kotrása, Tervezett beavatkozási terület: 30 ha
3. Vízkormányzó műtárgyak építése/cseréje/helyreállítása. Tervezett beavatkozási terület: 60 200 m csatorna, 81 db műtárgy
4. A Hanságban újonnan megjelent özönnövények, elsősorban a selyemkóró (*Asclepias syriaca*), japán keserűfű (*Fallopia* sp), gyalogakác (*Amorpha fruticosa*), bálványfa (*Ailanthus altissima*) állományok felszámolása.
5. Az élőhelyfejlesztések megvalósításához, valamint a természetvédelmi kezeléshez szükséges földutak helyreállítása.
Tervezett beavatkozási terület: 23 591 m
6. Inert hulladék felszámolása: korábbi állattartásból és határőrizeti tevékenységből fennmaradt létesítmények romjainak felszámolása 6 helyszínen (kb. 655 t)

7. A projekt eredményességének nyomonkövetése ökológiai kutatásokkal (kiinduló és záró állapot felmérése az indikátor fajok és élőhelyek tekintetében, eszköz- és jármű beszerzés)

Területkezelési projektelemek:

1. Élőhelykezeléshez szükséges legeltetési infrastruktúra kiépítése és fejlesztése:
  - Bormászi állattartó telep kialakítása
  - etetőkeretek beszerzése (50 db)
  - legelőberendezések (villanypásztor, és kapu stb...) (83 km)
  - itatókutak kialakítása (15 db)

2. Élőhelykezeléshez szükséges mezőgazdasági eszközbeszerzés
  - 1 db 200 LE+ erdészeti kivitelű traktor
  - 1 db erős kivitelű hengerbálázó
  - 1 db rendterítő 8-10 m msz
  - 1 db rendképző 8-10 m msz
  - 1 db kis henger v kiskocka bálázó
  - 1 db rendképző 4-5 m msz
  - 1 db nagy teherbírású bálaszállító pótkocsi
  - 1 db teleszkópos rakodógép 130 LE+
  - 1 db dobkéses faaprító gép
  - 1 db árok maró, vagy ásó adapter (3 pontra)
  - 1 db félig függesztett gréder
  - 1 db cölöpverő (adapter traktor 3 pontra)
  - 1 db nehéz pótkocsi 18 t+
  - 2 db terepjáró (pick-up 3,5+3,5)

Megvalósult projekttevékenységek 2017-ben

- Megszereztük az állattartó telep építési engedélyét, az itatókutak létesítési engedélyét és a 2016-ból elmaradt 1 további vízjogi létesítési engedélyt, így a megvalósításhoz szükséges összes terv és engedély rendelkezésünkre áll.
- Benyújtottuk a projekt megvalósításra irányuló támogatási kérelmet, 2017. december 12-én vált hatályossá a Támogatási Szerződés ez irányú módosítása.
- 2017. év során 2 db elszámolási kérelmet nyújtottunk be az IH-hoz, összesen 71 958 176 Ft értékben.
- Elindult az „Inert hulladék felszámolás”, év végére 90 %-os készültséget értünk el.
- Elindult a „Mezőgazdasági és erdészeti utak felújítása” év végére 30 %-os készültséget értünk el.
- Elindult a „Invazív növény állományok felszámolása” év végére 60 %-os készültséget értünk el.
- Elkészültek a „Lidar és légi fotók” 2017-re tervezett felvételei.
- Eredményesen lezárult az Itató- és monitor kutak valamint a Villanypásztor rendszerek létesítésére irányuló közbeszerzési eljárás.
- Eredménytelenül zárult a Vízépítési tevékenységek végzésére irányuló közbeszerzési eljárás.

- Beszereztük az ökológiai monitoringhoz szükséges alábbi eszközöket: 1 db elektromos halászgép, 4 db dokumentációs fényképezőgép, 2 db automata denevér detektor, 2 db spektív, 3 db mobil munkaállomás, 6 db vadkamera, 1 db videókamera, 1 db tükörreflexes fényképezőgép, 1 db endoszkóp kamera, 1 db aggregátor, 1 db csónakszállító utánfutó.
- Beszereztük a bemutatási tevékenységhez szükséges alábbi eszközöket: 4 db spektív, 44 db kézitávcső, 10 db mikroszkóp, 2 db tükörreflexes fényképezőgép.
- Megkötöttük a mély- és magasépítési munkákhoz szükséges műszaki ellenőri szerződéseket.
- Megtörtént a Bormászi teletető telep létesítéséhez szükséges régészeti feltárás.
- A projekt ökológiai hatásait vizsgáló kutatási tevékenységek folytatódtak 2017-ben is.

7.2. A területi jelenlét és a természetvédelmi őrzés hatékonyságának javítása a Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság Természetvédelmi Őrszolgálatának komplex fejlesztésével című KEHOP-4.2.0-15-2016-00007 projekt

Projekt időtartama

2016.09.01 – 2019. augusztus 31.

Projekt költségvetése

Nettó (Ft):	76 491 426
Bruttó (Ft):	97 098 210
Elszámolható (Ft):	97 098 210

Projekt szakmai tartalma:

A Természetvédelmi Őrszolgálat hatékonyabb működése, és terepi jelenlétének fokozása érdekében komplex fejlesztés megvalósítása szükséges, amely egyszerre teszi lehetővé az őrszolgálati irodahálózat fejlesztését, a terepi mobilitás fokozásához szükséges gépjárműpark korszerűsítését, ill. a hatékony terepi megfigyelés, monitorozás, adatfeldolgozás és továbbítás eszközrendszerének biztosítását.

A projekt keretében tervezett alábbi 3 projekt elem kapcsán több közvetlen, rövid távú célt fogalmazható meg, amelyek együttes megvalósulása a projekt cél elérését szolgálja.

1. Természetvédelmi Őrszolgálat irodahálózatának fejlesztése a Fertő tavi és a Fehértői őrszolgálati bázis felújítása által a természetvédelmi őrszolgálati bázisok felújításának célja az őrszolgálati alapfeladat-ellátás hatékonyságának növelése, illetve az alapfeladat-ellátáson túli feladatok (pl. kapcsolattartás a helyi közösségekkel) infrastrukturális feltételeinek fejlesztése, továbbá a költséghatékony működés előfeltételeinek megteremtését (pl. hőszigetelés javítása), hozzájárulva a fejlesztés eredményeinek hosszú távú fenntarthatóságához. A szerencsétlen tűzesetet követően az eredetileg tervezett Fertő tavi őrszolgálati bázis felújításának a projekt keretein belüli ellehetetlenülése miatt módosítást adtunk be amely további eszközbeszerzést (zárt kabinos csónak) és 2 darab megfigyelő kilátó építését tartalmazza.
2. A Természetvédelmi Őrszolgálat terepi mobilitásához szükséges 8 db terepjáró és 2 db utánfutó beszerzése: a korszerűtlen és elavult gépjárművek lecserélésének célja, a környezetre gyakorolt károsító hatások csökkentése, a gépkocsi futás hatékonyságának javítása, az esetleges meghibásodások, gyakori szerviz és egyéb

problémák elkerülése és az ebből származó időkiesés csökkentése, illetve a szerviz költségek csökkentése. Az őrszolgálati mobilitás fejlesztése által növelhető a természetvédelmi örök terepi jelenléte A csónakszállító és az utánfutó beszerzése ugyancsak az őrszolgálat terepi mobilitásának fejlesztését célozza.

3. A hatékony terepi megfigyelés, monitorozás, adatfeldolgozás és továbbítás eszközrendszerének biztosítása: a beszerzendő terepi térinformatikai adatgyűjtő eszközök (okos telefonok), kézi távcsövek, spektívek és mobil munkaállomások célja a természeti állapot felmérésére (adatgyűjtés) és nyomon követésére (monitorozás) irányuló őrszolgálati alap-feladatok hatékonyságának javítása.

A tervezett fejlesztések várható eredményei:

- felújított épületek száma: 4 db;
- megfigyelő kilátó építése 2 db;
- beszerzett terepi járművek száma: 8 db;
- beszerzett utánfutók száma: 2 db (1 db csónakszállító, 1 db utánfutó);
- beszerzett zárt kabinos csónak 1 db;
- beszerzett eszközök száma: 21 db (13 db okos telefon, 3 db kéztávcső, 3 db spektív, 2 db mobil munkaállomás);

Megvalósult projekttevékenységek 2017-ben:

- 13 darab okos telefonok beszerzése megvalósult
- építési kivitelezés Fehértónál megvalósult, Fertőrákoson tűzeset miatt meghiúsult
- 3 darab távcső és 3 darab spektív beszerzése megvalósult
- 2 darab mobil munkaállomás beszerzése megvalósult
- 1 darab utánfutó beszerzése megvalósult
- 1 darab csónakszállító utánfutó beszerzése megvalósult
- 8 darab gépjármű beszerzése megvalósult (1 db Toyota, 2 db Isuzu, 5 db Suzuki)
- közbeszerzések lezajlottak
- műszaki ellenőr tevékenysége lezajlott
- a fertőrákosi épületnél keletkezett tűzeset miatt támogatási szerződés-módosítás keretében a projekt időtartamát 2019. augusztus 31-ig meghosszabbítottuk.

7.3. A Fertő-táj természetes élőhelyeinek komplex helyreállítása és fejlesztése – élőhelyfejlesztési beavatkozások KEHOP-4.1.0-15-2016-00059 projekt

Projekt időtartama

2016.december 1 – 2021. november 30.

Projekt költségvetése

Nettó (Ft): 658.094.488
 Bruttó (Ft): 835.780.000
 Elszámolható (Ft): 835.780.000

Projekt szakmai tartalma:

A projekt célja a Fertő tó mentén megtalálható közösségi jelentőségű élőhelyek természeti állapotának javítása, kiterjedésük növelése, a közösségi jelentőségű, valamint természetvédelmi oltalom alatt álló nádasokhoz, gyepekhez és vízhez kötött fajok szaporodási lehetőségeinek javítása. A meglévő, funkciójukat veszített vízgazdálkodási létesítmények átalakítása és új vízszabályozó műtárgyak építése történik a természetvédelmi céloknak megfelelően. Kiemelt célja a projektnek az élőhelyek természetességét növelő beavatkozások során a fás- és lágyszárú inváziós fajok irtása, cserjésedett gyepek helyreállítása. Kiemelt figyelmet szentelünk az illegális hulladéklerakók, továbbá a természetes szukcessziót és kezelést akadályozó mesterséges létesítmények felszámolására. Az Igazgatóság természetvédelmi kezelési feladatainak ellátásához szükséges fenntartható, környezetbarát közpark és infrastrukturális háttér kialakítása, fejlesztése, az állattartás körülményeinek javítása ugyancsak a projekt céljai közé tartozik. Mindezen belül fontos az Igazgatóság saját kezelésben tartott földterületeinek természetvédelmi fenntartását szolgáló állatlétszám kialakítása, fenntartása, az optimális számú és méretű legelőkertek, az ezekhez vezető terelőutak, a minden legelőkertet érintő itatóhelyek kialakítása, a terület optimális legeltetési rendjének megvalósítását alapvető a területek kedvező természeti állapotának megőrzése érdekében

A projekt keretében megvalósítani tervezett tevékenységek:

- Projekt előkészítési szakasz:
  - engedélyes tervek, kiviteli tervek, vízjogi létesítési és természetvédelmi engedély beszerzése,
  - LIDAR és ortofotó beszerzés,
  - Megvalósíthatósági tanulmány készítése,
- Projekt végrehajtási szakasz:
  - gyepek helyreállítása és állapotjavítása,
  - csatornák kotrása és a depónia megnyitása,
  - vízvezető árkok és csatornák helyreállítása, megrongálódott zsilipek és átereszek cseréje,
  - új vízszabályzó és vízkormányzó műtárgyak létesítése,
  - pontszerűen az invazív japánkeserűfű állományok irtása,
  - illegális hulladéklerakók felszámolása és használaton kívül épületek bontása,
  - fajmegőrzési intézkedések a lápi póc, a törpeszender, a magyar tarsza és a karcú pásztorbotmoha érdekében;
  - A HUFH20002 Fertő tó Natura 2000 fenntartási tervének elkészítése; a beavatkozások sikerességét és hatását vizsgáló kutatások megvalósítása, ill. eszköz beszerzése.
  - A természetvédelmi terület-kezelés infrastrukturális feltételeinek javítása: mezőgazdasági géppark fejlesztése,
  - Hídi-major felújítása és a legeltetési infrastruktúra fejlesztése.
  - A kezeléshez szükséges mezőgazdasági földutak felújítása
  - általános tevékenységek: Közbeszerzési eljárások lefolytatása; Projektmenedzsment; Műszaki ellenőrzés; Kötelező nyilvánosság biztosítása.

Megvalósult projekttevékenységek 2017-ben:

- út felújítási tervek elkészültek
- gyeprekonstrukciós tervek elkészültek
- vizes beavatkozások tervei elkészültek

- Lidar felmérés elkészült
- alapállapot felmérések (magyar tarsza, denevérek, északi pocok, élőhely, fészkelő énekes madarak) elkészültek
- fajmegőrzés:
  - o Törpészender és ritka karakterfajok gyűjtési vetési terve elkészült, maggyűjtés
  - o Pásztrobotmoha visszatelepítésének vizsgálatai, módszertana elkészült
- Lidar közbeszerzés lezajlott
- Nyilvánosság: 2017. márciusban lezajlott a nyitórendezvény, a projekt táblák elkészültek, továbbá a leporellók és a honlapon a tájékoztató anyag, folyamatos fotódokumentáció
- ingatlan nyilvántartási ügyintézkések, átvezetések

7.4. RAPTORSPREYLIFE LIFE13 NAT/HU/000183 projekt–

Időtartam: 2014. július. 01 - 2018. december 31.

Konzorciumvezető/Vezető partner: Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság

Konzorciumi tagok/Társult tagok:

Bükki Emlőstani Kutatócsoport Egyesület

Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság

Szatmár Megyei Környezetvédelmi Ügynökség (RO)

Fővárosi Állat-és Növénykert

Kaposvári Egyetem

Kiskunság Nemzeti Park Igazgatóság

Madárvilág Nonprofit Közhasznú Kft.

Magyar Villamosenergia-ipari Átviteli Rendszerirányító Zrt.

„Milvus Group” Egyesület (RO)

Magyar Madártani és természetvédelmi Egyesület

NIMFEA Természetvédelmi Egyesület

Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság

Teljes költségvetés: 2.894.178 €

FHNPI költségvetés: 594.582 €

Projekt szakmai tartalma:

A projekt célkitűzései

1. Az Európai Unió LIFE+ program finanszírozásának keretében megvalósuló projekt a globálisan veszélyeztetett Parlagi sas (*Aquila heliaca*) és a Kerecsensólyom (*Falco cherrug*) Európai bázispopulációinak megerősítését tűzte ki céljául. Ezen két faj védelme az EU Madárvédelmi Irányelvének és a LIFE- Természet projektek szempontjából is prioritás fajnak számít. Az EU pénzügyi támogatásának köszönhetően ezen populációk stabilizálódtak és növekszenek, míg az európai- és világviszonylatban az állományok továbbra is csökkennek. Ezzel szemben a madarak fő táplálékbázisát jelentő kisemlősök populációi (*Spermophilus citellus*- Közönséges ürge, *Cricetus cricetus* -Hörcsög, és *Lepus europeus* - Mezei nyúl) folyamatosan csökkennek. A korábbi projekt (LIFE09NAT/HU/000384) tapasztalatai igazolták ezen fajok fontosságát az említett ragadozók étrendjében. Jelenleg is, a kisemlősök a

ragadozók zsákmányának nagy részét jelentik, közülük is kiemelt fontosságú a Közönséges ürge (*S. citellus*), amely átlagban a táplálék ¼ részét teszi ki. A LIFE projektek műholdas jeladókkal ellátott madarai ugyancsak azt igazolták, hogy ezek a madarak gyakran táplálkoznak az ún. SPA, vagyis a Különleges Madárvédelmi Területeken kívül, ahol ezen kisemlősök nagyobb számban fordulnak elő. Éppen ezért a project a kisemlősök populációinak csökkenését célozza megállítani az előfordulási területeken és bizonyos tevékenységeiben demonstrációs projektként arra törekszik, hogy az alkalmazott 'legjobb gyakorlaton' (best practice) keresztül tudományosan megalapozza az ezen populációk jövőbeli növekedéséhez szükséges hátteret.

2. A projekt további célja a ragadozó madarak, de elsősorban a zsákmányállataik iránti társadalmi tudatosság növelése.

3. A project annak szemléltetését célozza, hogy a különböző természetvédelmi prioritások összehangolása hogyan lehetséges, a Csíkos szöcskeegér (*Sicista subtilis trizona*) és a Földikutya (*Nannospalax (superspecies) leucodon*), a Magyarországon fokozottan védett fajok életmódjának és élőhely igényének figyelembe vételével, valamint hogy a tevékenységek valamennyi faj előnyére szolgáljanak.

Megvalósult projekttevékenységek 2017-ben:

- Genetikai mintavételezés eredményeinek értékelésére tartott megbeszélés szervezése a projektrésztvevők és egyéb érintett szakemberek számára, valamint az azon való részvétel (Kecskemét, 2017. január)
- A projekt 3. Irányítótanács ülésének szervezése és megtartása jászberényi Sasközpontban (2017. március)
- XI. MTBK konferencián való részvétel (2017. november)
- Repülőtéri gyepterületi útmutató tervezetének egyeztetése céljából részvétel a Vidéki Repterek éves közgyűlésén, Szolnokon (2017. október); az útmutató véglegesítésének koordinációja a FM bevonásával; valamint a tervezet bemutatása az Ürgevédelmi Szakértői Csoport ülésén (2017. október)
- Részvétel és közreműködés az ürgék genetikai, egészségügyi és stressz állapotának felmérése céljából a végzett terepi mintavételezésben; Magyarországon Fertőújlakon és Solymáron (2017 július és augusztus), valamint Romániában Bihardiószegen és Szilágypéren (2017. április)
- Ürgetelepítés végrehajtása, valamint a telepített állomány utógondozása és monitoringja
- Ugarsávok kialakításának ellenőrzése a kijelölt területeken, ezzel kapcsolatos kommunikáció a terület tulajdonosokkal. Ezeknek a demonstrációs területeknek bemutatása a projekt tanácsadó szolgálatában résztvevő tanácsadók számára (2017. szeptember)
- Élőhely rekonstrukció végzése a kijelölt projekterületen.
- Ragadozó madarak kompetitív szörmés ragadozóinak (pl. róka, kóbor kutya) befogására vadászok számára kiosztott csapdákkal kapcsolatos egyeztetések, kommunikáció folytatása, csapdázás eredményeinek összegyűjtése a csapdázással megbízott vadászoktól
- Fotócsapdák kihelyezése Kerecsensólyom és Parlagi sas fészkekhez
- Kerecsensólymok jeladóval történő felszerelése
- Évértékelő projektmegbeszélés szervezése és levezetése Sarródon, a 2017-es tevékenységek értékelésére és a következő évi projekt tevékenységek tervezése, ütemezése (2017. szeptember)
- II. Időközi jelentés készítése és benyújtása az Európai Bizottság számára

7.5. ATHU 002 – Vogelwarte Madárvárta 2 INTERREG AT-HU projekt

Projekt időtartama

2016.július 01 – 2020. június 30.

Projekt költségvetése: 2.227.905,40 EUR

FHNPI rész: 1.230.530,40 EUR

Partnerek: Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság (vezető partner) (HU)

Nationalpark Neusiedler See-Seewinkel (AT)

Biologische Station Gmbh, Illmitz (AT)

WasserCluster Lunz Gmbh (AT)

Projekt szakmai tartalma:

A projekt alapvető célja a biodiverzitás megőrzését elősegítő természetvédelmi intézkedések - köztük főként az ökológiai monitoring - határon átnyúló összehangolása, azaz egy olyan új megközelítés alkalmazása, amely egységes módszertanon alapul, és koordinált módon kerül előkészítésre és megvalósításra.

A fentiek érdekében a projekt előkészítésekor a partnerek szakértői kölcsönösen ismertették egymással a futó természetvédelmi monitoring programjaikat, majd közösen kijelölték azokat a célfajokat és élőhelyeket, amelyeket a projektben összehangolt módon kívánnak megvizsgálni. Az így meghatározott közös kutatások köre a madármonitoring mellett további védett célfajok és élőhelyek faunisztikai és botanikai kutatásaira, ill. a Fertő-táj és a Hanság limnológiai és hidrobiológiai kutatásaira terjed ki. Emellett kisebb élőhely-rehabilitációs intézkedések, ill. a madármegfigyelő infrastruktúra határon átnyúló továbbfejlesztése tervezett a látogatók fészkelőhelyekre gyakorolt zavaró hatásának minimalizálása érdekében. A partnerek célja, hogy a kutatások eredményei a szakértő közönségen túl a szélesebb nyilvánossághoz is eljussanak, ezért a tudatosságot növelő tevékenységek megvalósítását is tervezik (pl. közösségi adatgyűjtések), lehetővé téve a helyi lakosság aktív bevonását. A jó példák kölcsönös megosztása céljából határon átnyúló szakmai konferenciák megvalósítása tervezett.

Megvalósult projekttevékenységek 2017-ben:

Az eszközbeszerzések többsége lezajlott:

2017. első félév:

- színes gyűrűk 1.095.000 HUF + ÁFA
- laptop dokkolóval, monitorral 465.797 HUF + ÁFA
- denevérodúk 503.425 HUF + ÁFA
- GPS-ek (közbeszerzés) 1.100.000 HUF + ÁFA

2017. második félév:

- alumínium ladik, csónakszállító utánfutó, gumicsónak, csónakmotor 5342 EUR + ÁFA
- alternáló kasza (egytengelyes önjáró kistraktor) 2266 EUR + ÁFA

- jeladók 23.558.350 HUF + ÁFA (ebből 5 db denevérjeladó 2018-ban, 5 db 2019-ben érkezik)
- denevérdetektorok + akusztikai kiértékelő szoftver (közbeszerzés) 1.946.830 HUF + ÁFA
- optikai eszközök (közbeszerzés - 2 spektív, 2 kistávcső, 8 vadkamera, 3 fényképezőgép szett) 5.527.000 HUF + ÁFA
- egyéb monitoring eszközök (függönyhálók, csalimadarak, tetőcsomagtartó, hangágyúk, akkumulátorok és lámpák, stanglik) 5 355 EUR + ÁFA

Egyéb beszerzések:

- ortofotó (közbeszerzés) 2017. második félév 7.500.000 HUF + ÁFA

Kutatások: az FLC-vel történt egyeztetés alapján a kutatások közbeszerzés kivételi körbe lettek besorolva (K+F), a szerződések zöme március –április hónapok folyamán megkötésre került.

- A Fertő tó nádas területeinek kezelését magalapozó limnológiai kutatások 106 400 EUR + ÁFA
- A vízimadarak és a szikes tavak közötti kölcsönhatások felmérése 76 000 EUR + ÁFA
- A Nyirkai-Hany és Oslai-Hany vizes élőhely rekonstrukciók vízkémiai, üledék, algológiai és makrozoobenton kutatása 34 000 EUR + ÁFA
- Makrogerinctelen felmérés és határozás 15 800 EUR + ÁFA
- Denevér fauna vizsgálata a határ menti Natura 2000 területeken 24 500 EUR + ÁFA
- Kételtű- és hullófauna vizsgálata a határmenti Natura 2000 területeken 19 500 EUR
- Natura 2000 lepkefajok általános faunisztikai felmérése nappali felvételekkel és fénycsapdás mintavételezéssel 7900 EUR + ÁFA
- Madártani kutatások a Hanságban 63 000 EUR + ÁFA
- Nádasok madárökológiájának határon átnyúló felmérése: sitke állományok vonulás- és populációdinamikai vizsgálata 18 800 EUR + ÁFA
- Nádasban telepesen fészkelő gém-fajok állományfelmérése 3100 EUR + ÁFA
- Xylofág rovarok feltérképezése és értékelése a határ menti Natura 2000 erdőterületeken, a Rábaközben és a Hanságban 9000 EUR + ÁFA

Az első kutatási részjelentések 2017. decemberben benyújtásra kerültek, az első részszámlák 2018. januárban érkeztek be.

Tematikus rendezvények

2017. évi Denevérek éjszakája augusztus 26-án került megrendezésre az Esterházy Kastélyban, az első Lepkék Éjszakája pedig 2017. szeptember 23-án és 25-én az Esterházy Madárvártán.

Infrastrukturális beruházások

2017-ben az Esterházy Madárvártához vezető villanyvezeték felújítása földkábel formájában valósult meg, a műszaki átadás-átvétel csúszása miatt azonban az csak januárban történt meg.

A madármegfigyelő tornyok szerződéskötéséhez megtörténtek az előkészületek. A napelem-rendszer és a melléképület-felújítás szerződesei várhatóan 2018 első félévében megkötöttek.

7.6. ATHU 003 – PaNaNet+ INTERREG AT-HU projekt

Projekt időtartama

2016.május 01 – 2020. április 30.

Projekt költségvetése: 2 741 830 EUR

FHNPI rész: 551 040 EUR

Partnerek: Regionalmanagement Burgenland (vezető partner) (AT)
                  Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság (vezető partner) (HU)
                  Nationalpark Neusiedler See-Seewinkel (AT)
                  Turismus Burgenland Gmbh (AT)
                  Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság (HU)
                  Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság (HU)

Projekt szakmai tartalma:

A fontosabb projektcélok a védett területek látogatóprogramjainak minőségi és mennyiségi közös továbbfejlesztése, a túravezetők továbbképzésén át, a természeti élményt szolgáló infrastruktúrák bővítése, valamint a turisztikai szervezetek szorosabb bevonásával a természetturisztikai szezon meghosszabbítása.

A projektpartnerek a határ mindkét oldalán rögzítik a természetturisztikai kínálatfejlesztés konkrét szükségleteit azért, hogy azok alapján közös megközelítési módot határozzanak meg és közös marketing tevékenységet folytassanak a kínálatok jövőbeni pozicionálására és kialakítására. Mindkét ország, illetve a régiók turizmusstratégiája szerint nem férhet kétség az érintetlen természet jelentőségéhez marketing szempontokból – magas tehát a hajlandóság az új természeti élmény kínálatok célcsoportok irányába történő kommunikációjára. Ezzel nemcsak határon átnyúló, hanem ágazatokon átívelő (természetvédelem – turizmus – képzés) együttműködés jön létre, amelyből a határtérség minden szakterülete hasonlóképpen profitálhat.

A tervezett tevékenységek nagy része a tartós szemléletformálást és az egyedülálló határon átnyúló természeti térség átélését célozza meg. Tervezett többek között: a látogatóinfrastruktúra kialakítására vonatkozó irányelvek kétnyelvű kézikönyvének elkészítése, a Pannon Természeti Élmény Napok kiterjesztése a Nyugat-Pannon térségre vagy a teljes PaNaNet térségről egy kétnyelvű útikalauz készítése. Továbbá képzési törekvések is tervben vannak: továbbfejlesztett kínálatok és kibővített együttműködés a képzőhelyekkel, önkéntes program kifejlesztése, határon átnyúló diáknapiak, természet közvetítés és partnerszervezetek számára fejlesztési tanácsadások, valamint általános érvényű minőségi kritériumok koncepciója a PaNaNet-térségek környezeti nevelési kínálataira vonatkozóan.

Az FHNPI projekttevékenységei:

- részvétel és képviselet a projekt irányítócsoporthoz rendszeres koordinációs találkozón
- célzott médiakooperációk, közös sajtótájékoztatókon való részvétel
- PaNaNet nemzeti park újság készítése (Kócsagtoll)
- PaNaNet területek közös bemutató megjelenései tematikus térségi rendezvényeken
- programterületen kívüli tanulmányút szervezése a fogyatékos gyermekek környezeti nevelése témában

- közös határon átnyúló turisztikai terhelhetőség-vizsgálat elkészítése
- szakmai tanulmányutak szervezése Nyugat-Pannónia védett területein (geológia, botanika, zoológia, természetvédelem, élőhely menedzsment témában) (összpananet együttműködésben)
- képzések, továbbképzések az indoor és outdoor környezeti nevelés témában a természetvédelmi területeknél foglalkoztatottak részvételével
- Sopron-Hegység Natúrpark monográfiájának elkészítése
- legalább évente 1 bemutatkozás megszervezése olyan rendezvényeken, amelyek legalább térségi jelentőséggel/ különlegességgel bírnak(pl.:Bikavásár továbbfejlesztése)
- kerékpáros turizmus, mint "térségi turisztikai vezértermék" témájának beemelése és összekapcsolása a PaNaTOUR-ral, valamint kapcsolódó fejlesztések megvalósítása (FHNPI működési területén)
- új kiállítás létesítés Lászlómajorban

Megvalósult projekttevékenységek 2017-ben:

- időarányosan a kommunikációs tevékenységek lezajlottak
- időarányosan a jelentéseket benyújtottuk a pályázati hatóságoknak
- lefolytattuk a közbeszerzési eljárást a Soproni-hegység kétnyelvű monográfiájának elkészítéséhez
- a monográfia elkészítését megkezdtük a szerződött vállalkozó bevonásával
- a Kócsagtoll/PaNaNat újság 2017. évi számát elkészítettük és terjesztettük 40 000 háztartásban
- eredményesen megszerveztünk és lebonyolítottunk egy tanulmányutat Nürnberg térségébe a fogyatékkal élő gyermekek környezeti nevelésének témakörében. A programon negyven tanár és környezeti nevelő vett részt Nyugat-Pannóniából
- beszereztünk 20 db kerékpárt és 10 db speciális kerékpárt a fogyatékkal élő gyermekek és felnőttek természeti élményszerzésének elősegítéséhez
- tevékeny részt vállaltunk a Pannon természeti élménynapok 2017. évi eseményeinek megszervezésében és lebonyolításában
- Lászlómajorban egy új interaktív kiállítás elkészítése és berendezése

7.7. SKHU/1601/4.1/121 – Nat-Net Duna/Dunaj 2 INTERREG SKHU projekt

Projekt időtartama

2017. július 01 – 2019. június 30.

Projekt költségvetése: 464 458,41 EUR

FHNPI rész: 129 541 EUR

Partnerek: FHNPI vezető kedvezményezett
Regionálna rozvojová agentúra Šamorín
Štátna ochrana prírody Slovenskej republiky
Pisztráng Kör Waldorf Természetvédő és Természetjáró Egyesület
Mosonmagyaróvár Város Önkormányzata

Projekt szakmai tartalma:

A Szigetköz és Žitný ostrov (Szigetköz-Csallóköz) térségeinek hasonló okokra (a Duna tájformáló szerepére) vezethető vissza a kialakulása, illetve védett területeinek közelsége egyaránt indokoltá teszi a térségben a természetvédelmi tevékenységek összehangolását, azonban a természetvédelemért felelős szervezetek határon átnyúló kapcsolata csupán az utóbbi évek során erősödött meg. Az együttműködés fokozása és a határon átnyúló természetvédelmi kapcsolatok intézményesítése céljából a korábbi NAT-NET DUNA/DUNAJ projekt partnerei a Szigetköz és Žitný ostrov térségben kialakítandó közös natúrpark előkészítéséről döntöttek. A határon átnyúló natúrpark célja, hogy koordinálja a természetvédelemre, a környezeti nevelésre és az ökoturizmusra irányuló kezdeményezéseket a magyar-szlovák határ mentén.

A projekt tevékenységei magukban foglalják:

- a közös natúrpark Megalapozó Tanulmányának és Kezelési Tervének elkészítését a helyi érintettek aktív bevonására irányuló számos műhelytalálkozó eredményei alapján;
- 3 mobil interaktív kiállítás és egy mobil laboratórium kialakítását, ezek bemutatását a térség 6 környezeti nevelési központjában és 30 iskolában a határ mindkét oldalán;
- az öko-mobilitás elősegítését a partnerek meglévő öko-mobil flottáinak továbbfejlesztése, és az ezekre épülő terepi programok szervezése által;
- a környezeti nevelésre irányuló kezdeményezések megvalósítását szigetközi és csallóközi diákok részvételével, illetve speciális műhelytalálkozók szervezését hátrányos helyzetűek bevonása céljából;
- a geocaching útvonal továbbfejlesztését 20 új geocaching pont kialakításával, és egy 15 geocaching túrát tartalmazó applikáció létrehozásával.

A határon átnyúló együttműködés szintjének növelése céljából a partnerek 175 határon átnyúló rendezvényt valósítanak meg csaknem 2 500 magyar és szlovák részvevő közreműködésével.

Megvalósult projekttevékenységek 2017-ben:

- A projekt hivatalos nyitórendezvénye és sajtótájékoztató (2017.09.20.)
- A projekt keretében a lipóti Gombóc Természetvédelmi Központban megépült egy fa szerkezetű zárható tároló
- Szerződést kötöttünk külső projektmenedzsmen és kommunikációs tevékenységre
- Folyamatos együttműködés, és találkozók a partnerekkel
- Szerződést kötöttünk a közös magyar-szlovák határon átnyúló Szigetköz-Žitný Ostrov Natúrpark/Nemzeti park szigetközi területekre vonatkozó megalapozó szakmai háttér tanulmányának elkészítésére. Ezen szerződés részeként 7 workshop megtartását követően sajtó nyilvános eseményen 2018. március 28.-án került megrendezésre a Szigetközi Natúrpark címátadó ünnepsége.
- Megkezdtek az ökomobil flotta továbbfejlesztését, mely keretében a kenuk beszerzésére már szerződést kötöttünk.

7.8. DTP1-1-005-2.3– DANUBEPARKSCONNECED DTP INTERREG projekt

Projekt időtartama

2017. január 01 – 2019. június 30.

Projekt költségvetése: 3 084 492,49 EUR

FHNPI rész: 160 945,50 EUR

Partnerek: Nationalpark Donau Auen (A) vezető kedvezményezett
Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság
további összesen 14 védett területet kezelő szervezet Németország, Ausztria,
Magyarország, Szlovákia, Szerbia, Horvátország, Bulgária, Románia, Moldova
országokból

Projekt szakmai tartalma:

A projekt a korábbi DANUBEPARKS STEP 2.0 projekt folytatása szinte ugyanazzal a partnerséggel, kis változtatással.

Hét munkacsomag köré szerveződik a projekt. A kötelező projektmenedzsment és kommunikáció munkacsomagok mellett 5 szakmai munkacsomag keretében valósít meg a partnerség elsősorban ökológiai témákban közös tevékenységeket. Ezek:

- „Dunai szabad égbolt” munkacsomag arról szól, hogy felmérések után stratégiai jellegű tanulmányok alapján pilot projekt-elemek keretében biztosítsuk azt, hogy a Duna mentén a madárvilág vonulását akadályozó légvezetékek a legfontosabb helyeken eltűnjenek a vonulási utakból.

- „Vad szigetek” munkacsomag keretében a dunai szigetek felmérése történik meg, valamint különböző tényezők mentén (pl. természetesség, hidromorfológiai állapot stb...) alapján osztályozzuk azokat. Majd nemzetközi akciók keretében felhívjuk a természetes dunai szigetek védelmére a nagyközönség és döntéshozók figyelmét, hogy azok ne essenek áldozatul értelmetlen mederrendezési törekvéseknek a Duna mentén. Szorosan együttműködünk ezért a dunai hordalékokkal kapcsolatos, és ahjózással kapcsolatos transznacionális projektek partnereivel e kérdéskörben.

- „Száras gyepek” munkacsomag keretében a dunai élőhelyek környezetében lévő középhegységi és egyéb szárazabb élőhelyek botanika felmérését célozta meg a projekt. Ebbe a körbe beletartoznak a töltések és töltéslábak növénytani értékei is. Majd egy osszdunai stratégiai tanulmány készül ezek védelmét elősegítendő.

- „Dunai erdők” munkacsomag a dunai természetes erdők felmérését célozta meg, valamint ezek védelme érdekében egy stratégiai dokumentum készül abból a célból, hogy a jövőben a dunai természetes erdők aránya lehetőleg növekedjen. A munkacsomag keretében az erdőgazdálkodók bevonásával számos nemzeti és transznacionális tanulmányút és workshop lesz.

- „Dunai ökológiai folyosó” munkacsomag keretében az előző szakmai munkacsomagok szintéziseként egy javaslatot fogalmaz meg a partnerség a teljes dunai szakaszra vonatkoztatva egy ökológiai folyosó fenntartására hosszú távon.

Mindezek mellett számos egyéb pilot tevékenység valósul meg, valamint fontos célja a projektnek minél több önkéntes bevonása a projekt végrehajtásba, ezért önkéntes akciókat is szerveznek az adott munkacsomagokhoz az egyes partnerek.

Megvalósult projekttevékenységek 2017-ben:

- részvétel a projekt hivatalos nyitórendezvényén Ingolstadtban
- részvétel a Kopácsi réten, Visegrádon és Ruszéban tartott egyeztető workshopokon
- időarányosan a jelentéstéli és kommunikációs tevékenységeink folytatása a projekt keretén belül
- Dunakilitin egy szektorok között workshop megrendezése a dunai szigetek védelme érdekében
- Győrben egy hazai érdekeltek bevonásával megrendezett konferencia a dunai szigetek védelme érdekében
- az első önkéntes nap sikeres megszervezése és lebonyolítása Dunaszigeten
- a száraz gyepek vonatkozásában botanikai kutatásokat végeztünk

26. táblázat: A Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság gondozásában futó projektek

Projekt címe	Időtar- tama	Forrás megne- vezése	Projekt célok, tevékenysé- gek röviden	Célterület		Pályázat költség- vetése (Ft)	Támoga- tás összege (Ft)	Pályá- zat 2017. évi teljesí- tése
				megne- vezése	kiterje- dése (ha)			
A Hanság termé- szetes élőhelyeinek komplex helyreállí- tása és fejlesztése – élőhelyfejlesztési beavatkozások című, KEHOP-4.1.0- 15-2016-00013 számú projekt	2016.02. 01 – 2021. január 31.	ERFA(85%) és ha- zai(15%)	élőhelyfejle- sztési és te- rületkezelés i célok a Hanság vé- dett értéke- inek megőr- zése érde- kében	Hanság	11 000	1 783 874 404 (FHNPI rész: 1 391 181 575	1 783 874 404 (FHNPI rész: 1 391 181 575	lásd a szöve- ges rész
A területi jelenlét és a természetvé- delmi őrzés haté- konyságának javí- tása a Fertő- Hanság Nemzeti Park Igazgatóság Természetvédelmi Őrszolgálatának komplex fejleszté- sével című KEHOP- 4.2.0-15-2016- 00007 számú pro- jekt	2016.09. 01 – 2019. augusz- tus 31.	ERFA(85%) és ha- zai(15%)	A természet- védelmi őrs- szolgálat fel- tételének fejlesztése a Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatósá- gon (terepjáró- k, mobil eszközök beszerzése, bázishelyfelújí- tás)	Az egész igazgatósá- g	nem ér- telmezhe- tő	97 098 21 0	97 098 2 10	lásd a szöve- ges rész
A Fertő-táj termé- szetes élőhelyeinek komplex helyreállí- tása és fejlesztése – élőhelyfejlesztési beavatkozások című, KEHOP-4.1.0- 15-2016-00059 számú projekt	2016.12. 01 – 2020.11. 30.	ERFA(85%) és ha- zai(15%)	élőhelyfejle- sztési és te- rületkezelés i célok a Fertő-táj védett érté- keinek megőrzése érdekében	Fertő-táj	12 500	835 780 0 00	835 780 000	lásd a szöve- ges rész
RAPTORSPREYLIFE című, LIFE13 NAT/HU/000183 számú projekt	2014. július. 01 - 2018. decem- ber 31.	LIFE(75%) ha- zai(25%)	fokozottan védett ragadozómad- arak táplálék- bázisának védelme a Kárpát- medencében	Kárpát- medence	nem ér- telmezhe- tő	2.894.178 EUR (FHNPI rész: 594.582 EUR)	2.894.17 8 EUR (FHNPI rész: 594.582 EUR)	lásd a szöve- ges rész

ATHU 2 számú, Vogelwarte/Madár- várta 2 című INTERREG AT-HU projekt	2016.júli- us 01 – 2020. június 30.	ERFA(85%) és ha- zai(15%)	természetvé- delmi kutató- sok közösen az osztrák partnerrel	Fertő-táj, Hanság, Soproni TK, Határmen- ti Erdők Natura 2000 te- rület	40 000	2.227.905 ,40 EUR (FHNPI rész: 1.230.530 ,40 EUR)	2.227.90 5,40 EUR (FHNPI rész: 1.230.53 0,40 EUR)	lásd a szöve- ges részt
ATHU 3 számú, PaNaNet+ című INTERREG AT-HU projekt	2016.má- jus 01 – 2020. április 30.	ERFA(85%) és ha- zai(15%)	közös ökoturisztikai, környezeti nevelési és marketing- tevékenysé- gek az osztrák és magyar partnerrel	Az egész igazgató- ság	nem ér- telmezhe- tő	2 741 830 EUR (FHNPI rész: 551 040 EUR)	2 741 830 EUR (FHNPI rész: 551 040 EUR)	lásd a szöve- ges részt
SKHU/1601/4.1/12 1 – Nat-Net Du- na/Dunaj 2 INTERREG SKHU Projekt	2017.07. 01- 2019.06. 30.	ERFA(85%) és ha- zai(15%)	közös ökoturisztikai és környezeti nevelési pro- jekt 5 magyar és szlovákiai partnerrel	Szigetközi TK	8000	464 458,41 EUR (FHNPI rész: 129 541 EUR EUR)	464 458,41 EUR (FHNPI rész: 129 541 EUR EUR)	lásd a szöve- ges részt
DTP1-1-005-2.3– DANUBEPARKSCON NECED DTP INTERREG Projekt	2017.01. 01- 2019.06. 30.	ERFA(85%) és ha- zai(15%)	ökológiai jellegű termé- szetvédelmi projekt a Du- na teljes sza- kaszára vo- natkoztatva (összesen 15 partnerrel 8 országból)	Szigetközi TK és Pannon- halmi TK Duna menti része	10 000	3 084 492,49 EUR (FHNPI rész: 160 945,50 EUR)	3 084 492,49 EUR (FHNPI rész: 160 945,50 EUR)	lásd a szöve- ges részt

8. Jogi és ügyiratforgalommal kapcsolatos tevékenység

8.1 Az Igazgatóság ügyiratforgalma

8.1.1 Szakvéleményadás/adatközlés a hatóságok számára

Működési területünk két felügyelőség (természetvédelmi hatóság), a Győr-Moson-Sopron Megyei Kormányhivatal Környezetvédelmi és Természetvédelmi Főosztály és a Vas Megyei Kormányhivatal Környezetvédelmi és Természetvédelmi Főosztály, illetékességi területét érinti. A Felügyelőségek és Igazgatóságunk együttműködését megállapodások formájában rögzítettük.

A szakértői munka zömét a Természetmegőrzési és Ökológiai Osztály végezte 5 fős személyzettel, míg a terepi munkarészeket a Természetmegőrzési és Ökológiai Osztály és az Őrszolgálati és Területkezelési Osztály munkatársai végezték el.

A hatósági megkeresések száma 2017-ben összesen 1 308 volt. A szakértői közreműködések többsége természetkárosítás, környezetvédelmi, vízjogi, erdészeti és építési engedélyezési eljárás, illetve telekalakítás véleményezésére irányult.

Igazgatóságunk a 347/2006. (XII.23.) kormányrendelet 37.§ e) alapján vesz részt a településrendezési, illetve térségi rendezési tervek véleményezésében. 2017-ben Igazgatóságunk 631 eljárásban vett részt.

A társszervek kormányhivatali integrációja következtében az egyes eljárások ügyiratforgalmában csökkenés nem figyelhető meg. Az elektronikus ügyintézés előremutató, az eljárások hatékony lefolytatását lehetővé tevő kezdeményezés, mely a bevezetés kezdeti szakaszában tapasztalt apróbb problémák után zökkenőmentesen zajlik.

27. táblázat: Ügyiratforgalom

	Ügyek száma
Pest Megyei Kormányhivatal	78
Természetvédelmi Hatóság	393
Erdészeti Hatóság	175
Földügy	125
Önkormányzat	514
MVH	23
Összesen	1 308

8.1.2 Jelentési feladatok a Minisztérium számára

A minisztérium felé adott jelentési feladatokról külön nyilvántartást nem vezettünk 2017-ben, így csak az iktató rendszerből származó tájékoztató adatok állnak rendelkezésünkre:

28. táblázat: Jelentési feladatok különböző szervezetek felé

Feladat	Ügyszám
Informatikai adatszolgáltatás	7
Gazdasági, költségvetési adatszolgáltatás, jelentés	~65
Egyéb jelentés	~21

Feladat	Ügyszám
Összesen:	93

Havi rendszerességgel, határidőre leadtuk a havi őrszolgálati jelentéseket.

8.1.3 Ügyfelekkel történő levelezés, egyeztetés

Az Igazgatóság 2017. évi tevékenysége során a fentiekén kívül 2 692 főszámon történt iktatás, amely a valóságban kb. 7 032 ügyet/levélváltást érint. Az ügyek többsége alá 1-3 levélváltás tartozik, de egyes esetekben 100-150 levélváltás is előfordul.

Igazgatóságunk a megkeresésekre a lehető legrövidebb időn belül válaszol.

8.2 Szabálysértés

A szabálysértési hatóság felé a tárgyévben feljelentést nem tettünk. Helyszíni bírságot szabunk ki 1 esetben összesen 5.000 Ft értékben, fokozottan védett területre engedély nélküli belépés miatt.

8.3 Természetvédelmi és egyéb közigazgatási bírság

Tárgyévben 9 esetben indítottunk eljárást a közigazgatási hatóság felé (Győr-Moson-Sopron Megyei Kormányhivatal), 6 esetben indult bírságolási eljárás, a kiszabott bírságok össz-értéke 250.000 Ft. Az esetek egy részében védett területen engedély nélküli tevékenység (horgászat, gyöngyvirágszedés, védett víztest betöltése, parkolás védett gyepen) miatt indítottunk eljárást, 3 esetben pedig fokozottan védett fajra (fűj) irányuló orvadászat miatt.

29. táblázat: Bírságok

	Ügyek száma	Kiszabott bírság összege (e Ft)
Szabálysértési bírság	-	-
Helyszíni bírság	1	5.000

8.4 Büntető ügyek

2017-ben 1 büntető eljárást kezdeményeztünk ragadozó madár (rétisas) mérgezés miatt, a nyomozás eredménytelenül zárult. Egy esetben nádlopás (Hegykő), két másik esetben falopás (Écs, Barbacs) ügyében tettünk feljelentést, melyeket a rendőrség kivizsgált, majd bűncselekmény hiányában lezárta a nyomozást.

30. táblázat: Büntető ügyek

	Feljelentések száma	Eredményes	Eredménytelen
Természetkárosítás	1	-	1
Egyéb büntető ügyek	3	2	1

8.5 Polgári perek

Igazgatóságunknak 2016-ban egy polgári peres eljárás volt folyamatban. Az Észak-Dunántúli Vízügyi Igazgatóság elsőrendű felperessel közösen, a Fertő-Tavi Nádgazdaság ZRT.-vel állunk

perben másodrendű felperesként használat jogának törlése, használati jog érvénytelenségének megállapítása tárgyában.

31. táblázat: Polgári perek

	Ügyek száma	Nyert	Vesztett	Folyamatban
Munkaügyi peres ügy	0	0	0	0
Polgári perek	1	0	0	1

9. Természetvédelmi Őrszolgálat

9.1 Alapadatok

9.1.1 Személyi feltételek

Igazgatóságunk természetvédelmi őrszolgálatának száma továbbra is 13 fő ebből 8 fő felsőfokú, 4 kifejezetten természetvédelmi mérnöki végzettségű. Az ideális létszám örkerületenként 2 fő, azaz az őrszolgálat vezetővel együtt 23 fő lenne. A tájegységi, örkerületi rendszer 2013-ban a Minisztérium jóváhagyásával átalakításra került. Eszerint a működési területünk – ami gyakorlatilag Győr-Moson-Sopron, kis részben Vas- és Komárom-Esztergom megye kapcsolódó területeiből áll – két nagy tájegységre lett felosztva:

1. Fertő-Hanság Tájegység

- 1.1 Soproni örkerület (TK) – 1 fő természetvédelmi területfelügyelő
- 1.2 Fertő-tó Ny örk. (NP) – 1 fő őrszolgálat-vezető helyettes
- 1.3 Fertő-tó K örk. (NP) - 1 fő őrszolgálat-vezető
- 1.4 Dél-hansági örk. (NP) – 2 fő, örkerület vezető + területőr
- 1.5 É-hansági örk. (NP) – 1 fő örkerület-vezető
- 1.6 Tóközi örk. (NP) – 1 fő örkerület-vezető
- 1.7 Rőjtöki örk. (NP) - 1 fő területfelügyelő

2. Dunamenti Tájegység

- 2.1 Felső-szigetközi örk. (TK) - 2 fő, tájegység-vezető és területőr
- 2.2 Alsó-szigetközi örk. (TK) - 1 fő területfelügyelő
- 2.3 Holt-Rába örk. (TK) - 1 fő területfelügyelő
- 2.4 Ravazdi örk. (TK) - 1 fő örkerület-vezető

9.1.2 Technikai felszereltség

Az őrszolgálat a KEHOP pályázatban történt fejlesztéseknek köszönhetően már 13 (7 új és 6 használt) gépjárművel rendelkezik (4 Land-Rover, 2 Ford Ranger, 4 új Suzuki Jimny, 2 új ISUZU és egy új Toyota), műszaki állapotuk a koruknak megfelelő, ezért középtávon újabb cserékre lesz szükség. Ezekon kívül 5 kiscgéphajó áll az őrszolgálat rendelkezésére. A munkához alapvetően szükséges, jogszabályban előírt feltételeket – kiemelten az évente megrendelésre kerülő egyenruha utánpótlást - biztosítani tudta az Igazgatóság. Egyéb technikai felszereltségünk is javult a KEHOP projektnek köszönhetően, mert adatgyűjtésre is alkalmas mobiltelefonnal és kézi távcsővel minden ör, GPS-szel, EDR készülékkel és spektívvel minden örkerület rendelkezik.

9.1.3 Polgári természetőrök

A polgári természetőri feladatellátás jelenleg alacsony szinten mozog, a korábbi években még aktív személyek újabban minimális aktivitást mutatnak. Aktív PTŐ jelenleg nincs igazgatóságunk működési területén.

9.2 Feladatellátás

9.2.1 Hatósági feladatellátás

Igazgatóságunk természetvédelmi őrszolgálatának száma 13 fő, ebből 8 fő felsőfokú, 4 kifejezetten természetvédelmi mérnöki végzettségű. Az átalakított örkerületi rendszerben minden területen legalább egy, esetenként 2 (Dél-Hanság és Felső-Szigetköz) ór kolléga teljesített szolgálatot a javuló technikai feltételek mellett.

Ezzel idén is tudtuk biztosítani a területi jelenlétet a frekvenciánál magasabb helyeken – mint. pl. a NP fertői és hansági területegységein – és időszakokban – mint a tavaszi hóvirág és tőzike őrzés.

Az ehhez a munkához alapvetően szükséges, jogszabályban előírt feltételeket – kiemelten az egyenruha utánpótlást – biztosítani tudta az igazgatóság.

Az esetleges helyettesítéseket továbbra is a szomszédos örkerületekből oldjuk meg, ez kampányidőszakban (ld az említett védett növények lelőhelyeinek őrzését) jelentős túlmunka igényt keletkeztet.

A rendszeres terület ellenőrzések során elsősorban a fokozottan védett nemzeti parki és a nem védett Natura 2000 területekre, illetve az itt található régészeti lelőhelyekre koncentráltunk. Ilyenkor összevont szolgálattal 2-6 fő látott el ellenőrzéseket.

Tárgyévben is elsősorban a figyelmeztetés eszközével éltünk (247 esetben) 10 esetben tettünk közigazgatási feljelentést – elsősorban a Fertő-tó fokozottan védett területeire történő belépés és közlekedés, valamint horgászat, falopás és nádaratás miatt. 1 szabálysértés pedig összesen 5.000 Ft helyszíni bírsággal végződött. Jelentős az őrszolgálat ügyirat forgalma is, 615 ügyirat intézésében – véleményezésében - vettünk részt, melyek jelentős része település rendezési tervek („Arculati Kézikönyv”) véleményezése és helyszínelése volt. 2017-ban 4 büntető eljárást kezdeményeztünk ragadozómadár mérgezés (1), falopás(2), ill nádlopás (1) ügyében.

Közös szolgálatot elsősorban a rendőrséggel végeztünk összesen 31 esetben, említésre méltó eredmény volt a Fertő-tó medrének lőszermentesítése a rendőrség, valamint a MH Tűzszerész és Hadihajós ezredének aktív közreműködésével.

A Győr Megyei Jogú Város közigazgatási területén működő 6 fős mezőőri szolgálattal kiemelten jó az együttműködésünk, számos bejelentés és közös intézkedés történt segítségükkel a megyeszékhely környéki védett területek vonatkozásában.

Fentiekén kívül rendszeresen visszatérő időigényes feladat az MVH-val közös ellenőrzések lebonyolítása a Natura 2000 területeken, valamint szakfelügyelet adása a különböző, védett területeket érintő projektekben – mint a Fertői KEOP vagy a Gönyői kikötőépítés. 2016-ban folytatódott a Rábaközi Körzet erdőtervezése is, az érintett kollégák aktív bevonásával.

Nem hatósági jellegű munkavégzés

Tárgyév szokásos kiemelt feladata a természeti értékek rendszeres ellenőrzése, monitorozása az NbMR protokollok alapján. Adatainkat a természetmegőrzési osztálynak adjuk le immár az új adatgyűjtő eszközöknek köszönhetően folyamatosan.

Rendszeresen részt vettünk az ökoturisztikai programok – speciális szakértelmet vagy helyismeretet igénylő csoportvezetések, nyári természetismereti táborok – megvalósításában, az igazgatóság kiemelt rendezvényeinek (pl. Bikavásár) biztosításában is.

Az őrszolgálat az igazgatóságokon szolgáló közmunkások és gyakorlatosok feladatellátásában, munkájuk szervezésében irányításában és helyszínre szállításában is aktívan kiveszi a részét.

Tárgyévben 3 jelentkezőnk volt az Ifjú Kócsagőr programra, amelynek idei országos döntőjét igazgatóságunk nyerte meg. Részt vettünk a Te-Szedd programban, melynek során 50 zsák szemetet és további 1500 kg konténeres hulladékot gyűjtöttünk össze az igazgatóság védett területeiről, illetve az oda vezető utakról. Részt vettünk az igazgatóságunkon futó Interreg, KEHOP és LIFE programok megvalósításában. Aktívan bekapcsolódtunk ebben az évben is a főleg nemzeti parki területeinken folyó génmegőrzésbe és vagyonkezelésbe. Kollégáink – kiemelten a Soproni TK tekintetében – nagy hangsúlyt fektettek a geológiai értékek védetté nyilvánításának előkészítésére.

9.2.2 Együttműködés más hatóságokkal

Közös szolgálatot elsősorban a rendőrséggel végeztünk, összesen 31 esetben,

A Győr Megyei Jogú Város közigazgatási területén működő 6 fős mezőőri szolgálattal kiemelten jó az együttműködésünk, számos bejelentés és közös intézkedés történt segítségükkel a megyeszékhely környéki védett területek vonatkozásában.

Fentiekén kívül rendszeresen visszatérő időigényes feladat szakfelügyelet adása a különböző, védett területeket érintő projektekben.

A Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatallal való szakértői közreműködés során 2017-ben 10 ügyfél Natura 2000-es földterületét ellenőriztük 5 természetvédelmi ór kolléga bevonásával. A helyszínen a kollégák az ellenőrzési jegyzőkönyvek kitöltése után aláírásukkal igazolták jelenlétüket. Az igazolólapokat az MVH iktatta, majd megküldte Igazgatóságunk részére, melyeket elszámolásra benyújtottunk az MVH illetékes Főosztálynak.

9.2.3 Nem hatósági feladatok ellátása

2017-ben is folyamatosan végeztük a természeti értékek monitorozását, az adatgyűjtéseket, információt szolgáltatunk az igazgatóság ügyintézőinek a különböző hatósági ügyekben (pl. rendezési tervek), de aktívan részt vettünk – elsősorban a Fertői és a Hansági örkerületekben – az oktatási és ökoturisztikai feladatokban is – külön kiemelendő a Fehér-tavi és Szigetközi nyári tábor. A tárgyév egyik fő feladata a körzeti erdőtervezés volt, de részt vettünk a Natura 2000 fenntartási tervek készítésében, a TeSzedd és az Ifjú Kócsagőr akciókban is. Az őrszolgálat vagyonkezelési tevékenységet csak érintőlegesen végez – hivatásos vadászati és halóri feladatellátás - de fizikai dolgozók – köztük közmunkások - segítségével felügyeli és irányítja azt.

32. táblázat: Őrszolgálat főbb adatai

	Felsőfokú végzettségű	Középfokú végzettségű	Összesen
Létszám	8	5	13

	<i>Átlagosan</i>	<i>Minimum</i>	<i>Maximum</i>
Az egy főre eső illetékességi terület (ha)	10328	3385	28599
Az egy főre eső védett természeti terület (ha)*	5339	2588	15111
Helyszíni bírságok száma	1		
Az igazgatóság által tett feljelentések száma	14		

*nem védett Natura 2000 területekkel együtt

10. Költségvetés és vagyon

10.1 Kiadások

33. táblázat: Kiadások

		Teljesítés (e Ft)
Működési kiadások	Személyi juttatás	333 643
	Járulék	80 989
	Dologi	524 239
	Egyéb működési célú támogatás	100
Felhalmozási kiadások	Intézményi beruházás	200 822
	Felújítás	3 604
Kiadások összesen		1 042 204

Az Igazgatóság elemi költségvetésében meghatározott 487 480 e Ft-os eredeti előirányzat 2017. év folyamán 3 272 583 e Ft-tal emelkedett az alábbi hatáskörű módosítások szerint:

34. táblázat: Az előirányzat módosítások főbb jogcímei

Jogcím	Összeg (e Ft)
Kormányzati hatáskör	7 103
Fejezeti hatáskör	110 825
Intézményi hatáskör	1 550 119
Előző évi előirányzat maradvány	1 604 536
Összesen	3 272 583

35. táblázat: Pénzeszköz átvételek

Jogcím	Összeg (e Ft)
Működési célú támogatás, átvett pénzeszköz	508 957
Felhalmozási célú támogatás, átvett pénzeszköz	851 338

Jogcím	Összeg (e Ft)
Összesen	1 360 295

10.2 Bevételek

36. táblázat: Bevételek

		Teljesítés (e Ft)
Bevételek	Működési	1 029 992
	Felhalmozási	867 477
Bevétel összesen:		1 897 469
Költségvetési támogatás	Működési	238 608
	Felhalmozási	19 450
Támogatás összesen:		258 058
Maradvány igénybevétele		1 604 536
Bevételek összesen		3 760 063

Az Igazgatóság 2017. évi bevételei az alábbi forrásokból származnak:

Bevétel forrása	Összeg (e Ft)
Tevékenységből származó bevétel	
Készletértékesítések	75 083
Szolgáltatások nyújtása	63 401
Közvetített szolgáltatások	0
Tulajdonosi bevételek	6 860
Előzetesen felszámított Áfa	30 280
Egyéb bevételek	1 024
Tárgyi eszközök értékesítése	16 014
Tevékenységből származó bevétel összesen:	192 662
Mezőgazdasági támogatásokból származó bevétel	
Földalapú támogatások	225 659
Állattartáshoz kapcsolódó támogatások	59 301
Mezőgazdasági támogatás összesen:	36 000
Természetvédelmi kártalanítás 2015.	320 960
Pályázatokból származó bevétel (folyósítás és szállítói kifizetés)	
ATHU Interreg	342 082

Bevétel forrása	Összeg (e Ft)
LIFE +	182 783
KEHOP Fertő élőhely-fejlesztés	835 780
Közfoglalkoztatás	20 771
Pályázatokból származó bevétel összesen	1 381 416
Egyéb működési, felhalmozási célú pénzeszköz	2 431
Költségvetési támogatás összesen	258 058
Pályázatokból származó bevétel összese	2 155 527

A saját és védjegyes termékek értékesítésből származó bevételek:

Működési bevételekből	Összeg (e Ft)
Készletértékesítés	75 083
-ebből saját készlet értékesítése	69 058
-ebből védjegyes termék értékesítése (szalámi)	6 120

10.3 Vagyon

37. táblázat: Vagyon

		Bruttó érték	Értékcsökkenés	Nettó érték
Vagyoni értékű jogok		16 372	16 372	0
Szellemi termékek		14 442	13 954	488
Immateriális javak		30 814	30 326	488
Ingatlanok és kapcsolódó vagyoni értékű jogok	Földterület	1 362 564	0	1 362 564
	Telek	15 600	0	15 600
	Épület	999 207	203 267	795 940
	Építmény	1 499 946	179 200	1 290 750
	Erdő	14 389	0	14 389
Ingatlanok és kapcsolódó vagyoni értékű jogok		3 891 706	412 463	3 479 243
Gépek, berendezések, felszerelések	Számítástechnika	40 194	35 765	4 429
	Egyéb gépek, berendezések	764 489	591 044	173 445
	Képzőművészeti alkotások	260	130	130
	Járművek	314 853	239 121	75 731
Gépek, berendezések, felszerelések		1 119 795	866 060	253 735
Tenyészállatok		148 377	91 345	57 032
Összesen		5 190 693	1 400 194	3 790 499
Beruházások, felújítások /befejezetlen/		4 000	0	4 000

	Bruttó érték	Értékcsökkenés	Nettó érték
Mindösszesen	5 194 693	1 400 194	3 794 499

38. táblázat: 2016. évi vagyonnövekedés főbb jogcímei

	Bruttó összeg (e Ft)
Immateriális javak	746
Föld	22 693
Építmény	9 033
Gép,berendezés, felszerelés	91 275
Számítástechnika	5 799
Jármű	68 745
Tenyészállat	300
Befejezetlen beruházás	5 080
Összesen	200 822

10.4 Épületek

2016. évben épületek, építmények felújítására 10 318 e Ft-ot fordítottunk, funkciójukat a 39. táblázat mutatja be.

39. táblázat: Épületek

Az épület típusa	Száma (db)	Növekedés a tárgyévben (db)
Iroda	19	0
Állattartó épület	6	0
Egyéb állattartó építmény	11	0

10.5 Eszközök

2016-ben a 40. táblázatban részletezett eszközök segítették az Igazgatóság munkáját.

40. táblázat: Eszközök és változásuk

Az eszköz megnevezése	Száma (db)	Növekedés a tárgyévben (db)
Mezőgazdasági erő-és munkagép	50	4
Terepjáró	33	7
Egyéb gépjármű	17	4
Motorkerékpár	2	0
Kerékpár	160	30
Vízijármű	30	1
Videokamera	8	6

Az eszköz megnevezése	Száma (db)	Növekedés a tárgyévben (db)
Digitális fényképezőgép	54	12
Hagyományos fényképezőgép	11	0
Spektív	48	6
Kézi távcső	148	50
Éjjellátó készülék	2	0
Számítógép	79	6
Mobiltelefon	90	30

11. Bemutató, oktatás, társadalmi kapcsolatok

11.1 Ökoturisztikai és környezeti nevelési infrastruktúra

11.1.1 Látogató- és oktatóközpontok

- Sarród: Kócsagvár
- Lászlómajor: Bemutató majorság és Látogatóközpont
- Fertőújlak: Csapody István Természetiskola
- Öntésmajor: Hanság Élővilága Kiállítás

11.1.2 Tanösvények

Kitáblázott tanösvények:

- Sziki Őszirózsa Tanösvény (Fertő-Hanság NP) (kezelő: FHNPI)
- Hany Istók Tanösvény (Fertő-Hanság NP) (kezelő: FHNPI)
- Tőzike Tanösvény (Fertő-Hanság NP) (kezelő: FHNPI)
- Kövi Benge Tanösvény (Fertő-Hanság NP) (kezelő: FHNPI + Fertőrákos Önkorm.)
- Ciklámen Tanösvény (Soproni TK) (kezelő: TAEG Rt.)
- Gyöngyvirág Tanösvény (Fertő-Hanság NP) (kezelő: TAEG Rt.)
- Holt-Rába Természetvédelmi Bemutató Útvonal (Pannonhalmi TK) (kezelő: FHNPI + Reflex Egyesület)
- Ravazdi Tanösvény (Pannonhalmi TK) (kezelő: FHNPI + Reflex Egyesület)
- Ökoturisztikai Bemutató Útvonal (Szigetközi TK) (kezelő: FHNPI + Reflex Egyesület)
- Pannonhalmi Tanösvény (Pannonhalmi TK) (kezelő: FHNPI + Reflex Egyesület)
- Fürtös Bodza tanösvény (Soproni TK) (kezelő: FHNPI)
- Nádak Útján Tanösvény (Fertő-Hanság NP) (kezelő: Hegykő önkorm.)
- Békakonty Tanösvény (Fertő-Hanság NP) (kezelő: Fertőhomok önkorm.)

Nem kitáblázott, vezetővel látogatható túraútvonal:

- Vízi Rence Túraútvonal (Fertő-Hanság NP) (kezelő: FHNPI)

11.1.3 Egyéb bemutatóhelyek

A védett területeket látogatók a Nemzeti Park környező zónájában, valamint a megőrző zóna szabadon látogatható övezetében fordulnak meg. Igazgatóságunk a fentebb megemlített

tanösvényekkel, túravezetőkkel és 144 kölcsönözhető kerékpárral, valamint 10 db 3 személyes és 8 db 4 személyes kenuval, 2 szolárhajóval, távcsövekkel, spektívekkel segítette 2017-ben is a védett területeken zajló turizmust.

A Fertő partján jelenleg 3 turisták által használható madármegfigyelő torony található, és a Hanságban is további 4 kilátó segíti a területeken megforduló látogatók élményszerzését. További 2 madármegfigyelő torony van a Szigetközi TK-ban, 1 pedig a Pannonhalmi TK-ban a Holt-Rábánál. Ezeknek karbantartása folyamatos.

Az Igazgatósághoz tartozó védett területeken kijelölt turista utak sűrűsége kielégítő, de az utak állapota folyamatosan felújításra szorul. Igazgatóságunk a saját vagyonkezelésében lévőket lehetőségei szerint folyamatosan karbantartja.

41. táblázat: Turisztikai infrastruktúra

	Száma	Férő-hely/befogadó-képesség (fő)	Állapotuk rövid értékelése
Látogató/oktatóközpont/bemutatóhely	2	-	Felújításra szorulnak
Kiállítás	4	-	Jó
Tanösvény	14	-	A felújításuk folyamatos.
Szálláshely	2	86	A Kócsagvári és a Csapody I. Természetiskola szálláshelyei felújításra szorulnak.

11.1.1 A Soproni Tájvédelmi Körzetben

A Soproni Tájvédelmi Körzet Sopron vonzerejénél fogva továbbra is látogatók tömegeit vonzza. A tájvédelmi körzetben a hegyvidék további látnivaló mellett a Ciklámen tanösvény és a Fürtös bodza tanösvény is tovább növelte a látogatók túralehetőségeit. A Tanulmányi Erdőgazdaság Rt. egy új erdei játszótérrel és egy ökoturisztikai központtal gazdagította a tájvédelmi körzetet és a hegyvidéket látogatók kikapcsolódási lehetőségeit.

11.1.2 A Szigetközi Tájvédelmi Körzetben

A Szigetköz a turisták körében egyre népszerűbb kirándulóhely, elsősorban a vízi túrázás jelentős, valamint a kiépített kerékpáros útvonalhálózat révén a biciklis programok népszerűek. Igazgatóságunk a Reflex egyesülettel közösen kerékpáros turisztikai bemutató útvonalat tart fenn pihenőhelyekkel, információs táblarendszerrel, illetve a Lipóti – holtág rehabilitációs területen, és az Öntés-tónál álló madármegfigyelő kilátókkal növeli az élményszerzési lehetőségeket. A védett szárazföldi területeken túrázók mellett jelentős a Duna mellékágrendszerében és a Mosoni-Dunán a vízitúrázók száma és szintén nagy jelentőséggel bír még ugyanitt a horgászturizmus is. A tájvédelmi körzet területén a kollégáink felügyelete mellett több gyakorlatos hallgató töltötte kötelező szakmai gyakorlatát. A Lipót Gombócosi természetvédelmi őrház és táborhely folyamatos fejlesztés mellett nyaranta természetismereti táboroknak ad helyet. A jövőben szeretnénk a turizmus területén is hasznosítani az objektumot – szállás és pihenőhelyként, programok bázishelyeként.

11.1.1.3 A Pannonhalmi Tájvédelmi Körzetben

Az elmúlt évekhez hasonlóan a tájvédelmi körzetben megfordulók nagyobb részét a Magyar Bencés Kongregáció Pannonhalmi Főapátságát, és közvetlen környezetét látogató tízezrek tették ki. A Pannonhalmi TK-ban a túravezetéseket igénylő diákcsoporthoz számában köszönhetően az iskolákkal megkötött együttműködési megállapodásoknak folyamatos növekedést tapasztaltunk. A területet elsősorban győri oktatási intézményekből és környékbeli iskolákból és óvodákból keresték fel szervezeten, míg a TK tanösvényei továbbra is Győr és Győr környékének lakossága körében a legnépszerűbbek.

42. táblázat: Oktató- és Látogatóközpontok – szállás

Név	Cím	Férőhely/ befogadó-képesség (fő)	Állapot rövid leírása	Kihasználtság (%)
Kócsagvár	9435 Sarród, Rév-Kócsagvár	28 +16	Felújításra szorul	28,7
Csapody István Természetiskola	9434 Fertőújlak, Petőfi u. 23/a	42	Felújításra szorul	19,6

43. táblázat: Az Igazgatóság szálláshelyeinek kihasználtsága

Szálláshelyek nemzeti park igazgatósági működtetésben (2017)				
Szállóvendégek száma (fő)				2 162
Vendégéjszakák száma (fő)				5 095
Szállás	Vendég (fő)	Vendégéjszaka (éj)	Átlagos tartózkodási idő (nap)	Férőhely kapacitás kihasználtság (%)
Kócsagvár, Sarród (28 ágy)	1 321	2935	2,2	28,7
Csapody István Természetiskola és Látogatóközpont, Fertőújlak (42 ágy)	1 398	3007	2,1	19,6
Összesen:	2 719	5 942	2,15	20,99

44. táblázat: Kiállítások

Cím	Befogadóképesség (fő)	Kiállítás témája	Látogathatóság
Hanság Élővilága állandó kiállítás (Öntés-	50-80	Hanság élővilága	március 14. – október 16. H-V: 09,00-16,00

JELENTÉS A FERTŐ-HANSÁG NEMZETI PARK IGAZGATÓSÁG 2017. ÉVI TEVÉKENYSÉGÉRŐL

major)			október 17. – november 27. (H – Cs: 9.00 – 16.00; P: 09,00-14,) november 28. – 2017. február 28. (Zárva)
Kócsagvár (Sarród)	150	Időszaki kiállítások	Egész évben látogatható
Csapody I. Természetiskola Fertő-Hanság Nemzeti Park kiállítása (Fertőújlak), „Merülés”	50	Fertő-Hanság Nemzeti Park bemutatása, Vízi gerincesek, időszaki kiállítások	január 04. – február 28. H-P: Előzetes bejelentkezéssel február 29. – október 30.: H-P: 9.00 – 16,30 október 31. – december 24.: Előzetes bejelentkezéssel december 25. – 2017. január 08. : (Zárva)
Bemutató Majorság és Látogatóközpont, Lászlómajor	Beltéren: 180-200	Beltér: Természetvédelem- és gazdálkodástörténet Kültér: Természetismereti él- ményösvény	március 1. – május 1. K-P: (09,00-17,00; Szo-V-ÜN: 10,00-18,00) május 2. – október 30. (K-P: 09,00-18,00; Szo-V-ÜN: 09,00-18,00) október 31. – november 27. (Cs-V: 09,00-16,00) november 28. – február 28. (ZÁRVA)

45. táblázat: Tanösvények

Név	Helye	Hossza	Tanösvény jellege	Fenntartó, kezelő	Kiadvány
Holt-Rába Tanösvény	Pannonhalmi TK	6 km	természetismereti	FHNPI + REFLEX Egyesület	
Pannonhalmi Tanösvény	Pannonhalmi TK	3 km	természetismereti	FHNPI + REFLEX Egyesület	
Ravazdi Tanösvény	Pannonhalmi TK	16 km	természetismereti	FHNPI + REFLEX Egyesület	
Ciklámen Tanösvény	Soproni TK	7,4 km	természetismereti	TAEG Rt.	
Ökoturisztikai Bemutató Útvonal	Szigetközi TK	20 km	természetismereti	FHNPI + REFLEX Egyesület	
Gyöngyvirág Tanösvény	FHNP	3,5 km	természetismereti	TAEG Rt.	

JELENTÉS A FERTŐ-HANSÁG NEMZETI PARK IGAZGATÓSÁG 2017. ÉVI TEVÉKENYSÉGÉRŐL

Kövi Benge Tanösvény	FHNP	300 m	természetismereti	Fertőrákos Önkormányzat + FHNPI	
Sziki őszirózsa Tanösvény	FHNP	4 km	természetismereti	FHNPI	van
Hany Istók Tanösvény	FHNP	5 km	természetismereti	FHNPI	van
Vízi Rence Túraútvonal	FHNP	6 km	természetismereti	FHNPI	
Tőzike Tanösvény	FHNP	1 km	természetismereti	FHNPI	van
Fürtös Bodza tanösvény	Soproni TK	8 km	természetismereti	FHNPI	
Nádad útján Tanösvény	FHNP	2,6 km	természetismereti	Hegykő Önkormányzat	
Békakonty tanösvény	FHNP	1 km	természetismereti	Fertőhomok Önkormányzat	

11.1.1.4 Csapody István Természetiskola – Fertőújlakon

11 szobában 42 férőhely, 50 férőhelyes előadóterem, könyvtár, udvari foglalkoztatóterem, 64 +20 db kerékpár, udvari tűzrakóhely, kiállótér, vetítőterem, étkező, konyha, áll a lakók rendelkezésére. A foglalkozásokhoz eszközök, foglalkoztatófüzetek, előadások, stb.

11.1.1.5 Kócsagvár - Sarród

10 szobában 28 kétszemélyesre bővíthető ágy (így összesen 44 férőhely), előadóterem, 60 db kerékpár, kiállítótér, melegítőkonyha, ebédlő áll a vendégek rendelkezésére. A foglalkozásokhoz eszközök, foglalkoztatófüzetek, előadások, stb.

Mindkét helyszínen képzett szakemberek, minősített erdei iskolai programok.

11.1.4 Erdei iskolai bázishelyek

- Sarród: Kócsagvár
- Fertőújlak: Csapody István Természetiskola

11.1.5 Szálláshelyek

- Sarród: Kócsagvár
- Fertőújlak: Csapody István Természetiskola

11.1.6 Új ökoturisztikai és környezeti nevelési létesítmények

2017-ban új létesítményt nem avattunk az igazgatóság területén.

11.2 **Ökoturisztikai és környezeti nevelési programok, szolgáltatások**

11.2.1 Szakvezetési túrák, speciális túrák

A Fertő-Hanság Nemzeti Parkban jelentős a látogatóforgalom. Becslések szerint évente mintegy 250 – 300 000 ember fordul meg hosszabb-rövidebb időre a védett területeken, valamint a különböző védett objektumokban. A Fertő menti kerékpárutat az előző évekhez képest nagyobb számú kerékpáros turista tartalmas használta. A természeti területeken (pl. a Fertő-táj keleti vidékén: a szikes tavak térségében, a Hansági területeken, vagy a Csáfordjánosfai-erdőnél tőzike virágzáskor) Igazgatóságunk természetvédelmi őrszolgálat, valamint ökoturisztikai munkatársai a turisztikai főszezonban hétvégén is rendszeres ügyeletet tartva segítették a szabadon látogatható helyeket, tanösvényeket felkereső tízezrek élményszerzését, tartalmas kikapcsolódását.

Jelentős a Soproni Tájvédelmi Körzet látogatottsága, továbbá Győr közelsége miatt a Panonhalmi Tájvédelmi Körzet tanösvényeinek látogatottsága is tízezres nagyságrendű (különösen a Gyirmót környéki Holt-Rába Tanösvényen). A jól kiépített szigetközi kerékpárutaknak, valamint a vízi turizmushoz kapcsolódó lehetőségeknek köszönhetően szintén több tízezres nagyságrendben beszélhetünk a Szigetközi Tájvédelmi Körzet látogatottságával kapcsolatban.

Igazgatóságunk az elmúlt évekhez hasonlóan úgy a látogatócsoportoknak, mint az egyéni látogatóknak megannyi ingyenes és térítéses szolgáltatást kínált. 2016-ban a korábbi éveknél nagyobb számú érdeklődő vett részt programjainkon, kiállításainkon. E tevékenységek során nem csak a nemzeti park bemutatására törekedtünk, hanem egyúttal a megfelelő természetvédelmi szemlélet hiteles továbbadását is igyekeztünk megvalósítani.

Az Igazgatóság turisztikai kínálata a Fertő-Hanság Nemzeti Park területén alapvetően a megőrző, ill. környező zónában lévő területek és az ott kialakított tanösvények túravezetővel történő bemutatásán alapul. A Fertő nádasában egy kijelölt útvonalon rendszeresen szervez Igazgatóságunk kenus és szolárhajós terepprogramot.

A diákcsoportok és egyéb szervezett csoportok az alábbi programokon vettek részt:

- Kirándulás a Fertő szikes tavai mentén
- Kenutúra a Fertő nádasában
- Szolár hajóval a Fertőn
- Kirándulás Hany Istók birodalmában
- Kirándulás a Répce-mentén
- Kirándulás a Soproni TK-ban
- Kirándulás a Szigetközi TK-ban
- Kirándulás a Pannonhalmi TK-ban
- További jeles napokhoz, illetve rendezvényekhez kötődő számos program

Igazgatóságunk 2017-ben többféle programot hirdetett meg egyéni látogatóink számára is. A turisták, valamint az érdeklődő helyiek a tavalyi évhez hasonlóan ezres nagyságrendben vettek részt ezeken a programokon. (Lásd alább statisztikai táblázat!)

- Telelő vadludak útján a Hanságban
- Vizes élőhelyek világnapja a Szigetközben
- Hóvirágos túrák
- Tózikés túrák
- Újrapapír világnapi program Lipóton
- Erdők napja program
- Víz világnapja program Lipót
- Kenutúra a nádasban
- Kalandos túra a Hanyban
- Szolár hajóval a Fertőn
- Kezdő madarászok napja
- Madarászat a szikes tavaknál
- Nyári tózikék nyomában a Szigetközben
- A természet gyógyereje, Hegykői tanösvény
- Alvó hegyvidék
- Túzokdörgés a Hanságban
- Madarak fák napja a Fertő-tájon és a Szigetközben
- Májusköszöntő vadvirágos túra a Szárhalomban
- Csillagos égbolt titkai

- Hajnali és alkonyati madárles
- Geotúrák
- Vadludak esti behúzása
- Világörökség napi program, Lászlómajor
- Fülemlék éjszakája, Nagycenk
- Harsogó harisok túra
- Európai nemzeti parkok napja program a Fertő-tájon
- Denevérek éjszakája, Hegykő
- Fényes lepkék tánca - éjjeli lepkék bemutatása, Hegykő
- Tárnicos túra a Hanságban
- Állatok világnapi program Lászlómajorban
- Európai madármegfigyelő nap a Fertő-tájon, a Hanságban és a Szigetközben
- Szarvasbőgésre indulunk
- Geotóp napi program Piuszpusztán
- Gombásztúra a Soproni hegyvidéken
- Fotós túrák
- Északi madárvendégek a Fertőn

11.2.2 Nyílt nap, jeles nap, saját szervezésű rendezvények

2017-ben is több ún. jeles napi programot szerveztünk, amelyeket térítésmentesen biztosítottuk az érdeklődőknek:

- Kezdő Madarászok napja
- Föld Napja
- Madarak és Fák Napja
- Világörökség nap
- Európai Nemzeti Parkok Napja
- Duna nap
- Nemzetközi denevér-éjszaka
- Nemzetközi Madármegfigyelő Nap a Fertő szikes tavainál, a Nyirkai-Hanyban
- Állatok Világnapja
- Geotóp nap
- XI. Dunántúli Magyar Szürke Szarvasmarha Tenyészbika Szemle és Kirakodóvásárhoz kapcsolódó rendezvények
- Adventi vásár és játszóház

A jeles napi, kulturális és egyéb rendezvényeinket statisztikáink szerint összesen 16 710 fő látogatta meg. 2017-ben a Nemzeti Parkok Hete alkalmával kiemelt egyhetes rendezvénysorozatot szerveztünk. A hét minden napján különböző programokkal vártuk az érdeklődő turistákat.

A Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság ökoturisztikai munkatársai a programok szervezése és vezetése mellett az év folyamán a következő feladatokat látták el:

- Információs ügyelet a látogatóközpontban (Lászlómajor), a Kócsagvárban hétfőn és ünnepnapokon is
- Látogatóstatisztika készítése
- Ajándékbolt vezetése
- Kiadványok szerkesztése
- Szállásnyilvántartás vezetése és szállás kiadása
- Szakmai rendezvényeken, kiállításokon, vásárokon való részvétel
- Kapcsolattartás a helyi és térségi turisztikai civil és szakmai szervezetekkel
- Marketingtevékenység
- Védjegy
- Kiállítások, rendezvények szervezése
- Turisztikai projektekben/pályázatokban való aktív részvétel
- Túrák szervezése, vezetése

11.2.3 Erdei iskolák

A Fertő-tájon két helyszínen, Sarródon a Kócsagvárban, és Fertőújlakon a Csapody István Természetiskolában fogadtuk az erdei iskolai, illetve erdei óvodai programra érkező csoportokat.

A korábbi évekhez hasonlóan nagy érdeklődés közepette zajlottak az Igazgatóság által koordinált és vezetett oktatási programok. Az előre meghirdetett erdei iskolai programjaink iránti érdeklődés a 2017-es évben is jelentős volt, számos, az Igazgatóság működési területén található oktatási intézmény vette igénybe szolgáltatásainkat. Adataink szerint, a 2017-es év tavaszi és őszi tanidejében 17 intézményből (iskola+óvoda) összesen: 398 gyermek vett részt erdei iskola és erdei óvoda programon.

Ugyancsak jelentős érdeklődés mellett zajlottak a nyári természetismereti, természetvédelmi táboraink a nemzeti park és a Szigetközi TK területén. Környezeti nevelési programjainkra alapvetően a Győr-Moson-Sopron megye területéről érkeznek a diákcsoportok, de egyes nyári táborig programjainkat (pl. a szigetközi tábor programjait) a határon túli iskolák diákjai is szívesen látogatják.

Továbbra is jó a kapcsolatunk a térségben található óvodákkal, általános és középiskolákkal, valamint felsőfokú oktatási intézményekkel, ahol a programjainkat látogató célközönség, a diákság folytatja tanulmányait. A védett területre látogató óvodás korosztályból évek óta visszajáró erdei óvodai csoportunk van. Az általános iskolák részére erdei iskolai programok, szakköri foglalkozások, témnapok, vetélkedők alkalmával szakértő segítséget és terepi helyszínt biztosítottunk, valamint előadásokat, jeles napi programokat tartottunk. Ebből a korosztályból kerülnek ki a nyári táborok résztvevői is. A középiskolák diáksága szakmai programokra, gyakorlatokra kereste fel az Igazgatóság több védett területét. A felsőfokú oktatási intézmények hallgatói nyári szakmai gyakorlat letöltése kapcsán keresik fel évről-évre Igazgatóságunkat. A szakmai gyakorlat irányításán túl, diplomadolgozat elkészítésénél, mint konzulens segítik még munkatársaink a hallgatók tevékenységét.

A természetismereti foglalkozásokon, témnapokon, összesen 804 iskolás gyermek vett részt.

JELENTÉS A FERTŐ-HANSÁG NEMZETI PARK IGAZGATÓSÁG 2017. ÉVI TEVÉKENYSÉGÉRŐL
46. táblázat: A nyári természetvédelmi táborok résztvevői

Helyszín	Létszám (fő)
Mekszikópusztai természetismereti tábor 1. turnus	44
Fehértói Természetvédelmi és Ornitológiai Tábor	40
Szigetközi Természetvédelmi Tábor	35
Összesen:	119

2017-ben 3 helyszínen szerveztünk nyári természetvédelmi táborokat: a Fertő-tájon a Csapody István Természetiskolában (Fertőújlak) a Tóközben a Fehér-tavi Madárvártánál (Fehértó), valamint a Szigetközben a Gombócosi Természetvédelmi Őrházban (Lipót). Összesen a nyári természetvédelmi táborainkban 119 főt fogadtunk.

47. táblázat: Környezeti nevelési intézkedések összefoglaló táblázata

Esemény	Helyszín	Résztvevők száma
Környezeti nevelési jellegű / Természetismereti túrák (Kezdő madarászok napja, Tűzokles, Geotúrák, Szarvasbögés, Tőzike túrák, Gombásztúra stb)	-Fertő-Hanság NPI védett területein,	10 711 fő
Föld Napja	Nemzeti Múzeum, Budapest	
Madarak Fák Napja, Duna-Nap, Geotóp Nap, Állatok Világnapja, stb Témanap, bemutató foglalkozás, projektes program, előadások	FHNPI védett területei és objektumai, Sopron, Fertőrákos, Győr, Budapest	
Erdei Óvodai Program	Csapody István Természetiskola és Látogatóközpont, Fertőújlak	18 fő
Erdei Iskolai Programok	Fertő-Hanság Nemzeti Park - Kócsagvár, Sarród; Csapody István Természetiskola és Látogatóközpont, Fertőújlak	380 fő
Nyári természetvédelmi, természetismereti tábor – FHNP, Fertőújlak	Csapody István Természetiskola, Fertőújlak	44 fő
Nyári természetvédelmi, természetismereti tábor – FHNP, Fehértó	Fehér-tavi Madárvárta, Fehértó	40 fő
Nyári természetvédelmi, természetismereti tábor – Szigetközi Tájvédelmi Körzet, Lipót	Lipót - Gombócosi Természetvédelmi Őrház	35 fő

11.2.4 Egyéb ökoturisztikai és környezeti nevelési programok, szolgáltatások

Természetismereti vetélkedők, pályázatok

A nemzeti park igazgatóság munkatársai évek óta részt vesznek a Sajó Károly Kárpát-medencei csapatversenyben szervezőként és zsűritagként, illetve a verseny első helyezettjeinek díjazását értékes nyereményekkel (táborozás) támogatjuk. 2017-ben a verseny terepi része az Igazgatóság védett területein kerültek lebonyolításra.

Közreműködtünk a Vadonleső program keretében meghirdetett esszéíró és vers illusztrációs pályázat szervezésében és lebonyolításában. A vetélkedő eredményhirdetésére és a legjobbak jutalmazására a Magyar Természettudományi Múzeumban tartott zárórendezvényen került sor.

Az adventi időszakhoz kapcsolódóan 2017 decemberére egy kreatív pályázatot hirdettünk az advent és karácsony témához igazodva. Az eredményhirdetésre az Ádventi vásár és játszóház rendezvényen került sor.

Továbbképzések, szakmai találkozók

2017-ben az oktatás és az ökoturizmus területén dolgozó munkatársak részt vettek az egyes tématerületeknek szervezett szakmai napok rendezvényein. Igazgatóságunkat számos szakmai rendezvényen (lásd a felsorolásokban) képviselték munkatársaink.

Szakmai gyakorlatok

Az Igazgatóság védett területein mind a tavaszi, mind pedig az őszi időszakban tanulmányi terepi gyakorlat keretében összesen 65 főt foglalkoztattunk.

Az elsősorban élőhely-kezelést célzó terepi gyakorlatokon az alábbi intézmények diákjai vettek részt:

- NYME Roth Gyula Gyakorló Szakközépiskola és Kollégium (Sopron)
- Hermann Ottó Kertészeti, Környezetvédelmi, Vadgazdálkodási Szakképző Iskola és Kollégium (Szombathely)
- Kaposvári Egyetem

A középiskolások és egyetemisták nyári szakmai gyakorlat helyéül 2017-ben is többen választották a Fertő-Hanság Nemzeti Parkot. A nyári hónapok során 18 tanuló teljesítette gyakorlatát intézményünknel. A gyakorlatosok feladata elsősorban ökológiai, ökoturisztikai, természetvédelmi jellegű, valamint állattenyésztéssel kapcsolatos feladatok megismerése volt.

2017-ben az alábbi felsőfokú intézményekből érkeztek gyakorlatra hallgatók:

- Soproni Egyetem Erdőmérnöki Kar (Természetvédelmi Mérnök Szak) (Sopron)
- SE Környezetvédelmi Kar (Környezetvédelmi Mérnök Szak) (Sopron)
- SZIE Mezőgazdasági- és Élelmiszertudományi Kar (Mosonmagyaróvár)
- Pannon Egyetem Georgikon Kar (Keszthely)
- Széchenyi István Egyetem (Győr)
- Szent István Egyetem (Gödöllő)

Iskolai közösségi szolgálat

JELENTÉS A FERTŐ-HANSÁG NEMZETI PARK IGAZGATÓSÁG 2017. ÉVI TEVÉKENYSÉGÉRŐL

A nemzeti köznevelésről szóló törvény szerint az érettségi bizonyítvány kiadásához ötven óra közösségi szolgálat teljesítése szükséges, amelyet első alkalommal a 2016. január 1-je után érettségi vizsgára jelentkező tanulóknak kell igazolniuk.

Igazgatóságunkhoz 2017-ben a velünk együttműködési megállapodást kötött intézményekből érkező tanulók száma:10 fő

2017-ben az alábbi középfokú intézményekből érkeztek közösségi szolgálatra hallgatók:

- Soproni SzC Porpáczy Aladár Középiskolája, Kollégiuma és ÁMK-ja, Fertőd
- Eötvös József Evangélikus Gimnázium és Egészségügyi Szakközépiskola, Sopron
- Roth Gyula Erdészeti, Faipari SZKI és Kollégium, Sopron
- Szent Orsolya Római Katolikus Általános Iskola, Gimnázium és Kollégium, Sopron
- Herman Ottó Környezetvédelmi és Mezőgazdasági Szakképző Iskola és Kollégium, Szombathely

11.2.5 Kiadványok

Az Igazgatóság gondozásában megjelent kiadványokat az alábbi táblázatban mutatjuk be.

48. táblázat: Kiadványok

No.	A saját kiadvány címe	Kiadás éve	Készlet (pld.)
1	Fertő-Hanság Nemzeti Park (magyar, német, angol nyelven)	1995	50
2	Szigetközi TK	1997	800
3	Pannonhalmi TK	1997	650
4	Soproni TK	1998	550
5	Élő Dezső: Sarród monográfia (reprint kiadás)	2000	300
6	Tőke Péter: Hany Istók	1999	0
7	Bárdosi János: A magyar Fertő Halászata	1995	0
8	Fertő-Hanság Nemzeti Park térkép	2000	20
9	Sziki Őszirózsa Tanösvény	2004	15
10	Fertő-Hanság NP (térkép) felújított térkép	2012	250
11	A/3-as túrasegédletek Ismerje meg a Fertő-táj keleti vidékét Ismerje meg a Fertő-táj nyugati vidékét Ismerje meg a Hanságot Ismerje meg az ausztriai Fertőzugot Ismerje meg a Nyirkai-Hanságot és a Répce árteret Ismerje meg a Hanságot ausztriai részét	2014	2500
12	A/4-es leporellók Kócsagvár Bemutatóhelyek Tanösvények	2006	150

JELENTÉS A FERTŐ-HANSÁG NEMZETI PARK IGAZGATÓSÁG 2017. ÉVI TEVÉKENYSÉGÉRŐL

No.	A saját kiadvány címe	Kiadás éve	Készlet (pld.)
13	Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság (magyar, német, angol nyelvű kiadvány)	2009	10
14	Hany Istók Tanösvény (foglalkoztató füzet)	2009	40
15	Sziki Őszirózsa Tanösvény (foglalkoztató füzet)	2009	20
16	Fertő-Hanság Nemzeti Park Turisztikai programnap-tárja 2018	2017	15000
17	Ökotúrák a Fertőtájon - kerékpáros útikalauz	2011	10
18	Értékek mentén Nyugat-Pannóniában - A Nyugat-pannon régió növényvilága	2011	0
19	Szigetköz-Csallóköz-Hanság turisztikai térkép	2011	1 450
20	Szigetközi TK (magyar-szlovák-angol nyelvű kiadvány)	2011	35
21	Hany-Istók tanösvényfüzet (szlovák-angol nyelvű kiadvány)	2011	150
22	Terepi oktatási segédlet (magyar-szlovák nyelvű kiadvány)	2011	18
23	Túravezetői segédlet a Fertő-Hanság / Neusiedler See-Seewinkel Nemzeti Park bemutatására	2010	8
24	Merülés! A nemzeti park titokzatos víz alatti világa (magyar-német nyelvű füzet)	2011	20
25	Összeköt a természet – Nyugat-Pannónia nemzeti parkjai és natúr parkjai	2011	5
26	Kiránduljunk a nemzeti parkban A Fertő-Hanság Neusiedler See Seewinkel Nemzeti Park Növényvilág Tollas vadásztársaink Rovarvilág-lepkék A nemzeti park emlős világa A Fertő madarai Környezeti nevelés	2012	400
27	Környezeti nevelési füzet sorozat (14 témában)	2010	120
28	Képek Nyugat-Pannónia madárvilágából	2011	0
29	A/4 tv-i témájú leporellók	2012	400
30	Monografikus tanulmányok a Fertő és a Hanság vidékéről	2013	100

11.2.6 Látogató statisztika

Igazgatóságunk a 2017-ben is színes programkínálattal jelentkezett a belföldi és a külföldi látogatók számára egyaránt. Ökoturisztikai programjaink több ezer aktív turistát mozgattak meg. A külföldi látogatók érdeklődése a regisztrált látogatószámban az előző évhez hasonló adatokat mutatott.

A Fertő-Hanság Nemzeti Parkban a térséget érintő folyamatos turisztikai beruházásoknak köszönhetően is jelentős a látogatóforgalom. Becslések szerint évente több, mint 300 000 ember fordul meg hosszabb-rövidebb időre a védett területeken, valamint a különböző védett objektumokban. A nemzeti park által kiépített turisztikai infrastruktúra (látogatóközpont, kiállítóhelyek, tanösvények, kilátótornyok, stb.) is a vendégek tartalmas kikapcsolódását segítik.

49. táblázat: Regisztrált látogatók a Fertő-Hanság Nemzeti Parkban szervezett programokon

Látogatottság	Látogatószám (fő)
Kiállítások látogatói - Kócsagvár	8840
- Csapody István Természetiskola és Látogatóközpont	2476
- Hanság Élővilága,	2014
- Bemutató Majorság	10138
Szakvezetéses túra, nyílt túra	4521
Nyílt nap, jeles nap	5332
Erdei iskola, erdei óvoda,	398
Természetvédelmi táborok	119
Kenus program látogatói	1755
Szolárhajós túra	713
Fotóstúra	4
Kulturális rendezvény	2322
Látogatottság	Látogatószám (fő)
Egyéb tábor	40
Egyéb rendezvény	4535
Egyéb környezeti nevelési rendezvény	804
Kerékpárkölcsonzés	640
Szállóvendégek	2719
Összes regisztrált látogató (fő)	47 370
Túravezetések 2016 (szakvezetéses túra, nyílt túra, kenutúra, szolárhajós túra, fotóstúra)	
Óvodás	712
Diák (6-18év)	4420
Felnőtt	5704
Külföldiek	682

Összesen	11 518
----------	---------------

Az Igazgatóság által biztosított kerékpáros turisztikai szolgáltatásainkat 2017. évben összesen 640 fő vette igénybe.

Védett területen, de nem az Igazgatóság kezelésében lévő bemutatóhelyek regisztrált látogatottsága a kezelők tájékoztatása alapján:

50. táblázat: A nem az Igazgatóság kezelésében lévő bemutatóhelyek regisztrált látogatószámai

Látogatottság	Látogatószám (fő)
Fertőrákosi-kőfejtő	na
Károly-kilátó (Soproni TK)	30 000

A Csapody István Természetiskolában kialakított 42 férőhelyes szálláshelyünket elsősorban a diákcsoportok, erdei iskolás csoportok, és szakmai tréningeken résztvevő csoportok veszik igénybe, míg a Kócsagvárat az erdei iskolás csoportok mellett, továbbra is elsősorban az egyéni látogatók, családok, részesítették előnyben. A szálláshelyeink egész évben üzemelnek. Kihasznátságuk sajnos csak a nyári turisztikai szezonban megfelelő, a többi magyarországi szálláshelyhez hasonlóan.

51. táblázat: A Fertő-Hanság Nemzeti Park igazgatóság ökoturisztikai bemutatóhelyeinek regisztrált és becsült látogatói (2016)

Bemutatóhely neve	Fizetős látogatók (fő)	Nem fizetős látogató (fő)	Összesen (fő)	Megjegyzés
Csapody István Természetiskola és Látogatóközpont	835	1641	2476	regisztrált adat
Kócsagvár		8840	8840	regisztrált adat
Bemutatóhely neve	Fizetős látogatók (fő)	Nem fizetős látogató (fő)	Összesen (fő)	Megjegyzés
Hanság Élővilága Kiállítás	1728	286	2014	regisztrált adat
László-major bemutató majorság	5608	4063	9671	regisztrált adat
Sziki Őszirózsa Tanösvény		25000	25000	becsült adat
Gyöngyvirág Tanösvény		2500	2500	becsült adat
Fertő-parti kerékpárút menti bemutatóhelyek (a fertőbozi kétéltúvonulást és a hidegségi láprétet bemutató helyszínek összesen)		10 000	10 000	becsült adat
Tóziike Tanösvény		7000	7000	becsült adat
Hany Istók Tanösvény		8 500	8 500	becsült adat
Ciklámen Tanösvény (Soproni TK)		32 000	32 000	becsült adat
Pannonhalmi TK tanösvényei összesen		10 000	10 000	becsült adat
Szigetközi Kerékpáros Bemutató Útvonal		35 000	35 000	becsült adat

JELENTÉS A FERTŐ-HANSÁG NEMZETI PARK IGAZGATÓSÁG 2017. ÉVI TEVÉKENYSÉGÉRŐL

Nyirkai + Oslói Hany bemutatóhely		9 000	9 000	becsült adat
Regisztrált és becsült látogatók összesen:	8171	153830	162001	

52. táblázat: A nemzeti park igazgatóság ökoturisztikai szolgáltatásainak regisztrált igénybevevői (2016)

Szolgáltatás típusa		Fizetős látogatók (fő)	Nem fizetős látogató (fő)	Összesen (fő)	Megjegyzés
Szakvezetési túra, nyílt túra		3965	556	4521	
Nyílt nap, jeles nap, saját szervezésű ökoturisztikai rendezvény			5332	5332	
Erdei iskolai program + egyéb kn-i tev. (tv-i táborok, egyéb tábor, egyéb körny. nev-i rendezvény)		1361		1361	
Egyéb:	Kerékpárkölcsonzés	640		640	Egyéb:
Egyéb:	Kenutúra	1632	123	1755	Egyéb:
Regisztrált igénybevevők összesen:		7598	6011	13 609	

11.3 Társadalmi kapcsolatok

Az Igazgatóság 2017. évben is megjelentette turisztikai programajánlóját mind a magyar oldali turisztikai partnerszervezetei (szálláshelyek, éttermek, Tourinform irodák, stb.) mind az ausztriai szomszédos nemzeti park információs helyein, a programjaink iránt érdeklődők számára hozzáférhetővé tette. Programjairól, az aktuális hírekről, eseményekről a honlapján tájékoztatja folyamatosan az érdeklődőket. Az érdekes híryananyagok a nemzeti park Facebook oldalán és a magyar nemzeti parkok közös honlapján, valamint Facebook oldalán is elérhetők. Több tévéfelvétel is készült a nemzeti parkban, amelyek a védett területeket, az itt folyó természetvédelmi-, környezeti nevelési tevékenységeinket és a turisztikai látóvilágokat, eseményeket mutatták be. (TV2, MTVA, Duna TV, Pulzus TV)

A médiában történt megjelenések alkalmával a természetvédelmi törekvések és a nemzeti park társadalmi elfogadottságának növelésére törekedtünk.

PR és egyéb marketingtevékenységek

A Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság turizmusának eredményessége és hatékonysága érdekében munkatársaink az alábbi PR feladatokat végezték el:

- Honlap, Facebook oldal: Az Igazgatóság honlapjának turisztikai oldalait folyamatosan friss adatokkal töltöttük fel, mivel az interneten keresztül keresnek meg bennünket a legtöbben, ahogy az a hozzánk látogatókkal készített interjúkból is kiderült.
- Programajánló: 2017-ben is megjelent az Igazgatóság programajánló füzet. Kiadványunkat, amelyet szakmai napokon, kiállításokon terjesztettünk, ill. digitális formában a honlapunkon letölthető formátumban is hozzáférhetővé tettünk.

JELENTÉS A FERTŐ-HANSÁG NEMZETI PARK IGAZGATÓSÁG 2017. ÉVI TEVÉKENYSÉGÉRŐL

- 2017 decemberében 12000 otthonba juttattuk el a nemzeti park saját újságját a Kócsagtoll című lapot.
- Egyéb elosztási csatornák: Egész évben megjelentettük turisztikai programjainkat, rendezvényeinket az alábbi csatornákon keresztül:
  - Soproni Programajánló
  - Soproni Est
  - Plakátok
  - Rábaközi Mozaik
  - www.fertopart.hu
  - Geschnatter újság
  - Kócsagtoll a nemzeti park újságja
  - szolgáltatók (szállásadók, éttermek, kölcsönzők, stb.)
  - direkt marketing (e-mailon keresztül)
  - Superinfo
  - Kisalföld napilap – Sopron régió
  - Helyi városi TV-csatornák
  - Corvinus Rádió
  - MTVA, Duna TV, Pulzus TV,

Kiállításokon, rendezvényeken való részvétel

- FeHoVa Bp.
- UTAZÁS 2017 turisztikai kiállítás, Budapest
- Bird Experience – Illmitz, Ausztria
- Varázslatos Magyarország Gála MTM Bp.
- Föld Napja, Farnos
- Kevi Juhfesztivál Túrkeve
- Fertő-táj Világörökség Nap
- Eu-i NP-ok Napja
- MNPH nyitórendezvény
- Tízforrás Fesztivál – FHNP Installáció + programok– Hegykő
- VOLT fesztivál Sopron
- Fertődi Városi Napok – Fertőd
- Gy-M-S megyei Vadásznapi Göbösmajor
- Poncichterek Utcája – Sopron
- Ökoturisztikai Szakmai Napok
- XI. Dunántúli magyar szürke szarvasmarha tenyészbika szemle és vásár – Lászlómajor
- Vadonleső gála MTM BP
- Adventi Vásár és Játsszóház, Kócsagvár, Sarród

11.3.1 Nemzeti Parki Termék Védjegyrendszer működtetése, pályázati eredmények, programok bemutatása

Jelenleg a Nemzeti Park Igazgatóság területén 7 nemzeti parki termék védjeggyel rendelkező termelő és szolgáltató van. Négy termelővel és három szolgáltatóval állunk kapcsolatban. A védjegyes termékek között biotermékek és méz szerepel. A szolgáltatások között tájházi programok, a Nemzeti Park területén zajló programok, nádtermékek szerepelnek. Az Igazgatóság saját rendezvényein, illetve a Minisztérium által szervezett rendezvényeken rendszeresen képviseltetik magukat a védjegy jogosultjaink. 2017 évben számos rendezvényen volt lehetőségük a bemutatkozásra, illetve termékeik forgalmazására. Ott voltak a termékek a Nemzeti Parkok Hete nyitórendezvény debreceni standján, a Világörökség napon, a XI. Dunántúli magyar szürke szarvasmarha tenyészbika szemle és vásáron, az év végi Adventi vásári forgatagban. A védjegyes termékek, a Hansági Mézek és a csomagolt biotermékek a Nemzeti park árusító helyein is megtalálhatóak voltak, Sarródon a Kócsagvárban, illetve a lászlómajori Bemutató Majorság és Látogatóközpont polcain. Igazgatóságunk 2017 tavaszán a védjegyesek számát növelni tudta, új pályázat kiírásával, ennek eredményeképpen a Höveji csipke, a Rábcakapi sajtműhely, és a Tölt soproni borászat kapta meg a védjegyhasználati jogot. Igazgatóságunk az év végén otthont adott a Minisztérium védjegyes rendezvényének is.

11.4 Tervezett fejlesztések

Mindegyik szálláshelyünkön igyekszünk a szolgáltatások színvonalát emelni, a meglévő és erősen elhasználódott bútorzat cseréjét és az éves festési munkálatokat, valamint a Kócsagvárban a vendégek által szabadon használható wi-fi rendszer kialakítását tervezzük.

Terveink között szerepel új környezeti nevelési és ökoturisztikai programok bevezetése, a kerékpárparkunk frissítése új kerékpárok beszerzésével, kerékpárok és kenuk szállítására alkalmas utánfutó beszerzését tervezzük egy határon átnyúló projekt keretében.

Továbbra is a tervek között szerepel a Fertő nyugati oldalán a jelenlegi kenus programunk helyszínén egy vízibázis kialakítása, fogadóépülettel, parkolókkal, kikötővel, pallós tanösvénnyel, stb., valamint a meglévő bemutatóhelyeink és környezeti nevelési objektumainak eszköz és infrastruktúra fejlesztése.

11.5 Együttműködési megállapodások

Az Igazgatóságunknak jelenleg 72 partner oktatási-nevelési intézménnyel van a környezeti nevelési tevékenység hatékonyságának növelését elősegítő megállapodása. A megállapodásban foglaltak szerint az év során az iskolákból az Igazgatóság védett területeire kilátogató csoportok számára természetvédelmi, természetismereti, jeles napi programokat szervezünk, illetve az iskolákban előadások és bemutató foglalkozások megtartásával a környezettudatos szemlélet kialakítását igyekszünk segíteni. További megállapodások vannak még 3 szakiskolával és 4 felsőfokú oktatási intézménnyel. A Soproni Egyetemmel az ökoturisztikai képzés kapcsán kötött Igazgatóságunk együttműködési megállapodást, mely a duális képzés támogatását hivatott segíteni.

A turizmus területén folyó tevékenységünket folyamatos kapcsolattartás jellemzi a nemzeti park vonzáskörzetében működő turisztikai szolgáltatókkal, Tourinform irodákkal, egyesületekkel (Soproni TDM, Világörökség Egyesület, stb.) és a társ osztrák nemzeti park védett területén a turizmust szervező kollégákkal.

JELENTÉS A FERTŐ-HANSÁG NEMZETI PARK IGAZGATÓSÁG 2017. ÉVI TEVÉKENYSÉGÉRŐL
 53. táblázat: Az Igazgatósággal együttműködési megállapodást kötött oktatási-nevelési intézmények

No	Település	Intézmény	Cím
1.	Agyagosszergény	Babos József Általános Iskola, Agyagoszszergényi Tagiskolája	9441 Agyagosszergény, Arany J. u. 2.
2.	Ágfalva	Váci Mihály Általános Iskola Grundschule Agendorf	9423 Ágfalva, Váci Mihály u. 1.
3.	Babót	Kapuvár Térségi Általános Iskola Előkészítő Szakiskola és Pedagógiai Szakszolgálat, Babóti Tagiskolája	9351 Babót, Fő u. 74.
4.	Balf	Hermann Alice Óvoda, Balfi Tagóvoda	9434, Sopron-Balf, Fő u. 13.
5.	Bágyogszovát	József Attila Általános Iskola	9145 Bágyogszovát, Árpád u. 51.
6.	Bőny	Bőnyi Szent István király Általános Iskola	9073 Bőny, Ady E.u. 5.
7.	Csorna	Csornai Általános Iskola és AMI	9300 Csorna, Árpád u. 2.
8.	Darnózseli	Szigetköz Körzeti Általános Iskola és AMI	9232 Darnózseli, Bem tér 3.
9.	Dunakiliti	Dr. Batthyány-Strattmann László Általános Iskola	9225, Dunakiliti, Kossuth lajos u. 92.
10.	Dunasziget	Koszisz Timaffy Endre Általános Iskola és Tündérbert Óvoda	9226 Dunasziget, Fő u. 63.
11.	Enese	Általános Iskola	9143 Enese, Petőfi u. 24.
12.	Écs	Écsi Petőfi Sándor Általános Iskola és AMI	9083 Écs, Kossuth L. u. 41.
13.	Farád	Király Iván Körzeti Általános Iskola	9321 Farád, Győri u. 27.
14.	Fertőd	Fertődi Tündérbert Óvoda és Bölcsöde, Agyagosszergényi Tagóvoda Fertőendrédi Tagóvoda Röjtökmuzsaji Tagóvoda	9431 Fertőd, Madách sétány 2. Fertőd, Mentés Mihály u.1.
15.	Fertőd	Babos József Térségi Általános Iskola	9431 Fertőd, Madách sétány 2.
16.	Fertőd	Porpáczy Aladár Kertészeti Szakközépiskola	9431 Fertőd, Joseph Haydn u. 2.
17.	Fertőszentmiklós	Felsőbüki Nagy Pál Általános Iskola, Fertőszentmiklós	9444 Fertőszentmiklós, Szent István u. 52.
18.	Fertőszéplak	Margaréta Óvoda	9436 Fertőszéplak, Soproni u. 6.
19.	Fertőszéplak	Széchenyi Ferenc Általános Művelődési Központ Általános Iskolája	9436 Fertőszéplak, Soproni u. 1.
20.	Gönyű	Széchenyi István Általános Iskola, Gönyű	9071 Gönyű, Kossuth L.u. 65.
21.	Gyömöre	Győr menti települések iskolatársulata	9124 Gyömöre, Rákóczi u. 5.
22.	Győr	Audi Hungária Általános Művelődési Központ	9026 Győr, Bácsai u.55.

JELENTÉS A FERTŐ-HANSÁG NEMZETI PARK IGAZGATÓSÁG 2017. ÉVI TEVÉKENYSÉGÉRŐL

No	Település	Intézmény	Cím
23.	Győr	Móricz Zsigmond Általános Iskola	9011 Győr, Vajda J. u. 25.
24.	Győr	NyMe Öveges Kálmán Gyakorló Általános Iskola	9022 Győr Gárdonyi Géza út 2-4.
25.	Győrsövényház	Vadrózsa Waldorf Iskola és Óvoda	9161 Győrsövényház, Gárdonyi u. 45.
26.	Győrújbarát	II. Rákóczi Ferenc Ált. Isk.	9081 Győrújbarát, Veres P. u. 98.
27.	Győrzámoly	Győrzámolyi Petőfi Sándor Általános Iskola	9172 Győrzámoly, Iskola u. 1.
28.	Hegyeshalom	Napsugár Óvoda és Bölcsőde	9222 Hegyeshalom, Damjanich u.2/a
29.	Hegykő	Tündérrózsa Óvoda Hegykő	9437 Hegykő, Kossuth u. 89.
30.	Hegykő	Fertő-táj Általános Iskola	9437 Hegykő, Iskola u. 9.
31.	Jánossomorja	Körzeti Általános Iskola	9243 Jánossomorja, Iparos u. 10.
32.	Kapuvár	Király-tó Óvoda és Bölcsőde	9330 Kapuvár, Arany János u. 10/a
33.	Kapuvár	Páli Szent Vince Katolikus Általános Iskola és Óvoda	9330 Kapuvár, Fő tér 27.
34.	Kapuvár	Kapuvár Térségi Általános Iskola Előkészítő Szakiskola és Pedagógiai Szakszolgálat,	9330 Kapuvár, Kossuth L. u. 9-11.
35.	Kapuvár	Kapuvár Térségi Általános Iskola Előkészítő Szakiskola és Pedagógiai Szakszolgálat, Széchenyi István Tagiskolája	9330 Kapuvár, Ifjúság u. 3.
36.	Kisbajcs	Kisbajcsi Vörösmarty Mihály Általános Iskola és AMI	9062 Kisbajcs, Arany János u.20.
37.	Kóny	Deák Ferenc Általános Iskola és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény	9144 Kóny, Béke u. 1.
38.	Kópháza	Nakovich Mihály Általános Iskola	9495 Kópháza, Fő u. 23.
39.	Kőszeg	Árpád-házi Szent Margit Óvoda és ÁH. Iskola	9730, Kőszeg, Várkör 34.
40.	Lébény	Általános Iskola és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény	9155 Lébény, Iskola köz 3.
41.	Lövő	Általános Iskola és Óvoda	9461 Lövő, Fő u. 183.
42.	Lövő	Lövői Napsugár Óvoda és Bölcsőde	9462 Lövő, Fő u. 180.
43.	Mezőörs	Magyar Műhely ÁMK	9097 Mezőörs, Fő u. 64.
44.	Nagycenk	Széchenyi István Általános Iskola	9485 Nagycenk, Iskola út. 4-6.
45.	Nagyszentjános	Hunyadi Mátyás Általános Iskola	9027 Nagyszentjános, Árpád u. 13.

JELENTÉS A FERTŐ-HANSÁG NEMZETI PARK IGAZGATÓSÁG 2017. ÉVI TEVÉKENYSÉGÉRŐL

No	Település	Intézmény	Cím
46.	Osli	Kapuvár Térségi Általános Iskola, Osli Tagiskola	9354 Osli, Rákóczi u. 7.
47.	Pannonhalma	Pannonhalmi Radnóti Miklós Általános iskola és AMI	9090 Pannonhalma, Petőfi u. 27.
48.	Pápateszér	Pápateszéri Általános Iskola	8556 Pápateszér, Ady u.3.
49.	Pereszteg	Általános Iskola	9484 Pereszteg, Fő u. 76.
50.	Pér	Öveges József Általános Iskola	9099 Pér, Szent I. út 7
51.	Petőháza	Kincseskert Óvoda Petőháza	9443 Petőháza, Kinizsi u. 10.
52.	Petőháza	Felsőbüki Nagy Pál Általános Iskola, Fertőszentmiklós, Petőházi Tagiskolája	9443 Petőháza, Kinizsi u. 21.
53.	Réde	Rédei Móra Ferenc Általános Iskola	2886 Réde, Rákóczi tér 1.
54.	Sarród	Margaréta Óvoda Sarródi Tagintézménye	9435 Sarród, Fő utca 32.
55.	Sokorópátka	Sokorópátkai Általános Iskola	9112 Sokorópátka, Öregút 63.
56.	Sopron	NymE Lewinszky Anna Gyakorló Óvoda	9400 Sopron, Zsilip utca 1.
57.	Sopron	Szivárvány Óvoda	9400 Sopron, Panoráma u. 9.
58.	Sopron	Deák Téri Általános Iskola	9400 Sopron, Deák tér 78.
59.	Sopron	Hunyadi János Evangélikus Óvoda és Általános Iskola	9400 Sopron, Hunyadi u. 8-10.
60.	Sopron	Soproni Német Nemzetiségi Általános Iskola - DNÖ	9400 Sopron, Fenyő tér 1.
61.	Sopron	NyME Roth Gyula Gyakorló Szakközépiskola és Kollégium	9400 Sopron, Szent György utca 9.
62.	Sopron	Szent Orsolya Római Katolikus Gimnázium, Általános Iskola, Óvoda és Kollégium	9400 Sopron, Orolyta tér 2-3.
63.	Sopronkövesd	Sopronkövesdi Általános Iskola és Óvoda	9483 Sopronkövesd, Kossuth L. u. 81.
64.	Szárköld	Kapuvár Térségi Általános Iskola Előkészítő Szakiskola és Pedagógiai Szakszolgálat, Szárköldi Tagiskolája	9352 Szárköld, Fő utca 7.
65.	Szil	Szili Szent István Általános Iskola és ÁMK	9326 Szil, Dózsa Gy.u. 1.
66.	Szombathely	Neumann János Általános Iskola Szombathely	9700 Szombathely, Losonc utca 1.
67.	Szombathely	Herman Ottó Kertészeti, Környezetvédelmi, Vadgazdálkodási Szakképző Iskola és Kollégium	Szombathely, 9700 Ernuszt Kelemen utca 1.
68.	Tényő	Ady Endre Általános Iskola	9111 Tényő, Győri út 53.
69.	Töltéstava	Fiáth János Általános Iskola	9086 Töltéstava, Iskola u.

JELENTÉS A FERTŐ-HANSÁG NEMZETI PARK IGAZGATÓSÁG 2017. ÉVI TEVÉKENYSÉGÉRŐL

No	Település	Intézmény	Cím
			40-42.
70.	Veszvény	Kapuvár Térségi Általános Iskola Előkészítő Szakiskola és Pedagógiai Szakszolgálat, Veszvényi Tagiskolája	9352 Veszvény, Fő u. 53.
71.	Vitnyéd	Kapuvár Térségi Általános Iskola Előkészítő Szakiskola és Pedagógiai Szakszolgálat, Vitnyédi Tagiskolája	9371 Vitnyéd, Mátyás kir. u. 4.
72.	Zsira	Zsirai Napköziotthonos Óvoda	9476 Zsira, Rákóczi F. u.8.

11.6 Fontosabb események

Kiállítások

A nemzeti park bemutatóhelyein 2017. évben az állandó kiállítások mellett több időszaki kiállítás is várta a látogatókat.

Kócsagvárban:

- Varázslatos Magyarország természetfotó kiállítás
- Nagy József: festménykiállítás
- ifj. Rajczi János - fotókiállítás

Csapody István Természetiskola és Látogatóközpontban

- Varázslatos Magyarország képei
- Merülés – a vízi gerincesek a Fertő és a Hanság vidékén
- A Fertő élővilága dioráma kiállítás

Hanság Élővilága kiállítás, Öntésmajor

- A Hanság élővilágát bemutató állandó, interaktív kiállítás

Bemutató Majorság, Lászlómajor

- A Fertő-táj és a Hanság természetvédelmének történetét, a tájra jellemző gazdálkodástörténeti anyagot és az állattenyésztéshez kapcsolódó kézműves kismesterségeket bemutató anyagot tekinthetik meg

Szakmai rendezvények

Legjelentősebbek ezek közül a következők voltak:

- FeHoVa Bp.
- UTAZÁS 2017 turisztikai kiállítás, Budapest
- Bildein (Au) Pananet+ nyitókonferencia
- Zöld Óvoda konferencia - Mosonmagyaróvár
- Környezeti nevelési szakmai napok – HNPI

- Turizmus konferencia, Sopron
- Föld Napja, Farnos.
- Fertő-táj Világörökség Nap
- Eu-i NP-ok Napja
- Fenntartathatósági témahét
- MNPH nyitórendezvény, BNPI
- MTÜ konferencia, Sopron
- OMÉK Bp.
- Inno Lignum Sopron
- Ökoturisztikai Szakmai Napok - FHNPI
- XI. Dunántúli magyar szürke szarvasmarha tenyészbika szemle és vásár – Lászlómajor
- Pelegála BP
- Adventi Vásár és Játsszóház, Kócsagvár, Sarród

54. táblázat: PR tevékenység összefoglalása

		Megjelenés/részvétel száma	
		Írott	Elektronikus
Kiállítás, vásár		FeHoVa, Utazás 2016, Tízforrás Fesztivál, Bird Experience Austria, MNPH rendezvény, Volt Fesztivál – Sopron, Bikavásár, stb.	
Média	helyi	88	211
	regionális	41	104
	országos	22	97
	nemzetközi	8	23
Egyéb			
Honlap címe	http://www.ferto-hansag.hu		

12. Közfoglalkoztatás

12.1 Alapfeladatok, személyi feltételek

A dolgozók az igazgatóság alapadatai közül az alábbiak ellátásában működtek közre:

- Védett természeti területek és természeti értékek megőrzése és fenntartása.
- Védett természeti területek és természeti értékek bemutatása.
- Az Igazgatóság ügyviteli, adminisztratív feladatainak segítése.

A közfoglalkoztatás 2017. évben Igazgatóságunknál a már több éves gyakorlatnak megfelelően, több osztály munkáját is segítve zajlott. A program szervezését, kidolgozását és koordinálását a Területkezelési Osztály végezte. A foglalkoztatás a Területkezelési Osztály, a Ökoturisztikai és Környezeti Nevelési Osztály, az Őrszolgálati Osztály, valamint a Természetmegőrzési és Ökológiai osztály szervezeti keretein belül történt. A közfoglalkozta-

JELENTÉS A FERTŐ-HANSÁG NEMZETI PARK IGAZGATÓSÁG 2017. ÉVI TEVÉKENYSÉGÉRŐL
tással kapcsolatos elszámolásokat a Pénzügyi és Számviteli Csoport dolgozói végezték a Területkezelési osztály vezetőjével egyeztetett módon.

A 2016. évben indult program 2017. február 28-án zárult. 2017 évben az Igazgatóságon egy országos közfoglalkoztatási program indult. A program 2018. február 28-án zárult. Létszámfeltöltési problémák miatt a hatósági szerződés módosításra került.

Foglalkoztatási átlaglétszám:

- 2017. 03. 01-től 2018. 02. 21-ig 24 főt foglalkoztatott az Igazgatóság.

A foglalkoztatási kötelezettség időtartama	Átlagos havi statisztikai állományi létszám
2017. III.	12,50 fő
2017. IV.	9,06 fő
2017. V.	8,50 fő
2017. VI.	9,08 fő
2017. VII.	11,14 fő
2017. VIII.	11,70 fő
2017. IX.	12,00 fő
2017. X.	13,00 fő
2017. XI.	13,00 fő
2017. XII.	13,00 fő
2018. I:	13,00 fő
2018. II.	13,00 fő

12.2 Elvégzett feladatok, eredmények

Munka megnevezése	Elszámolási egység	Teljesítés
Villanypásztor karbantartás	km	40
Villanypásztor nyomvonalának tisztán tartása (kaszálás)	km	35
Parkgondozás (területkezelés)	ha	6
Tűzifa felkészítés (hasítás, sarangolás)	m ³	25
Parlagfű mentesítés	m ²	32 400
Idegenvezetés (túravezetés, csoportok fogadása)	csoport	102
Rendezvények előkészítése, részvétel az Igazgatóság rendezvényein	rendezvény	14
Erdei iskolás foglalkoztatás	erdei iskolás csoport	14

Munka megnevezése	Elszámolási egység	Teljesítés
Adminisztratív tevékenység	munkanap	562

Fenti feladatokat elvégeztük, azonban a tervezett fizikai állomány létszámot a program időtartama alatt – megfelelő jelentkezők hiányában – nem sikerült teljes mértékben feltölteni. Az Igazgatóságnál a közfoglalkoztatási program ellenőrzései lényegi hibát nem tártak fel. Az Igazgatóságnál futó programok megvalósítása és dokumentálása immár több alkalommal is jó gyakorlatként került szélesebb körben is ajánlásba. Igazgatóságunk a közfoglalkoztatási program megnövekedett adminisztratív terheinek könnyebb kezeléséhez egy webes alapú saját háttér-támogatási program kidolgozásába és fejlesztésébe kezdett. Ennek kezdeti tapasztalatai rendkívül kedvezőek és nagyban segíti a mindennapi munkavégzés hatékonyságát.

12.3 Tapasztalatok

A megvalósított program szakmai tartalma:

- Idegenvezető és információ szolgáltatás segítése:

A munkavállalók az Igazgatóság Csapody István Természetiskola és Látogató központjában, a László-majori Bemutató Majorságban, valamint Öntésmajorban, a Hanság Élővilága Kiállítás területén segítettek a turisták információval való ellátását és a turisztikai osztály ügyviteli munkáját, továbbá a turisztikai szezonban kenus és kerékpáros csoportok vezetésében is segítettek.

- Gondnoki munka:

Öntésmajorban, a Hanság Élővilága Kiállítás területén, valamint Fertőrákoson a Természetvédelmi Őrszolgálat őrhelyén 1-1 fő látta el a gondnoki feladatokat, az épület környezetének rendben tartását, emellett a turisták információ ellátásában is segítettek.

- Adatrögzítő munka:

A Területkezelési Osztályon 2 fő, az Őrszolgálati Osztályon 2 fő munkavállaló végezte az adott szakterület adatrögzítési, adatfeldolgozási feladatait. A munkavállalók alkalmanként közreműködtek a terepi adatgyűjtésben is.

- Állattenyésztési, mezőgazdasági tevékenység segítése:

A munkavállalók a Nemzeti Park Hídi-majorjában, a László majorban a Dél-Hanságban és az Észak-Hanságban lévő gulya körül felmerülő állattenyésztéssel kapcsolatos teendők ellátásában segítettek. Ez főképpen a villanypásztor rendszerek karbantartását jelentette, amely folyamatos és szakképzettséget nem igénylő tevékenység. A munkavállalók ellátták ezen kívül a takarmányozás és az állatok kezelése körül felmerülő egyéb szakképzettséget nem igénylő feladatokat is. A dolgozók a majorságok és a látogatóközpontok fűtéséhez szükséges tűzifa hasítását, készletezését is ellátták (Faelgázosító és vegyes tüzelésű kazánokhoz, kályhákhoz.). A munkavállalók az esetenként felmerülő parlagfű irtásban is segítettek.

Megállapítható, hogy a dolgozók a program végrehajtása során az Igazgatóság természetvédelmi kezelési munkáját nagyban segítő, hasznos munkát végeztek, ezzel hozzájárulva a természetvédelmi célkitűzések megvalósításához.

Az Igazgatóság nagy figyelmet fordított a meghirdetett munkahelyek betöltésére, ennek ellenére nem sikerült 100%-ban feltölteni a tervezett létszámot. A programok során fellépő fluktuációról elmondható, hogy a program vége előtt 10 fő munkaviszonya szűnt meg. A munka-

viszony megszüntetése a legtöbb esetben közös megegyezéssel, a munkavállaló kérésére történt. A közfoglalkoztatottak általában magasabb munkabért biztosító munkahelyet találtak, ezért kérték munkaviszonyuk közös megegyezéssel történő megszüntetését.

A jelentkező szakképzettségének elbírálása több esetben nehézkes, mivel a meghirdetett munkakör a legtöbb esetben többféle végzettséggel is ellátható, ám nem áll rendelkezésre olyan segédlet, vagy állásfoglalás, ami segítségével a munkakör és az adott szakképesítés egyértelműen megfeleltethető. A jelenleg érvényes jogszabályok szerint garantált bérre csak érettségivel és az adott munkakörnek megfelelő szakképesítéssel rendelkező közfoglalkoztatott jogosult. Tapasztalataink szerint a szakképzettséggel rendelkező munkavállalók számára az alacsonyabb bér nem jelent alternatívát, így általában nem vállalják az adott munkakört.

12.4 Javaslatok

A közfoglalkoztatási bér kiegészítésének lehetősége a munkaadó anyagi helyzete szerint. Ez egyfajta ösztönző „mozgóbér” lehetőségét teremtené meg, így térségünkben is vonzóbbá válna a közmunka lehetősége.

A képzési lehetőségek közé javasoljuk a nyelvtanulás lehetőségét beemelni. Így akár a felsőfokú képzettséggel rendelkezők részére is megfelelő lehetőségek nyílnának.

13. Kapcsolattartás hazai partnerszervezetekkel

Együttműködés hivatalokkal, intézményekkel:

Szervezet	Székhely	Tevékenység
Herman Ottó Intézet	Budapest	Természetvédelmi rendezvények, TeSZEDD,
Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság	Csopak	magyar-osztrák területi együttműködés program keretében PANANET projekt előkészítése
Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság	Őriszentpéter	magyar-osztrák területi együttműködés program keretében PANANET projekt előkészítése
Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság	Kecskemét	rákosi vipera védelmi program
Észak-dunántúli Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság	Győr, Árpád u. 28-32.	Vízjogi engedélyezések egyeztetése, természetvédelmi szakmai szempontok érvényesítése a vízügyi létesítmények kezelésében, árvízi védekezés
Gy-M-S Megyei Kormányhivatal Környezetvédelmi és Természetvédelmi Főosztály	Győr, Árpád u. 28-32.	Szakovélemények adása
Gy-M-S Megyei Kormányhivatal és szakigazgatási szervei	Győr	Hatósági ügyek, engedélyezések, szakovélemények
Gy-M-S megyei Rendőr Főkapitányság	Győr Szt. Imre u. 2	Közös szolgálat, továbbképzések
Győr-Moson-Sopron Megyei	Győr, Munkácsy u. 4.	Közös járőrszolgálat, továbbképzése,

JELENTÉS A FERTŐ-HANSÁG NEMZETI PARK IGAZGATÓSÁG 2017. ÉVI TEVÉKENYSÉGÉRŐL

Szervezet	Székhely	Tevékenység
Katasztrófavédelmi Igazgatóság		Fertő tó tűzvédelme
Magyar Turizmus Rt.	Budapest	Ökoturisztikai rendezvények
Sopron M.J. Város Rendőrkapitányság	Sopron, Lackner K. u. 5.	Rendszeres közös szolgálat a természetvédelmi segédelőadói státuszban működő rendőrrel

Együttműködés civil szervezetekkel

Szervezet	Székhely	Tevékenység
Bivalytenyésztők Egyesülete	Csopak, Kossuth u. 16.	Tenyésztési program
Castanea Környezetvédelmi Egyesület	Sopron, Károlymagaslati u. 14.	Környezeti nevelés a Soproni TK-ban
EUROPARC Federation	Grafenau (Németország)	Tagszervezete vagyunk a Szövetségnek, nemzetközi konferenciák, tanulmányutak, szakember csere programok
Fertő-táj Világörökség Magyar Tanácsa Egyesület, mint a Fertő-táj Világörökség Gondnokságát ellátó szervezet.	Fertőszéplak	Világörökségi státuszából adódó feladatok
Győr-Moson Sopron megyei Vadász-kamara	Győr, Csaba u. 16.	Közreműködés a vadállományt érintő védelmi programokban a védett területeken
Győr-Moson-Sopron megyei Cigányok Érdekvédelmi Szervezete	Győr	Közmunkaprogramok
Írott-kő Natúrparkért Egyesület	9730 Kőszeg, Rajnis u. 7.	közös határon átnyúló projekt
Kerekerdő Alapítvány	9700 Szombathely, Petőfi S. u. 24.	környezeti nevelési programok
Környezet- és Természetvédelmi Oktatóközpontok Országos Szövetsége	8082 Gánt, Hegyalja u. 21.	környezeti nevelés
Magyar Cserkész Szövetség	Bp. Tömörkény u. 3/A	Természetvédelmi táborok
Magyar Szürkemarha Tenyésztők Egyesülete	Bp. Lőportár u. 16.	Tenyésztési program
MME Kisalföldi Helyi Csop.	Jánossomorja, Vadász tér 9.	Fehér Gólya kisalföldi állományának felmérése, haris felmérés a Hanságban
MME Soproni Helyi Csop	Sopron, Hátulsó u. 7.	Fertői parti madárvonulás-kutatás, Fertői vízivad szinkron
Mosonmagyaróvári Környezetvédelmi Egyesület	Mosonmagyaróvár, Pf. 72.	Szigetközi és hansági táborok, Föld Napi rendezvények

JELENTÉS A FERTŐ-HANSÁG NEMZETI PARK IGAZGATÓSÁG 2017. ÉVI TEVÉKENYSÉGÉRŐL

Országos Erdészeti Egyesület	Bp. Fő u. 68.	Erdők Hete Rendezvénysorozat Erdei iskolai program
Rackatenyésztők Egyesülete	Debrecen, Sumen u. 2.	tenyésztési program
Reflex Környezetvédelmi Egyesület	Győr, Bartók B. u. 7.	Tanösvények a Pannonhalmi TK-ban, Táborok a Szigetközi TK-ban TESZEDD mozgalom
Scarbantia Leánycserkész Csoport	Sopron	Természetvédelmi Táborok
Sopron Tájégségi Vadász Szövetség	Sopron, Ady E. u. 5.	Közreműködés a vadgazdálkodásban és a vadállományt érintő védelmi programokban a védett területeken
Szalkay József Lepkészetű Egyesület	Budapest	Rétkezelések hatásának vizsgálata a hangyaboglárkákra.
Tourinform Iroda Sopron	Sopron	Turisztikai programkínálat értékesítése
Wetlands International	Hollandia	Vizes élőhely-rekonstrukció monitoring a Hanságban
WWF Austria	Apetlon, Seewinkel-Hof	határon átnyúló környezeti nevelési programok, továbbá közös határon átnyúló projekt előkészítése
WWF Magyarország	Bp. Németvölgyi út 78/b	Vidra állományfelmérés természetvédelmi szemléletformálás

14. Belföldi és külföldi együttműködés

A külföldi együttműködési és kapcsolatrendszerünk az alábbiakban foglalható össze:

Partnereink közül a Nationalpark Neusiedler See-Seewinkel, az illmitzi Biológiai Állomás, valamint WWF Austria közvetlenül a határ túloldalán tevékenykedik. Velük a kapcsolattartás napi szinten működik, és már eddig is számos közös projektet valósítottunk meg sikeresen. Korábbi közös határon átnyúló projektjeink eredményeit közösen visszük tovább azóta is, például a Madárvárta/Vogelwarte2 ATHU INTERREG projektben

A kismartoni székhelyű Regional Management Burgenland szervezet, a burgenlandi naturparkok és a Nationalpark Neusiedler See-Seewinkel társ nemzeti parkunk (továbbá hazai oldalról a Balaton-felvidéki és Őrségi Nemzeti Park Igazgatóságok) bevonásával egy osztrák-magyar területi együttműködés program keretében megvalósul több évre kiterjedő közös projektet futtatunk a nyugat-pannóniai védett területek közös hálózatának kialakítására és közös tevékenységének fejlesztésére (PANANET+ projekt).

A Nationalpark Neusiedler See-Seewinkel szervezettel a természetvédelmi programokat érintő együttműködés is napi kapcsolatokon alapul (réti sas program, tűzok program, vízivad-program, szikes gyepek fenntartása, kezelése stb.)

A Bécsi Egyetem Vadbiológiai és Ökológiai Kutatóintézete (Universität Wien - Forschungsinstitut für Wildtierkunde und Ökologie) vaddisznó befogókat üzemeltet a határmenti nemzeti parki területeken, az osztrák oldalon. A befogásra kerülő vaddisznókat egyedi jelölésekkel, esetenként rádióadókkal látják el. Méréseket végezve következtetnek a térség vaddisznó állományának mozgáskörzetére.

Határmenti vadgazdálkodási együttműködés keretében Igazgatóságunk, valamint szervezünkben a környező magyar oldali vadásztársaságok fontos szerepet játszanak az eredmények előállításában, hiszen gyakran a magyar oldalon kerülnek terítékre a jelölt vaddisznók. A krotáliák, valamint az elejtési adatok (elejtés helye, ideje, az állat testtömege stb.) rajtunk keresztül jutnak vissza a kutatóintézethez.

Tagszervezete vagyunk, és folyamatosan együttműködünk az EUROPARC szövetséggel, valamint az IUCN-nel. Tavaly is aktívan részt vettünk a szervezet programjaiban és jelentős eseményein (éves közgyűlés, határon átnyúló nemzeti parkok szekciója), formálva a közös özszeurópai természetvédelmi és nemzeti parki munkát.

Az európai határon átnyúló védett területek (TRANSPARCNET) együttműködésében is aktívan részt veszünk. Tavaly 2 fő képviselte Igazgatóságunkat a „Szász Svájc” Nemzeti Parkban(D) a szervezet találkozóján, és egyeztettük a közös tevékenységeket a kutatások, szemléletformálás, közös pályázati lehetőségek stb... terén.

A holland De Bissh Bosch Nemzeti Park, a Duna-Delta Bioszféra Rezervátum, valamint a Nationalpark Neusiedler See-Seewinkel és Nemzeti Park Igazgatóságunk között szoros együttműködésben rendszeres tapasztalatcsere folyik a vizes élőhelyek kezelése, ökoturizmus és környezeti nevelés terén.

Somorja (Szlovákia) településsel, valamint a Szlovák Természetvédelmi Hivatallal együttműködve tavaly megkezdtük új közös HUSK INTERREG projektünk előkészítését. E projekt kiemelt célkitűzése az, hogy egy új közös Szigetköz-Csallóköz Natúrpark jöhessen létre a térségben .

A Donau-Auen Nemzeti Park (A) vezetésével a Duna-menti országok különböző természetvédelmi szervezeteinek és nemzeti parkjainak összefogásával tavaly véglegesítettük, és benyújtottuk 2. forduló elbírálásra támogatásért egy újabb közös INTERREG projekt tervezetét (az első körös bírálatra már 2015-ben benyújtottuk a projektet), a Duna-menti összehangolt természetvédelmi akciók elvégzésére az EU DUNA Transznacionális Együttműködési Programja keretében (DANUBEPARKS Connected projekt).

2016-ban 3 műholdas jeladót szereltünk fel parlagi sasokra, melyeket Rainer Raab biztosított a számunkra.

55. táblázat: Belföldi és külföldi együttműködéseink

Partnerszervezet	Ország (nemzetközi szervezet esetén székhelye)	Az együttműködés rövid ismertetése
BfN (Német Szövetségi Természetvédelmi Ügynökség)	Németország (Bonn)	„Európai Zöld Övezetek” programok terén
Birdlife Austria	Ausztria (Bécs)	Természetvédelmi monitoring
Europarc Federation	Németország (Grafenau)	Tagszervezete vagyunk a Szövetségnek
Duna Delta Bioszféra Rezervátum	Románia	Együttműködés kutatások, vizes élőhelyek kezelése, tapasztalatcsere területén.
De Bisch Bosch Nemzeti Park	Hollandia	Együttműködés kutatások, vizes élőhelyek kezelése, tapasztalatcsere területén.
IUCN Green Belt Office	Sarród	Az egykori vasfüggöny mentén található természetközeli állapotú területek megóvása, népszerűsítése előadásokkal
Nationalpark Neusiedler See-Seewinkel	Ausztria (Apetlon)	Napi együttműködés a nemzeti parki védett területek kezelésére, bemutatására, közös projektek (PANANET, FERTŐ-NEU-NAT)
Regional Management Burgenland	Ausztria (Kismarton)	Közös határon átnyúló projekt (PANANET)
SOPSR (Természetvédelmi ügynökség)	Szlovákia (Besztercebánya)	Együttműködés kutatások, pályázatok és természetvédelmi kezelések terén
WWF Austria	Ausztria (Bécs)	Szakmai és diák csereprogramok a Fertő-tó környékén élők bevonásával, továbbá közös projekt (Ferto-Neu-Net) előkészítése
Bécsi Egyetem Vadbiológiai és Ökológiai Kutatóintézet (Universität Wien - Forschungsinstitut für Wildtierkunde und Ökologie)	Ausztria (Bécs)	Vadbiológiai kutatások
Nationalpark Donau-Auen	Orth (Ausztria)	Transznacionális projekt előkészítés (DANUBEPARKS)
Somorja város közszolgáltató intézménye, valamint a Szlovák Természetvédelmi Hivatal	Somorja és Pozsony (Szlovákia)	Magyarország-Szlovákia Határon Átnyúló Projekt előkészítése (NAT-NET-DUNA/DUNAJ)

15. Ellenőrzés

Igazgatóságunkon tavalyi évben a 2007-2013 EU-s pályázati időszakhoz kapcsolódóan egy projekt zárójelentéséhez kötődően sikeresen lezajlott az ellenőrző tevékenység. Ez a projektünk a 2015 decemberében befejezett „A Fertő-tó körüli kerékpáros hálózat fejlesztése című, NYDOP-2.1.1/E-13.2013-0001 számú projekt” volt. Az ellenőrzés nem talált hiányosságot a teljes pályázati összeg felhasználását jogszerűnek és az EU-s szabályok szerint megfelelőnek ítélte.

56. táblázat: Ellenőrzések

Ellenőrzést végző szervezet	Típusa/célja	Fontosabb megállapítások, intézkedések rövid ismertetése
EU-s ellenőrző szervezetek	Lezárult projektjeinkkel kapcsolatos EU-s ellenőrzések.	Minden a szabályoknak megfelelően valósult meg az ellenőrző szervezetek szerint is az ellenőrzés alá vont projektjeinknél.

16. Éves munka legfontosabb eredményeinek összefoglalása

Az év során több kisebb, a napi munkát segítő szabályozás került kialakításra.

Új védett területekkel 2016-ban nem gyarapodtunk.

Az idei évben folytattuk a korábbi kutatási és monitorozási tevékenységünket. Az adatgyűjtéseinkbe a munkatársakon kívül önkéntesek és különböző egyetemek, kutatóintézetek is részt vesznek.

Az igazgatóság fajmegőrzési tevékenysége keretében elsősorban a fokozottan védett (*Pinguicula vulgaris*, *Liparis loeselii*, *Cypripedium calceolus*, *Vipera ursinii rakosiensis*), illetve egyes közösségi jelentőségű fajok érdekében végzünk célzott élőhelykezelési tevékenységet. Az évek óta következetesen folytatott tevékenység meghozta a gyümölcsét, a fajok többségének állapota stabilizálódott vagy jelentősen javult. A tapasztalatok alapján a következő években újabb veszélyeztetett fajokat vagy egyes állományokat tudunk bevonni e tevékenységünkbe.

A fajmegőrzés mellett jelentős Igazgatóságunk élőhely-rekonstrukciós tevékenysége is. A korábbi években megvalósult rekonstrukciók (Nyirkai-Hany, Mekszikópusztai szikes rekonstrukciók) mellett 2013 évben üzemeltetési engedélyt sikerült szerezni az Oslai-Hanyi vizes élőhely-rekonstrukció területére, így újabb területeket tudunk elárasztani a következő év elején. Az Észak-Hanságban a Rákosi Vipera Life+ program keretében befejeződött az elcserjésedett és elgyomosodott gyepek helyreállítása. A kisalföldi meszes homokpuszta katonai használatú területeinek helyreállítása is befejeződött. A nagy projektek mellett a korábbi években saját forrásaink terhére megkezdett számos kisebb területen folytattuk az élőhely-helyreállítási munkákat, így a Bécsi-domb sztyeprétjeinek helyreállítást, a hidegségi láprétek elcserjésedett részeinek megtisztítását, illetve az ezüstfa visszaszorítását a Fertő-parton.

Elmondható, hogy Igazgatóságunk a 2007-2013-as EU-s pályázati ciklusban vállalt összes projektét példaértékűen teljesítette. Az ebben a 7 évben megvalósult, összességében közel két tucatnyi projekt révén nemcsak a természeti állapot javult érezhetően, de jelentősen sikerült előrelépni a szemléletformálás, környezeti nevelés terén, és ökoturisztikai lehetőségeink jobb kihasználásának alapjait is sikerült megteremtteni. A nemzetközi pályázatok pedig tovább bő-

vítették lehetőségeinket a határaink túloldalán (A és SK), és az Európában tevékenykedő természetvédelmi szervezetekkel való kapcsolatok szélesítésében is.

Igazgatóságunk felkészültségét mutatja, hogy a tavalyi évben sikeresen megkezdtük az újabb, 2014-2020-as EU-s finanszírozási időszakra való felkészülést, amelyet mi sem jelez jobban, hogy két új benyújtott transznacionális pályázati kezdeményezésünk mellett három KEHOP, egy GINOP és két határmenti INTERREG projektet kezdtünk.

A Természetvédelmi Őrszolgálatunk 13 fővel látta el a feladatait, melyek közül a jelentősebbek:

- A tavaszi időszakban a csáfordjánosfai tőzikes és a felső-szigetközi hóvirág állományok rendszeres, a hétvégéket is érintő őrzés és ügyelet.
- Targyévben is elsősorban a figyelmeztetés eszközével éltünk (81 esetben).
- Az év során elsősorban a Fertő-tó fokozottan védett területein folytattunk ellenőrzéseket az illegális belépés és horgászat visszaszorítása érdekében hétvégenként is, ennek során 9 esetben indítottunk eljárást engedély nélküli belépés és közlekedés, valamint horgászat és nádaratás miatt.
- A hatósági őrzés mellett őrünk folyamatosan felügyelik a vagyonkezelési tevékenységet (ennek során részt vettünk az éves munkavédelmi szemlén), vadászati és halászati őrzési tevékenységet látnak el.
- Őrünk folyamatosan ellenőrizték a KTVF határozataiban foglaltakat, kiemelten az erdészeti ügyeket és a fertő-tavi nádaratást, valamint a közösségi rendezvényeket, szűrőpróba szerűen pedig a bejelentett társas vadászatokat.
- Az Ökoturisztikai és Környezeti Nevelési Osztály munkájának segítése: pl. lovas túra útvonal kijelölésében, a nyári táborok szervezésében és lebonyolításában.
- Felügyeltük és segítettük, egyes esetekben végeztük a területünkön folyó kutatási tevékenységeket.
- Felügyeltük a védett területeinken folyó kiemelt projekteket (Fertő-tó KEOP, alsó-szigetközi vízpótlás), de folyamatosan részt vettünk korábban indult projektek megvalósításában is (Rákosi vipera LIFE, Szlovák-magyar Interreg stb.).
- Folyamatosan végeztük a természeti értékek leltározását, monitoringját, kiemelten az üzemtervezésre kerülő védett erdőterületeken.
- Aktívan részt vettünk a körzeti erdőtervezés folyamatában, minden tárgyaláson jelen voltunk.
- Rendszeres közös bejárásokat tartottunk az MVH ellenőreivel – együttműködési megállapodás keretében – a Natura 2000 területeken.
- Részt vettünk a parlagfű-fertőzöttség felmérésében a védett területeken, saját vagyonkezelésben levőkön kézi és gépi tisztító kaszálásokat végeztünk és felügyeltük a közmunkások ez irányú tevékenységét.
- Végeztük a sérült madarak begyűjtését, mentőközpontba szállítását lakossági bejelentések alapján.

Igazgatóságunk a 2016-ban is színes programkínálattal jelentkezett a belföldi és a külföldi látogatók számára egyaránt. Ökoturisztikai programjaink több ezer aktív turistát mozgattak

meg. A külföldi látogatók érdeklődése a regisztrált látogatószámban az előző évhez hasonló adatokat mutatott.

A Fertő-Hanság Nemzeti Parkban a térséget érintő folyamatos turisztikai beruházásoknak köszönhetően is jelentős a látogatóforgalom. Becslések szerint évente mintegy 300 000 ember fordul meg hosszabb-rövidebb időre a védett területeken, valamint a különböző védett objektumokban. A nemzeti park által kiépített turisztikai infrastruktúra (látogatóközpont, kiállítóhelyek, tanösvények, kilátótornyok, stb.) is a vendégek tartalmas kikapcsolódását segíti.

A korábbi évekhez hasonlóan nagy érdeklődés közepette zajlottak az Igazgatóság által koordinált és vezetett oktatási programok. Az előre meghirdetett erdei iskolai programjaink iránti érdeklődés továbbra is meg van, viszont az iskolák helyzetéből adódóan továbbra is nehezen jutnak el osztályaik az ilyen jellegű oktatási programjainkra. Ugyancsak jelentős érdeklődés mellett zajlottak a nyári természetismereti, természetvédelmi táboraink a nemzeti park és a Szigetközi TK területén. Környezeti nevelési programjainkra alapvetően a Győr-Moson-Sopron megye területéről érkeznek a diákcsoportok, de egyes nyári tábori programjainkat (pl. a szigetközi tábor programjait) a határon túli iskolák diákjai is szívesen látogatják.

A vagyongazdálkodásunkban lévő területeken (12 295 ha) az Igazgatóság elsősorban saját személyzettel, állatállományával és gépparkjával végzi a természeti értékek fennmaradásához szükséges kezeléseket.

A gyepek természetvédelmi kezelés során elsősorban arra törekszünk, hogy a természeti folyamatoknak utat biztosítsunk, a beavatkozások az emberi hatásra kialakult élőhelyekre korlátozódnak. A 6585 hektár gyepekből az idei évben is 4200 hektáron történt kezelés. Elsősorban pályázatok (pl. Vipera Life+) segítségével az elmúlt években mintegy 400 hektár gypetet állítottunk helyre, visszaszorítva a nem őshonos, agresszíven terjedő növényeket. Az Igazgatóság 2008 óta, mint ökológiai biominősítéssel rendelkezik. A természetvédelmi kezelés melléktermékeként ún. nemzeti parki terméként évek óta jelen vagyunk az élelmiszerpiacon. A közvetlenül árusított termékeken (pl. szalámi, pácolt húsok és fagyasztott húsok) kívül a nemzeti park területein legelő magyar szürkemarha húsa található meg pl. a HIPP bébitápszerekben is.

A Fertő-tó 1744 ha kiterjedésű halászvízen halászati kerületet tartottunk fenn ez évben is, így a halászati lehetőséget 1 fő őstermelő halász számára biztosítottuk. A Fertő-tavi, 103810 kódszámú természetvédelmi és génállomány megőrzési célú különleges rendeltetésű vadászterület kiterjedése 9145 hektár. Igazgatóságunk személyi állományából 8 fő hivatásos vadász is egyben, akik eredményesen látták el 2016. év folyamán a vadgazdálkodással, vadászattal kapcsolatos teendőket az üzemterveknek megfelelően.

Erdőgazdálkodásunkat továbbra is az Igazgatóságunk vagyongazdálkodásában lévő védett erdők biodiverzitásának fenntartása, illetve gyarapodása érdekében végezzük, a szükséges beavatkozásokat ennek megfelelően végezzük.

Az Igazgatóság hagyományosan jó társadalmi kapcsolatait idén is sikerült fejlesztenünk. Számos közös programot, egyeztetést folytattunk az érintett kormányhivatali szervekkel, hatóságokkal. Közös ellenőrzéseket folytattunk az MVH-val, a rendőrséggel és a kormányhivatal különböző igazgatási szerveivel. A társadalmi szereplők közül kiváló a kapcsolatunk az oktatási intézményekkel. Győr-Moson-Sopron megye már 70 iskolájával, valamint a Nyugat-Magyarországi Egyetemmel szerződött együttműködésben van Igazgatóságunk. A térségben működő jelentősebb társadalmi szervezetekkel rendszeres kapcsolatot tartunk fenn, lehetőség szerint segítjük a munkájukat. Ilyenek pl.: a Fertő-táj Világörökség Magyar Tanácsa Egyesületet, vagy a Reflex Környezetvédelmi Egyesület.

A határon átnyúló társ nemzeti parkunk osztrák felével, a Nationalpark Neusiedler-see Seewinkel-el és az osztrák Fertő-táj tudományos kutatóintézetével, a Biologische Station Neusiedler-see-vel szoros szakmai együttműködést folytatunk. Az osztrák NP vezetőivel havi rendszerességgel egyeztetések zajlanak, ezen felül szakszemélyzetünk a tevékenységi körét érintően (pl.: őrszolgálat, tűzok-védelem, ökoturisztika) napi – heti rendszerességgel együttműködik osztrák partnerével. A Biológiai Állomással közös projektet készítettünk elő. Aktívan részt veszünk az európai nemzeti parkokat tömörítő szervezet, az EUROPARC, valamint annak alszervezete, a határon átnyúló nemzeti parkokat összefogó TransParcNet munkájában is.

17. Fontosabb célkitűzések a következő évre (Munkaterv)

Számvitel, pénzügy és munkaügy téren

- Az előírt központi adatszolgáltatások (kölségvetési, likviditási, beszámolási) határidőre történő teljesítése.
- Az önköltségszámításhoz szükséges alapbizonylatok és analitikus nyilvántartások szolgáltatott adatok, bizonylatok teljes körű ellenőrzése.
- A folyamatban lévő projektek pénzügyi, számviteli feladataiban való részvétel.
- A bevezetett KIRA rendszerrel kapcsolatos többletfeladatok teljesítése.
- Teljes körű leltározás előkészítése, selejtezés lebonyolítása.

A bemutatás, az oktatás, látogatás terén

- A 2018-ban, a korábbi évekhez hasonlóan törekszünk arra, hogy minél hatékonyabban tudjunk pályázati forrásokat bevonni a természetvédelmi tudatformálásba és az ökoturisztikai fejlesztéseinkbe. A pályázati források segítségével jelentős eszközfejlesztéseket (kerékpárok, kenuk, távcsövek, spektívek, mikroszkópok, stb) szeretnénk megvalósítani
- Az Igazgatóságunk kezelésében lévő bemutatóhelyek és szálláshelyek látogatottságának/kihasználtságának növelése.
- A nemzeti park társadalmi megítélését javító intézkedések folytatása: előadások, nyílt napok, garantált túrák, vetélkedők, marketing eszközök kivitelezése.
- Jövőbeli fejlesztéseket megalapozó projektek megvalósítása (KEHOP, PANANET+ /Au-Hu, NatNet Duna-Dunaj II. /Hu-Sk, NeDuNET, stb.).
- A Magyar Nemzeti Parkok Hete kapcsán újra érdekes és attraktív programokkal várjuk majd az érdeklődőket.
- A Nagycsaládosok Országos Egyesületével kialakított együttműködés keretében programok összeállítása és kivitelezése nagycsaládok részére
- A meglévő tanösvények és kilátótornyok folyamatos karbantartásáról is - hasonlóan a korábbi évekhez – gondoskodni szeretnénk. Projektekből új tornyok kialakítását tervezzük.
- A 2018-ban is megjelentetjük a Turisztikai programajánlónkat nyomtatott és digitálisan letölthető formátumban.
- Az alapfokú oktatási (óvodai/iskolai) intézmények részéről érkező megkereséseknek eleget téve, bővíteni szeretnénk az igazgatósággal együttműködő, pl.: az erdei iskolai programjainkba, bemutató foglalkozásainkba bekapcsolódók körét.
- A Bemutató Majorságban egy új természetvédelmi témájú interaktív kiállítást szeretnénk átadni a második félévben.

Társadalmi kapcsolatok terén

- Szakmai összejövetelek, megbeszélések szervezése.
- Részvétel az Utazás 2018 szakmai kiállításon, Budapesten.
- Jeles zöld napi rendezvények szervezése.
- Részvétel a nemzeti parkok turisztikai munkatársaival az ökoturisztikai szakmai napokon.
- „Nemzeti Parkok Hete” szakmai rendezvénymegszervezése.
- Helyi és regionális kiállításokon való megjelenés és képviselet.
- A Nemzeti Parki Termék védjeggyel rendelkező termékek körének további bővítése Igazgatóságunk területén.

Természetvédelmi, tájvédelmi és erdészeti téren

- A rákosi vipera védelme érdekében az After Life tervben meghatározott kezelések elvégzése.
- A fokozottan védett növény- és állatfaj előfordulásával érintett területtulajdonosok tájékoztatása.
- Nemzeti Fejlesztési Tervben prioritás szerint finanszírozásra kerülő programok végrehajtása.
- KEHOP projektek tervezési munkáinak lezárása és a kivitelezés megkezdése.
- Vizes élőhely-rekonstrukciók vízellátásának és kutatásának biztosítása.
- Inváziós fajok (pl. bütykös hattyú, dolmányos varjú, róka, bálványfa) visszaszorítása.
- A fokozottan védett Kistóalmi láprét évi egyszeri kaszálásának biztosítása.
- A Soproni-hegység és a Pannonhalmi dombság fenntartási tervének elkészítése.
- 2017-ben tovább folytattuk a fertő parti veresgyűrűs sommal erősen elcserjésedett gyepek helyreállítását, egyelőre saját forrásokból.
- Az érintett erdőtervezési körzet erdőtervének lezárása.
- 2017-ben folytatjuk vadgazdálkodási tevékenységünket a 08-103850-502 kódszámú vadászterületen.
- 2017-ben folytatjuk a fafajcserés állomány-átalakítást a saját kezelésben lévő vég-használatra érett nemes nyarasokban.
- A szálaló üzemmódba sorolt erdőterületeinken a 2008. év végén elkészült kezelési tervnek megfelelő gazdálkodás.

Hatósági tevékenység terén

- Szorosabbra fűzni az együttműködést a rendőrkapitányságokkal és az Örökségvédelmi Irodával, valamint a Kormányhivatalokhoz integrálódó Természetvédelmi Hatósággal.
- Őrszolgálatunk területi ellenőrzései során törekedni fog a már megszokott állampolgárbarát eljárásának fenntartására és továbbvitelére.
- Fokozni kell az ellenőrzéseket az illegális hulladék lerakások, valamint az engedély nélküli horgászati és halászati tevékenységek ellen, kiemelten a Fertő-tó védett területén.

Pályázatok terén

- 2017-ben szeretnénk sikeresen folytatni a 7. pontban feltüntetett projektjeink megvalósítását a pályázati ütemezés szerint. Mindezek mellett, elsősorban határon átnyúló (ATHU és HUSK) és nemzetközi (transznacionális) INTERREG pályázati kiírásokra sze-

retnénk minél több sikeres pályázatot kidolgozni és támogatásra benyújtani a partnereinkkel.